

KAS Kart
Analyse
Statistikk

Regionale utviklingstrekk

Rogaland 2017

Rogaland fylkeskommune, juni 2017

ROGALAND
FYLKESKOMMUNE

Innhold - Regionale utviklingstrekk 2017

1 Demografi	5
- 1.1 Folketallsutvikling	6
- 1.2 Innenlands flytting	8
- 1.3 Innvandring	8
- 1.4 Flyktninger og asylsøkere	9
2 Næring	10
- 2.1 Forskning og nyskaping	11
- 2.2 Jordbruk	13
- 2.3 Havbruk	14
- 2.4 Reiseliv	15
- 2.5 Eksport	16
3 Arbeidsmarked	17
- 3.1 Arbeidsledighet	17
- 3.2 Arbeidsledige i Rogaland	18
4 Utviklingen mot 2040	21
- 4.1 Utvikling i Norge	21
- 4.2 Utvikling i Rogaland	22
5 By og bygd	26
- 5.1 Fra bygd til by	27
- 5.2 Boliger	28
- 5.3 Fortetting	30
6 Folkehelse	31
- 6.1 Fysisk aktivitet	32
- 6.2 Psykisk helse	33
- 6.3 Somatisk helse	33
- 6.4 Røyking	34
- 6.5 Inntak av frukt og grønt	34
- 6.6 Egenvurdert helse	35
- 6.7 Tannhelse	35
7 Opplæring	36
- 7.1 Utdanningsnivå	37
- 7.2 Grunnskolepoeng	37
- 7.3 Gjennomføring	38
- 7.4 Yrkesfag	39
8 Kultur	40
- 8.1 Kulturarbeidere	40
- 8.2 Sentrale tildelinger	41
9 Miljø og klima	42
- 9.1 Klimaendringer i Rogaland	42
- 9.2 Utslipp av klimagasser	43
- 9.3 Tilgang rekreasjonsområder	44
10 Samferdsel	45
- 10.1 Reisevaner	45
- 10.2 Vei og trafikk	46
- 10.3 Myke trafikkanter	47
11 Likestilling	48

Forsidebildet viser pendlerstrømmer på Nord-Jæren. Se hele kartet med forklaringer på side 27.

Innledning

Rogalendinger er vant til å holde et høyt tempo. Det har vært et godt arbeidsmarked, og lav arbeidsledighet. Siden 1960-tallet har fylket vært et av de mest attraktive regionene i Norge som har tiltrukket seg arbeidskraft både fra innland og utland. Fylkets utfordring har vært å holde tritt med den raske utviklingen: hvor skal vi bo; hvordan skal vi bo; hvor skal vi jobbe; og hvordan skal vi reise rundt i fylket.

Arbeidslivet i Rogaland ble hardt rammet da oljeprisen falt i 2014. Arbeidsledigheten steg raskt i 2015 og stabiliserte seg på et høyt nivå i 2016. I 2016 snudde flyttestrømmene. Flere mennesker flyttet fra Rogaland enn de som flyttet til fylket. Fra å ha landets høyeste prisvekst i boligmarkedet, har Stavanger-regionen sett boligprisene falle siden 2014. For første gang på flere år bygges det færre boliger her enn i Bergen og Trondheim.

Oljekrisen har vært smertefull for næringslivet og hatt dramatiske konsekvenser for Rogalands befolkning. Hvor går vegen videre og hva kan vi lære av det som har skjedd de siste tre årene?

Publikasjonen du nå holder er et kunnskapsgrunnlag for utvikling av regional-politiske mål og strategier, samt en statusoppdatering for alle interesserte lesere. Publikasjonen gir et overblikk over en rekke viktige samfunnsområder i Rogaland.

I årets utgave legges det størst vekt på demografi og arbeidsmarked på grunn av de turbulente tidene vi er inne i. I tillegg presenteres informasjon om fylkeskommunens ansvarsområder som samferdsel, næringsutvikling, kultur, opplæring og folkehelse.

Det ser ut til at Rogaland nå går mot lysere tider. Næringslivet uttrykker en forsiktig optimisme og arbeidsledigheten faller. Rogaland fylkeskommune har et stort ansvar for den regionale samfunnsutviklingen. Vi sitter ikke og venter på lysere tider; vi er med på å forme fremtiden.

Se også www.Rogalandstatistikk.no for mer detaljert informasjon.

1 Demografi

I mange år har Rogaland vært et attraktivt fylke å bo i. Vi har stadig blitt flere innbyggere, noe som hovedsakelig skyldes tilflytting fra utlandet. I tredje kvartal 2016 var utflyttingen fra Rogaland den høyeste på mange år. Folketallet har likevel økt på grunn av fødselsoverskuddet.

Betingelser for økonomisk vekst er blant annet en kompetent arbeidsstyrke, internasjonalisering, regionens infrastruktur og evne til fornying og utvikling.

For en del innbyggere har det imidlertid blitt nødvendig å flytte fordi de har mistet jobben, eller står i fare for å miste den. Dette fører til at fylket mister verdifull kompetanse. Utfordringen er å skape nye arbeidsplasser for å reversere denne utviklingen.

Tabell 1.1: Befolkningsutvikling i Rogaland 2013-16

	2013	2014	2015	2016
Fødte	6 186	6 159	6 128	6 109
Døde	3 033	2 912	2 959	3 038
Fødselsoverskudd	3 153	3 247	3 169	3 071
Nettoflytting	4 319	3 437	718	-1 220
Folketilvekst	7 466	6 677	3 873	1 848
Folketall 31.12	459 625	466 302	470 175	472 024

Kilde: SSB

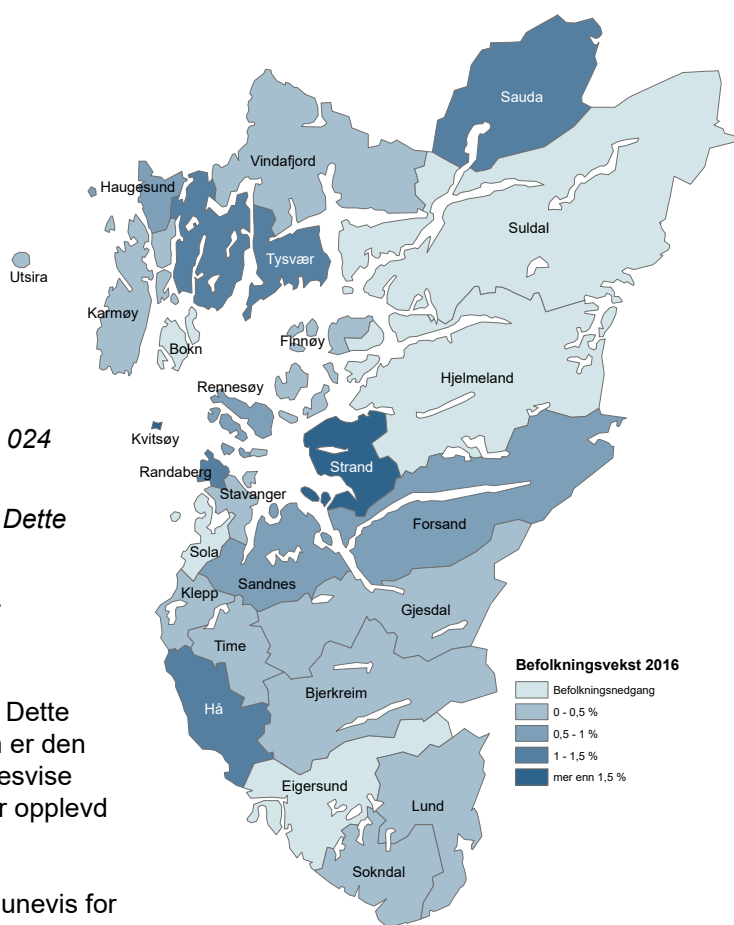
- 1. januar 2017 hadde Rogaland en befolkning på 472 024 personer.
- Befolkningsveksten i Rogaland var på 1849 personer. Dette utgjør en vekst på 0,4 prosent i 2016.
- Nettoinnflyttingen gikk ytterligere ned i forhold til 2015.

Laveste befolkningsvekst på veldig mange år

Per 1. januar 2017 hadde Rogaland 472 024 innbyggere. Dette utgjør en befolkningsvekst på 0,4 prosent i 2016. Veksten er den laveste siden 1951, som er det første året vi har med fylkesvise tall. Den lave veksten skyldes i hovedsak at Rogaland har opplevd netto utflytting fra fylket for første gang siden 2000.

Kartet til høyre (figur 1.1) viser folketallsutviklingen kommunevis for 2016. Suldal, Hjelmeland og Bokn har alle hatt mer enn 1 prosent nedgang. Andre kommuner med befolkningsnedgang i 2016 er Sola og Eigersund, begge med en nedgang på -0,3 prosent.

Kommunene med størst vekst var Kvitsøy, Strand, Randaberg, Hå, Sauda og Tysvær. Alle med en vekst på mer enn 1 prosent.

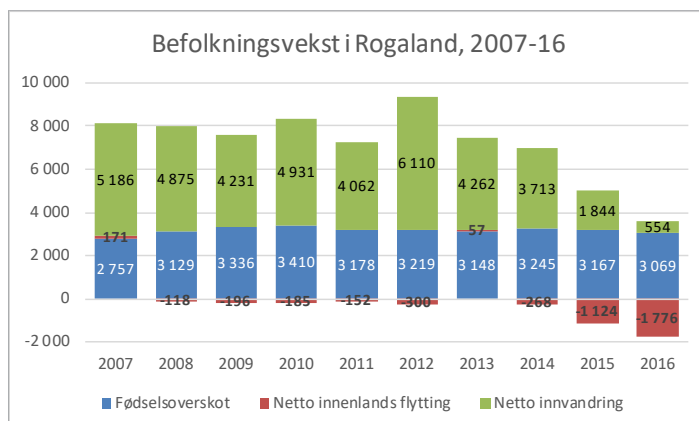
Figur 1.1: Befolkningsvekst i kommunene, 2016
Kilde: SSB

1.1 Folketallsutvikling

Tabell 1.2: Befolkningsutvikling i kommunene

	Folketall 1.1.2016	Vekst 2015	Folketall 1.1.2017	Vekst 2016
Dalane	24 323	0,0	24 300	-0,1
Eigersund	14 942	0,2	14 899	-0,3
Sokndal	3 313	0,1	3 316	0,1
Lund	3 243	-0,1	3 259	0,5
Bjerkreim	2 825	-1,3	2 826	0,0
Jæren	312 283	1,0	313 515	0,4
Sandnes	74 820	1,6	75 497	0,9
Stavanger	132 644	0,4	132 729	0,1
Hå	18 591	0,3	18 800	1,1
Klepp	18 970	1,2	19 042	0,4
Time	18 572	1,5	18 656	0,5
Gjesdal	11 853	2,2	11 902	0,4
Sola	26 096	1,5	26 016	-0,3
Randaberg	10 737	1,7	10 873	1,3
Ryfylke	33 653	0,4	33 889	0,7
Forsand	1 238	2,5	1 245	0,6
Strand	12 464	0,6	12 662	1,6
Hjelmeland	2 737	-1,7	2 708	-1,1
Suldal	3 903	0,3	3 853	-1,3
Sauda	4 710	-1,0	4 760	1,1
Finnøy	3 221	2,4	3 235	0,4
Rennesøy	4 856	1,3	4 892	0,7
Kvitsøy	524	-1,9	534	1,9
Haugalandet	99 916	0,6	100 320	0,4
Haugesund	36 951	1,1	37 166	0,6
Bokn	865	0,0	855	-1,2
Tysvær	10 925	0,6	11 041	1,1
Karmøy	42 187	0,3	42 229	0,1
Utsira	200	-2,9	201	0,5
Vindafjord	8 788	0,3	8 828	0,5
Rogaland	470 175	0,8	472 024	0,4
Hele landet	5 213 985	0,9	5 258 317	0,9

Kilde: SSB

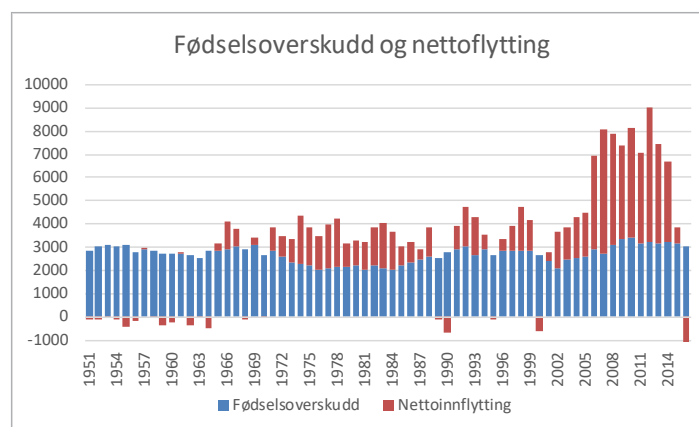
Figur 1.2: Befolkningsvekst i Rogaland 2007-16 Kilde: SSB

Den høye innvandringen har stoppet

Siden 2006 har det vært en særdeles høy nettoflytting til Rogaland, hvorav en stor andel har vært arbeidsinnvandring. Figur 1.2 viser at det for de siste to årene har vært en økende netto innenlands utflytting, kombinert med en redusert innvandring. Dette har medført at 2016 ble det første året siden 2000 at Rogaland opplevde et "flyttetap". Totalt var det 1220 flere mennesker som flyttet ut fra fylket enn til fylket.

Hva styrer folketallsveksten?

Fødselsoverskuddet (forskjellen mellom fødte og døde) har hatt små endringer siden 1951 med unntak av litt lavere tall på 60 og 70-tallet (figur 1.3). Tallene fra de seneste årene er nesten identisk med 1953-55. Så selv om folketallet i fylket er mer enn doblet siden 1951, (ca. 211 000 innbyggere) så er fødselsoverskuddet det samme som for 65 år siden. Dette skyldes at hver kvinne føder færre barn. Se figur 1.4 på neste side.

Figur 1.3: Fødselsoverskudd og nettoflytting Kilde: SSB

Fruktbarheten synker

Fruktbarhetstallene i Rogaland har sunket noe de siste årene, men er allikevel i 2016 høyest i landet. Samlet fruktbarhetstall (SFT) er et begrep brukt for å vise hvor mange barn hver kvinne føder i løpet av livet. Det regnes ut ved å legge sammen gjennomsnittlig antall barn som er født per kvinne på hvert alderstrinn dette året. Figur 1.4 viser fruktbarhetstall for Rogaland og Norge siden 1968. Som figuren viser, er fruktbarheten i Rogaland nå under to barn per kvinne. Dette vil på lengre sikt bety en befolkningsnedgang uten flyttetilvekst til fylket. Men både Rogaland og Norge ligger godt over gjennomsnittet for EU-landene.

Flere menn enn kvinner

I 2005 bodde like mange kvinner som menn i Rogaland, hvis man ser på befolkningen totalt. Hvis man kun ser på den yrkesaktive aldersgruppen var mennene nesten 3% flere. Flertallet av arbeidsinnvandrerne som kom i de påfølgende årene var menn. Forskjellen ble størst i 2015, da det var 6,8% flere menn i yrkesaktiv alder enn det var kvinner. Men tendensen har snudd. Flere menn enn kvinner har flyttet ut, som igjen jevner ut balansen. I år er forskjellen 6,4% i yrkesaktiv alder. Men selv hvis vi ser på alle aldre, er det fortsatt nesten 8000 flere menn enn kvinner i Rogaland.

En eldre befolkning

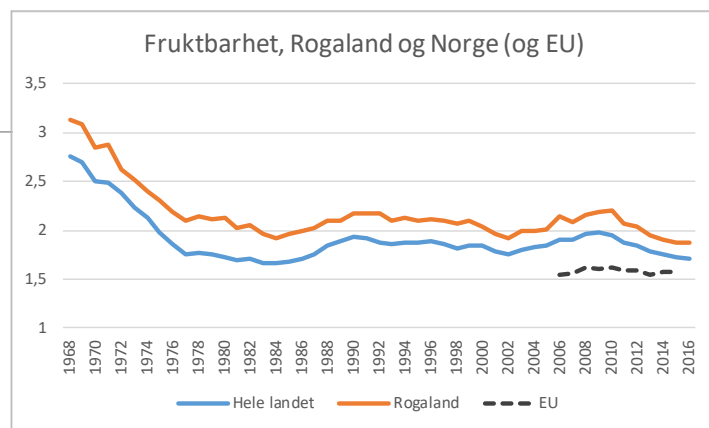
Figur 1.6 viser hvordan størrelsen på aldersgruppene endrer seg. Aldersgruppen 0-19 år var den største gruppen i 1980. I dag har befolkningen i gruppen blitt eldre og noen av de nærmer seg pensjonsalder. Aldersgruppen 0-19 år har siden gradvis utgjort en mindre del av befolkningen.

Forsørgelsesbyrden øker

Forsørgelsesbyrden beskriver forholdet mellom den yrkesaktive delen av befolkningen og dem som må forsørges (barn, unge og eldre). En vanlig måte å måle dette på er å bruke alder som avgrensningskriterium: Alle personer i yrkesaktiv alder (20–66 år) settes i forhold til summen av antallet personer under 20 år og over 67 år.

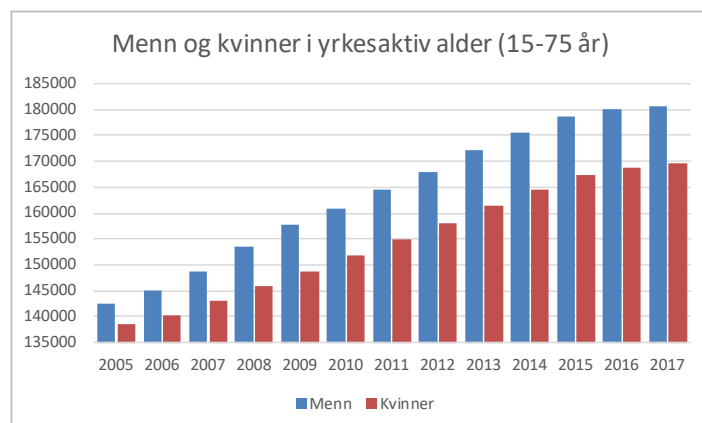
Figur 1.7 viser hvordan dette slår ut for Rogaland. Kurven viser at forholdet mellom yrkesaktive og forsørgede var på sitt laveste for et par år siden. Dette er en kombinasjon av at de høye barnekullene i etterkrigstiden, som fremdeles ikke var blitt pensjonister, og lavere fødselstall siden 1980. På det laveste (2013-15) var det 0,62 personer under 20 eller over 67 år per person i yrkesaktiv alder.

Som figuren viser vil dette tallet øke sterkt etterhvert som alle som ble født på 50 og 60-tallet blir pensjonister ("eldrebølgen"). I 2040 vil det sannsynligvis være mellom 0,72 og 0,75 forsørgede for hver person i yrkesaktiv alder, litt avhengig av hvor stor befolkningsveksten blir. Og i realiteten vil tallet være enda høyere da mange i alderen 20-66 år ikke er yrkesaktive. Prognosen som er brukt for å beregne forsørgelsesbyrden fram mot 2040 er hentet fra kapittel 4.

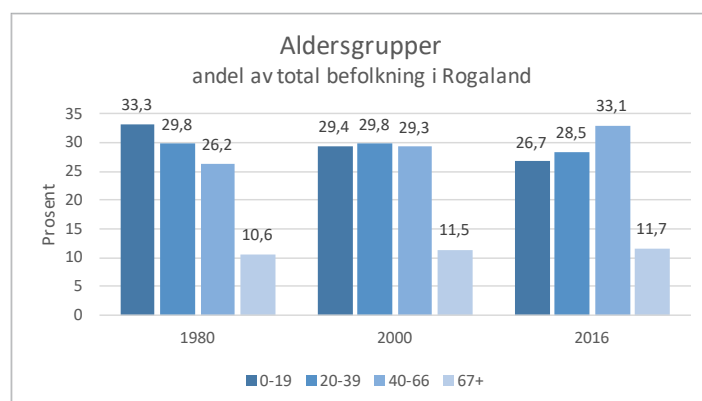

Figur 1.4: Fruktbarhet i Rogaland og Norge siden 1968

Kilde: SSB

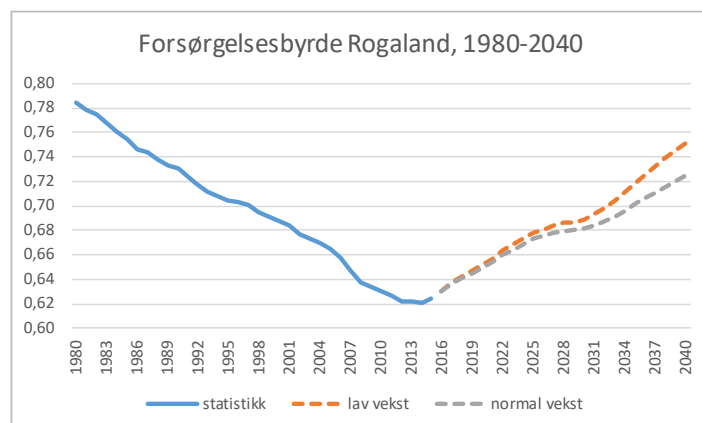

Figur 1.5: Menn og kvinner i yrkesaktiv alder Kilde: SSB

Figur 1.6: Befolkningen i Rogaland fordelt på aldersgrupper

Kilde: SSB

Figur 1.7: Forsørgelsesbyrde.

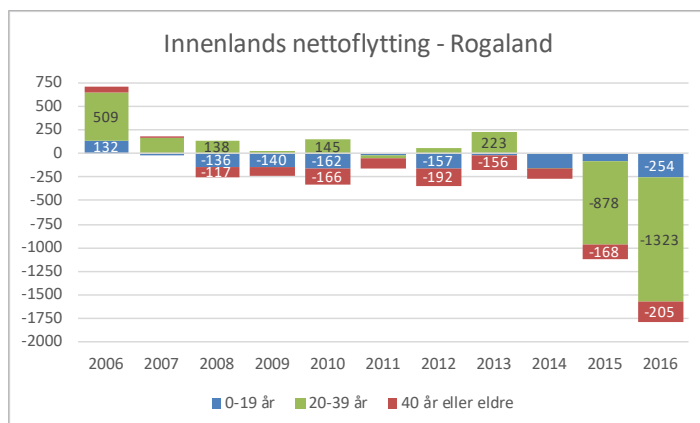
Antall forsørgede per yrkesaktiv person Kilde: SSB

1.2 Innenlands flytting

Innenlands flytting

Figur 1.8 viser hvordan det tidligere år i stor grad har vært personer i alderen 20-39 år som har flyttet til Rogaland, mens yngre og eldre personer har stått for utflyttingen. I 2015 snudde trenden med innflytting av personer i alderen 20-39 år, og den ble ytterligere forsterket i 2016.

For øyeblikket har vi en betydelig netto utflytting av denne aldersgruppen – kombinert med fortsatt netto utflytting av yngre og eldre.

Figur 1.8: Innenlands nettoflytting Kilde: SSB

1.3 Innvandring

Hvem flyttet fra Rogaland i 2016?

Etter en periode med stor nettoinnflytting og -innvandring i Rogaland, snudde strømmen i 2016. Arbeidsløse flyttet bort, og færre flyttet til Rogaland enn i årene før. Her sammenligner vi befolkningstallene mellom 1. jan 2016 og 1. jan 2017. Svakheten blir at hvert barn som fødes av utenlandske foreldre nuller ut en fraflytting av samme nasjonalitet. Likevel gir denne tilnærmingen et inntrykk av hvem som har kommet og hvem som har dratt.

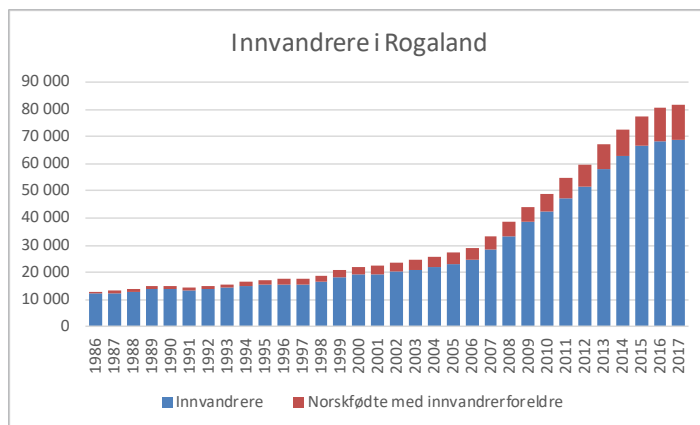
Vestlige innvandrere (landgruppe 1) er de største utflytterne, mens øst-europeere (landgruppe 2) har ikke rørt like mye på seg. Landgruppe 3 innbefatter resten av verden; en befolkningsgruppe som virker å ha vokst i Rogaland i løpet av 2016. Men hvis vi utelater syriske borgere, kommer også denne landgruppen ut i minus. Se tabell 1.3.

Sysselsetting blant innvandrere

Rogaland har hatt en høyere sysselsetting enn Norge generelt, også blant innvandrere. Tallene er fra 4. kvartal 2015. Det er for tidlig å si om konjunkturendringen vil ramme innvandrere og nordmenn ulikt. Andelen innvandrere blant de arbeidsledige i Rogaland var imidlertid noe lavere i mars 2017 enn desember 2015 (hhv. 37 og 40 prosent). Dette tyder på at hvis innvandrerne er hardere rammet enn den øvrige befolkningen, så velger de å flytte heller enn å melde seg arbeidsledige i Rogaland.

Innvandringsgrunn

Bare et fåtall av de som innvandrer til Rogaland kommer for å studere, sammenlignet med resten av Norge. Desto flere kommer hit for å jobbe, eller på grunn av familieforhold. Det er verdt å merke seg at kategorien familieforhold dekker både ekteskap mellom nordmenn og utlendinger, arbeidsinnvandreres familiemedlemmer, og familiegjengenforening for andre innvandrere. Tallene inneholder ikke nordiske statsborgere, da disse inntil nylig ikke har vært pålagt å oppgi noen begrunnelse når de melder flytting til Norge. Se figur 1.10.

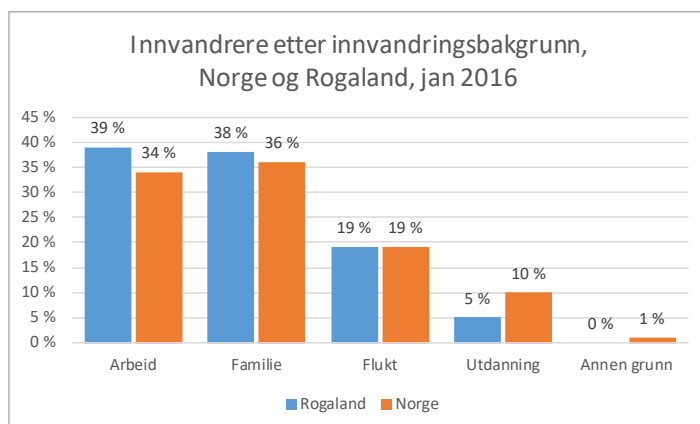

Figur 1.9: Innvandrere i Rogaland Kilde: SSB

Tabell 1.3: Befolkning fordelt på nasjonalitet

Nasjonalitet	2016	2017	Endring	Endring (%)
Landgruppe 1	18 697	17 584	-1 113	-5,6 %
Landgruppe 2	23 314	23 282	-32	-0,1 %
Landgruppe 3	16 433	17 343	910	5,5 %
Norge	411 528	413 582	2 054	0,5 %

Se forklaring på landgruppene nederst på side 9.
Kilde: SSB

Figur 1.10: Innvandrere etter innvandringsgrunn Kilde: SSB

1.4 Flyktninger og asylsøkere

Det er nå flere mennesker på flukt i verden enn på noe annet tidspunkt siden andre verdenskrig. Situasjonen i Syria bidro til en betydelig topp i antall asylsøknader i 2015. I årene før hadde antallet asylsøkere ligget nokså stabilt rundt 10 000 søknader i året. Men i 2015 ble det tallet tredoblet. Se figur 1.11.

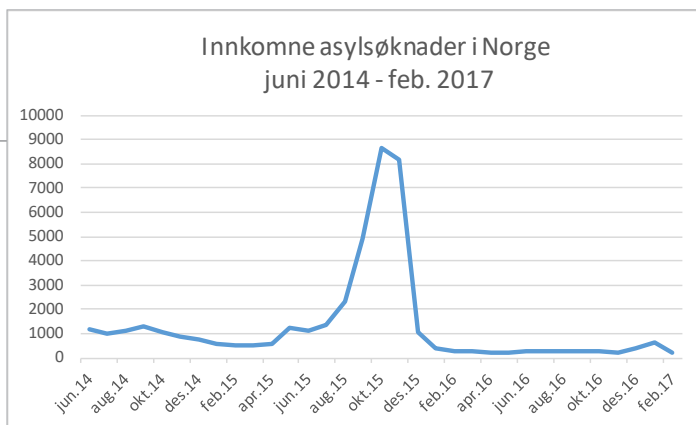
I likhet med tidligere asyltopper, ble innstrømmingen til Europa raskt redusert gjennom et strengere asylregelverk, økt grensekontroll i Europa og en avtale med Tyrkia. Selv om færre kommer seg til Europa, har antallet flyktninger i verden fortsatt å øke.

Stor økning - og rask reduksjon på asylmottak i Rogaland

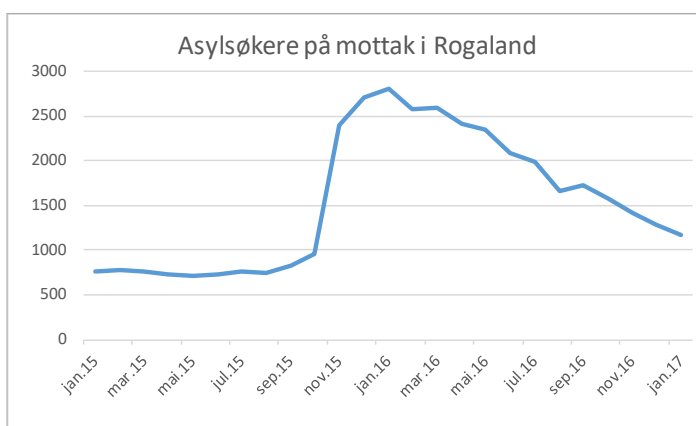
Det norske asylinstituttet slet med å ta hånd om den plutselige mengden asylsøkere. Nye mottak måtte etableres i hui og hast. Flere av disse nyetableringene kom i Rogaland, blant annet landets største asylmottak. Men behovet ble raskt redusert. Innstrømmingen stoppet opp og søknader ble håndtert i økende fart. Se figur 1.12.

Bosatte flyktninger i Rogaland

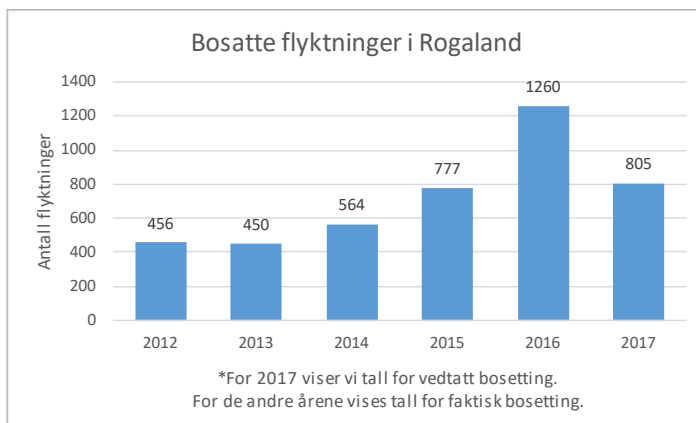
Kun en drøy halvdel av søkerne får bli i Norge. I 2016 bosatte Rogalandskommunene flere flyktninger enn noensinne, men toppen er nådd i denne omgang. Det norske asylsystemet har klart å håndtere søknader så raskt, og kommunene å bosette folk så raskt, at det ikke er et nevneverdig etterslep i systemet. Det er nå færre asylsøkere på norske mottak enn det var i 2014. Det er gunstig for integreringen at flyktninger slipper å vente for lenge på bosetting i kommunene. Figur 1.13 viser bosatte flyktninger i Rogaland siden 2012.

Figur 1.11 Innkommne asylsøknader i Norge Kilde: UDI

Figur 1.12 Tallet inkluderer nyankomne asylsøkere som venter på å få sin søknad behandlet, flyktninger som har fått bevilget opphold som venter på bosetting, og folk som har fått avslag og enten venter på retur, eller som ikke kan returneres. Kilde: UDI

Figur 1.13 Bosatte flyktninger i Rogaland. Kilde: UDI

SSBs inndeling i landgrupper

I befolkningsframskrivningene deles landene i verden utenom Norge inn i tre grupper. Selv om det er store forskjeller innen hver landgruppe, er det også likhetstrekk.

Landgruppe 1

Omfatter alle vesteuropeiske land, det vil si land som er med i det 'gamle' EU (før 2004) og/eller EØS og EFTA, samt Canada, USA, Australia og New Zealand. Personer fra disse landene har i snitt relativt lik demografisk atferd når det gjelder fruktbarhet og utvandring.

Landgruppe 2

Består av de elleve nye EU-landene i Øst-Europa (EU-medlemmer i 2004 eller senere): Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Kroatia, Bulgaria og Romania. Det er fra disse landene innvandringen til Norge har økt mest siden 2004. Av

EU-landene er det disse 11 landene som har lavest inntekt i forhold til Norge. Potensialet for migrasjon til Norge er dermed stort, samtidig som restriksjonene for å innvandre i all hovedsak er opphevet.

Landgruppe 3

Består av resten av verden, det vil si resten av Øst-Europa, Afrika, Asia (inkludert Tyrkia), Sør- og Mellom-Amerika og Oseania (utenom Australia og New Zealand). Statsborgere fra disse landene må søke om tillatelse for å bo og arbeide i Norge.

Det er en persons landbakgrunn som avgjør hvilken gruppe han eller hun regnes i. For innvandrere er landbakgrunn som hovedregel eget fødeland. For personer født i Norge med to innvanderforeldre er det foreldrenes fødeland. Dersom foreldrene har ulikt fødeland, brukes morens fødeland.

2 Næring

31 prosent av de sysselsatte i Rogaland jobber i offentlig sektor.

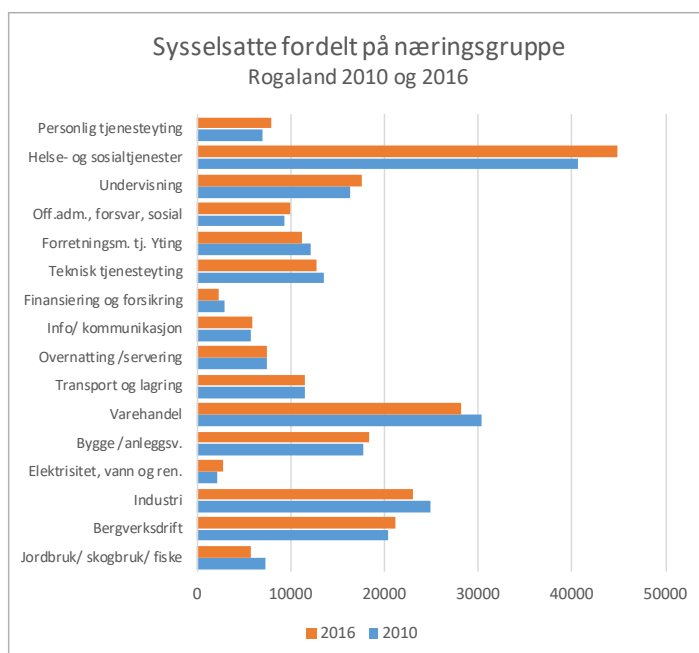
Dette er om lag som for landet totalt. Finans og forretningsmessig tjenesteyting utgjør 18 prosent av sysselsettingen, mens primærnæringene utgjør to prosent. Næringsavdelingen i Rogaland fylkeskommune arbeider med tilrettelegging for næringsutvikling i Rogaland.

I statistikkportalen for Næringsutvikling finner en statistikk over følgende emner: Jordbruk, havbruk, fiskeri, energi, reiseliv, nyskaping og innovasjon, sysselsetting og eksport. Se www.Rogalandstatistikk.no

Sysselsetting

Som vist i figur 2.1 er det størst sysselsetting innen helse- og sosialtjenester, etterfulgt av varehandel og industri.

Størst endring i sysselsettingen var det innen jordbruk, skogbruk og fiske, med en nedgang på 16% fra 2011 til 2016. Industri og finansiering og forsikring gikk også ned med henholdsvis 9 og 8%. Bygg og anleggsvirksomhet, offentlig administrasjon, forsvar og sosialforsikring viste størst økning, og hadde 8% flere sysselsatte i 2016 enn i 2010.

Figur 2.1: Sysselsatte fordelt på næring Kilde: SSB

2.1 Forskning og nyskaping

Handlingsprogram Næring

De tre viktigste virkemidlene Næringsavdelingen har til å bidra med støtte til innovasjon og innovasjonsstruktur er Handlingsprogram Næring (HP Næring), VRI Rogaland (Virkemiddel for Regional forskning, utvikling og innovasjon) og Regionalt forskingsfond Vestlandet (RFF Vestlandet).

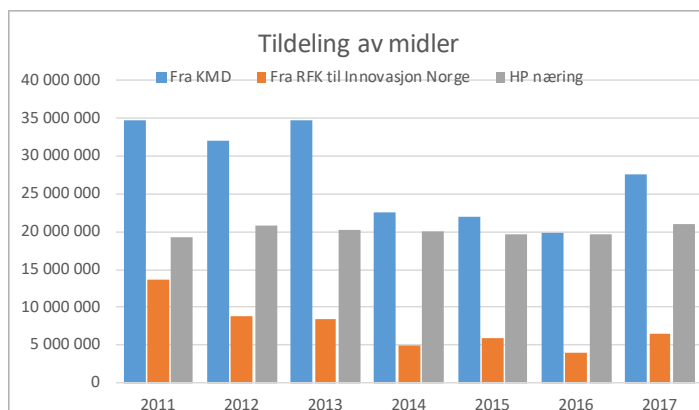
HP Næring er rettet mot områder fylkeskommunen og andre offentlige virkemiddelaktører kan påvirke, og der tiltak fra det offentlige vil ha utløsende effekt. Den økonomiske rammen for HP Næring for 2011-2016 var som vist i figur 2.2. HP Næring har i perioden 2011-2015 gitt støtte til en rekke ulike prosjekter som stimulerer til innovasjon og næringsutvikling innen ulike næringer samt gitt støtte til næringshager og konferanser som har vært arena for møte og etablering av aktiviteter for næringsutvikling.

VRI Rogaland

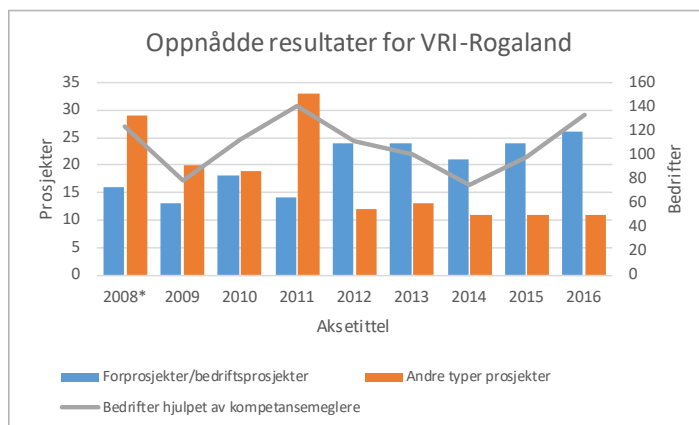
VRI Rogaland feirer 10-årsjubileum våren 2017. Nytt 3-årig VRI-prosjekt ble igangsatt januar 2017 med omtrent samme satsning. Figur 2.3 viser resultater oppnådd fra 2008-2016. VRI Rogaland har vært et virkemiddel for å få bedrifter og forskningsmiljøer til å samarbeide for å oppnå innovasjon og økt verdiskaping, samt hjelpe bedrifter å finne fram til de rette økonomiske virkemidlene. Det viktigste virkemidlet til VRI Rogaland er kompetansemeglere, som er gratis bistand til bedrifter som ønsker å arbeide med FoU. VRI Rogaland har fra 2008-2016 gjennom mobilisering og veiledning inn mot andre deler av virkemiddelapparatet utløst over 190 millioner i støtte til næringslivet i Rogaland fra andre programmer.

Regionalt forskingsfond Vestlandet

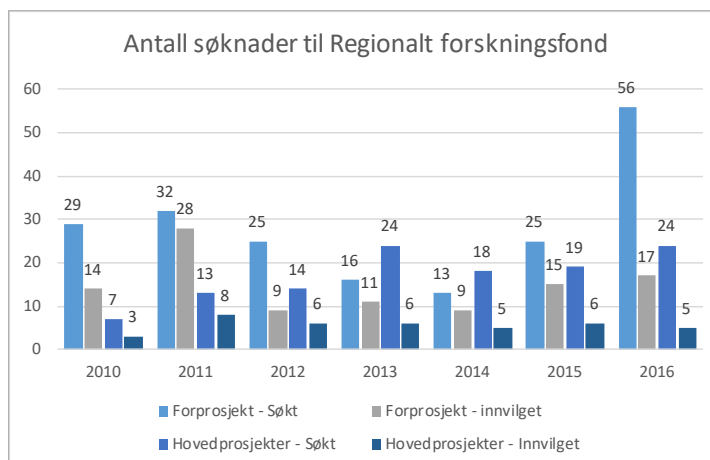
Regionalt forskingsfond Vestlandet hadde i 2016 mer enn dobling i antall søknader om støtte til kvalifiseringsstøtte/forprosjekt til Regionalt forskingsfond Vestlandet sammenlignet med tidligere år. Det var også svært positivt å se at så mange nyetablerte og bedrifter som tidligere ikke har jobbet mye med FoU søkte om støtte til FoU prosjekt. Det var også fra 2015 til 2016 en økning i antall søknader om hovedprosjekt fra 19 til 25.

Figur 2.2: Tildeling av midler Kilde: Rogaland fylkeskommune

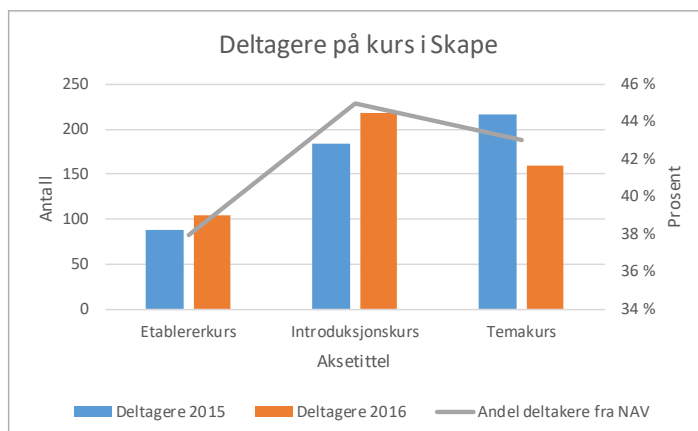
Figur 2.3: Oppnådde resultater, VRI-Rogaland Kilde: Rogaland fylkeskommune

Figur 2.4 Antall søknader til Regionalt forskingsfond Kilde: Rogaland fylkeskommune

Skape

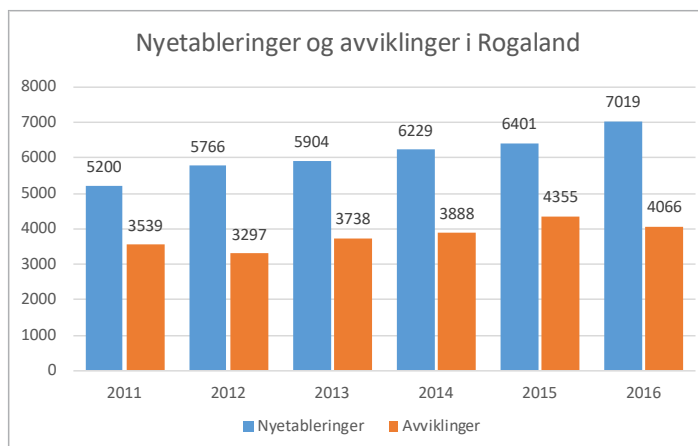
Skape er fylkeskommunen sitt tilbud til personer som ønsker rådgivning og kompetanse til å starte sin egen bedrift. Figur 2.5 viser en økning i antall deltagere fra 2015 til 2016 på 17% for etablerer kurs og 19% for introduksjonskurs. Andel deltagere fra NAV var henholdsvis 38 og 45% i 2016. Antall personer som fikk individuell rådgivning økte fra 118 i 2015 til 205 i 2016 (økning fra 170 til 704 timer totalt), og antall som fikk næringsfaglig vurdering økte fra 83 i 2015 til 277 i 2016.

Figur 2.5: Deltakere på kurs for etablerere, VRI-Rogaland Kilde: Skape

Nyetableringer

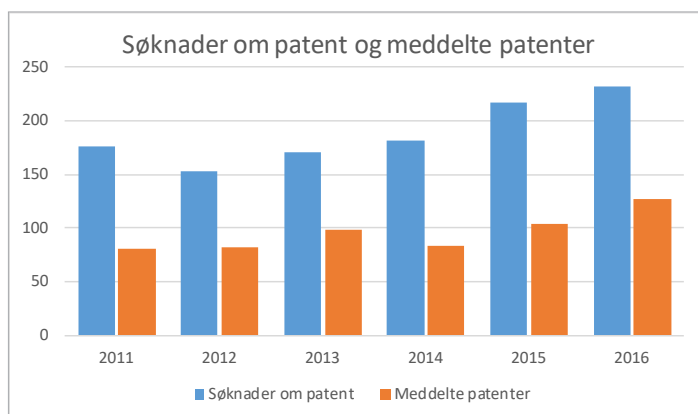
Antall nyetableringer i Rogaland økte med 35% fra 2011 til 2016, mens andel avviklinger økte med 15% i samme periode. Svært positivt at det fra 2015 til 2016 var en økning på 10% i antall nyetableringer samtidig som det var en nedgang i antall avviklinger på 7%. Størst andel nyetableringer var det på Jæren og lavest andel i Dalane. Ryfylke hadde fra 2015-2016 en nedgang på 3% i antall nyetableringer mens det var en økning på 10-13% for de andre regionene.

Figur 2.6: Nyetableringer og avviklinger Kilde: Brønnøysundregisteret

Patenter

Antall søknader om patent fra Rogaland økte også betydelig (+32%) fra 2011-2016. Av 232 søknader om patent i 2016 ble 127 meddelte (figur 2.7).

Figur 2.7: Patenter Kilde: Patentstyret

2.2 Jordbruk

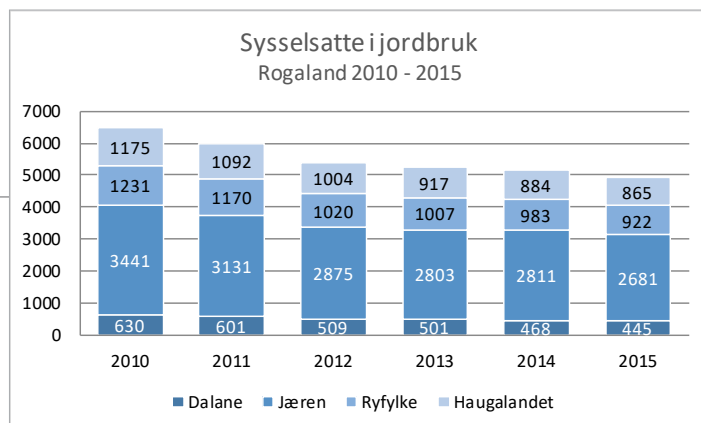
Rogaland er i omstilling mot økt verdiskaping innen bioøkonomien. Nedgangen i oljeøkonomien og overgangen til det grønne skiftet gjør at de blå og grønne matnæringene får en enda viktigere rolle i den regionale utviklingen i Rogaland. Disse matnæringene har hele verdikjeder og næringsklynger i fylket.

Det er et regionalpolitisk mål å ha et aktivt jordbruk i hele fylket. Målet er forankret i den regionale landbrukspolitikken, regionalplan for landbruk i Rogaland. Uten et aktivt jordbruk i hele Rogaland blir det svært vanskelig å oppfylle målet om å øke produksjonen av mat. Et av de viktigste konkurransefortrinnene til Rogaland som et matproduserende fylke er gras- og beiteressursene i hele fylket. Det er de grovforbaserte produksjonene av melk og kjøtt som kjennetegner et aktivt jordbruk i hele fylket.

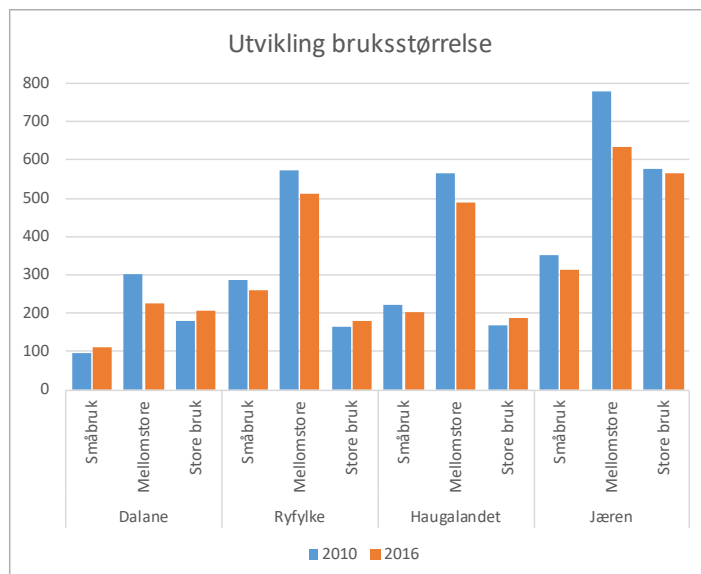
Sysselsettingen i primærjordbruket i alle regionene går noe nedover fra 2010. Denne nedgangen i sysselsettingen virker å ikke ha noen særlige negative konsekvenser for målet om å øke produksjonen av mat. Det er et overordnet regionalpolitisk mål å øke produksjonen av grønn mat i Rogaland. Tabell 2.1 viser at kjøttproduksjonen fra kraftforkrevende dyr som fjørfe og svin øker. Det ble produsert nesten tre ganger så mye kyllingkjøtt i 2016 om i 2006. De grovforbaserte produksjonene holder seg nokså stabile men viser en nedadgående tendens for storfekjøtt og en svak økning for sauekjøtt.

Produksjonen av tomat, agurk og bær øker fra 2010 til 2016. Tabellen viser en kraftig nedgang i produksjonen av moreller og en svak nedgang i produksjonen av frukt. Det er nå en ny giv i fruktproduksjonen slik at produksjonen av frukt vil mest sannsynlig øke framover. I løpet av de siste 2,5 årene har 11 fruktdyrkere fått tilskudd fra Innovasjon Norge til fornying eller etablering av nye, moderne fruktfelt

Det er en trend at mer av melkeproduksjonen foregår på Jæren. Melkeproduksjonen holder seg stabil på Haugalandet med en nedadgående tendens i Dalane og i Ryfylke. Det blir færre gardsbruk i alle regionene. Trenden er at gardsbruka blir større med mer jordbruksareal og flere produksjonsdyr. Utviklingen i melkeproduksjonen henger i stor grad sammen med politiske rammevilkår som oppfordrer til store produksjonsenheter og volumproduksjon.

Figur 2.8: Sysselsatte jordbruk Kilde: SSB

Figur 2.9: Utvikling bruksstørrelse Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 2.1 Utvikling i levert produksjon fra Rogaland

Produksjon	2010	2016	Endring (%) 2010-2016
Kjøtt fra grovfordyr	19 728 262	18 831 991	-5 %
Kjøtt fra kraftforbasert produksjon	51 926 600	65 432 718	26 %
Egg	16 743 417	17 677 006	6 %
Geitemelk liter	728 706	978 487	34 %
Kumelk liter	278 384 906	281 633 308	1 %
Tomat/agurk	14 898 862	16 540 302	11 %
Eple, pære, plomme	247 703	243 814	-2 %
Moreller	12 452	5 105	-59 %
Jordbær, bringebær, solbær	100 735	117 817	17 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 2.2 Produksjonen av melk i regionene

Region	2010	2016	Endring (%) 2010 - 2016
Dalane	29 073 136	27 726 782	-4,6 %
Jæren	183 579 853	189 600 173	3,3 %
Ryfylke	38 389 343	38 207 962	-0,5 %
Haugalandet	35 359 036	35 906 364	1,5 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

Nedbygging av matjord

I 2015 ble det omdisponert 1355 dekar jord i Rogaland. I gjennomsnitt ble det i perioden 2005 – 2014 årlig omdisponert 1200 dekar jord til andre formål enn matproduksjon.

Nedbyggingen av matjord i Rogaland utgjør en tredjedel av det nasjonale jordvernmålet som sier det ikke skal omdisponeres mer enn 4000 dekar matjord årlig på landsbasis.

2.3 Havbruk

Sysselsetting

Antall sysselsatte innen havbruk i Rogaland økte med 18,7% for menn og 18,8% for kvinner fra 2011 til 2015. Omgjort til årsverk (1845 timer/årsverk) var det en økning i antall årsverk for både menn og kvinner på henholdsvis 26,3% og 33,8%. Fordelt på de ulike artene økte sysselsettingen (i årsverk) med 39,1% for laks og 3,2% for settefisk, mens det var en nedgang for bløtdyr og andre marine arter for perioden 2011-2015.

Produksjon

Fra 2011-2015 økte produksjonen av laks med 20%. I samme periode steg verdien av solgt laks med 70%.

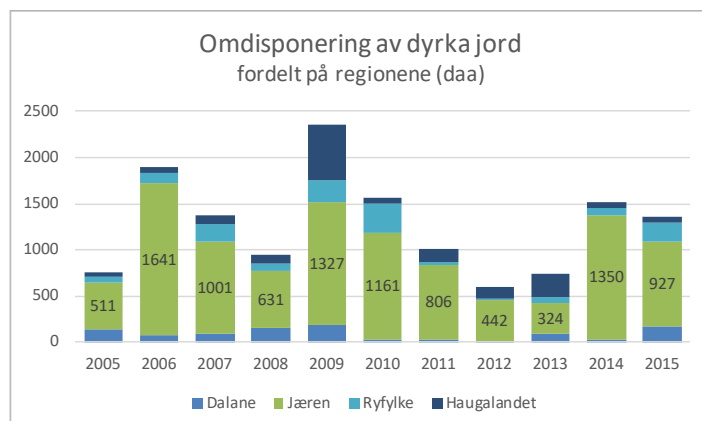
Produksjon og salg av rensefisk for bekjempelse av lakselus økte betydelig fra 2012 til 2015, fra 270 000 til 1 348 000 for rognkjeks (antall), og fra 431 000 til 13 385 000 for berggyllt (antall). Verdien på salget var 237 mill. kr for rognkjeks og 30 mill. kr for berggyllt.

Mottatte søknader

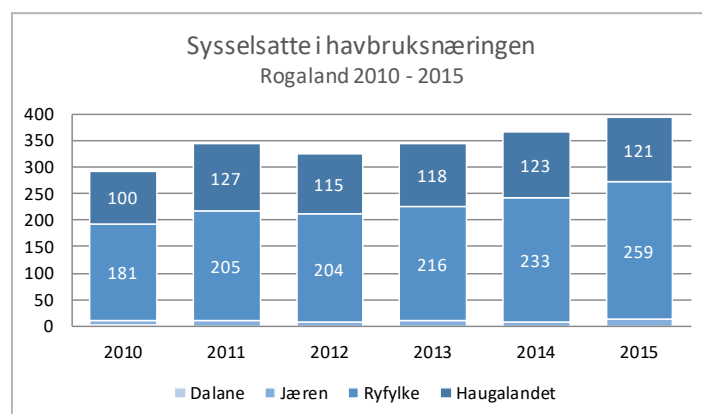
Antall søknader om nye tillatelser innen akvakultur har gått noe ned de siste årene. Dette blant annet på grunn av strukturelle endringer i næringen og at de største selskapene har hatt en grundig gjennomgang av lokalitetsstrukturen. Se figur 2.13.

Flere selskap har hatt en opprydding på grunn av strengere tekniske og miljømessige forskriftskrav, noe som har resultert i at gamle anlegg er skiftet ut og "dårlige" lokaliteter er slettet. Biomassen er flyttet til de beste miljømessige lokalitetene. Det vil si at trenden har gått fra flere små lokaliteter til færre større lokaliteter, en trend en ser i hele landet.

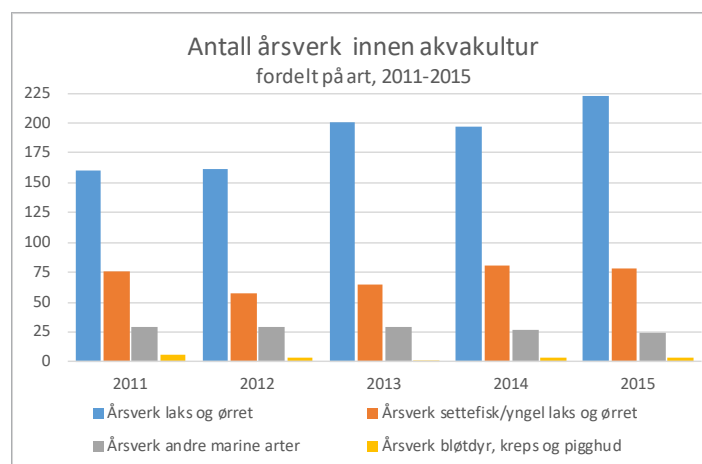
Etter omstruktureringen har antall saker gått ned, også for landet som helhet. Saksbehandlingstiden er i gjennomsnitt 20-30 uker og kompleksiteten på sakene er stor og økende. Når neste "rykk" kommer i saksbehandlingsmengde er vanskelig å spå, men nye produksjonsområder trer i kraft fra og med 01.10.2017.

Figur 2.10 Omdisponering av dyrka jord Kilde: SSB

Figur 2.11: Sysselsatte i havbruksnæringen Kilde: SSB

Figur 2.12: Årsverk akvakultur Kilde: Fiskeridirektoratet

Figur 2.13: Søknader om lokaliteter for akvakultur i Rogaland Kilde: Næringsavdelingen, Rogaland fylkeskommune

I tillegg til sakene i Rogaland har vi også hatt saksbehandling i Vest-Agder, samt vært "fadder" for Aust-Agder.

Tap, lusetall, bruk av rensefisk og miljøtilstand under oppdrettslokaliteter

Prosent tap/svinn for matfisk i Rogaland lå på 15% i 2015, høyest for regnbueørret (30,3%) og lavest for andre fiskearter (7,3%).

Lakselus er den vanligste parasitten på laksefisk. Høy forekomst av lus er en utfordring både for oppdrettsfisk og villaks. Tall fra lusedata.no for Rogaland og Agder for perioden 2011-2016 (det registreres kun tall for de to fylkene samlet) viser at tallene for Rogaland og Agder varierer noe mellom år og at vi fremdeles må jobbe med bekjempelse av lakselus. Sammenlignet med andre fylker er lusetallene for Rogaland og Agder lave.

Rogaland og Agder hadde fra 2011 til 2016 en stor økning i utsatt rensefisk per fisk - fra 0 i 2011 til 0,29 i 2016. Sør- og Nord-Trøndelag skiller seg ut med et gjennomsnitt på 0,45 rensefisk per fisk for 2016.

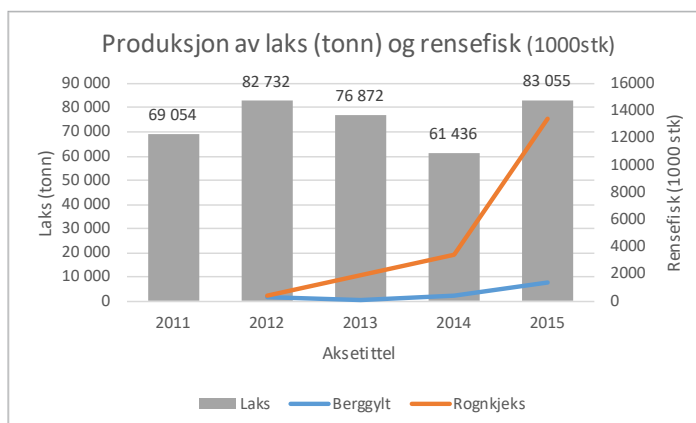
Miljøtilstand

Fiskeridirektoratet undersøker og rapporterer miljøtilstand under oppdrettslokaliteter. Andel anlegg som fikk resultatet *svært god* økte fra 70% til 78% fra 2013 til 2016 (undersøkelser utført for henholdsvis 84 og 59 lokaliteter), figur 2.15. I 2016 var det kun to lokaliteter som fikk *dårlig* og ingen som fikk *svært dårlig*.

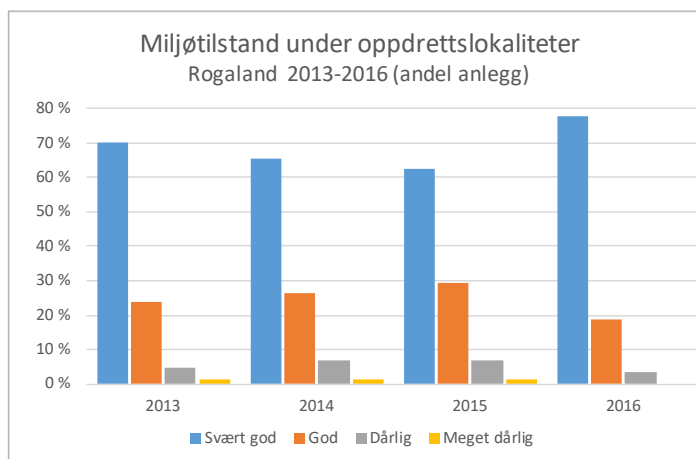
2.4 Reiseliv

Rogaland hadde i 2016 totalt 6,6% av markedsandelene av alle hotellovernattinger i Norge, etter Oslo, Hordaland og Akershus. Rogaland skilte seg ut i perioden 2014-2016 med å være det eneste fylket i landet med en nedgang i antall hotellovernattinger (-3,8%), noe som trolig har sammenheng med reduksjon i olje- og gassvirksomheten i samme periode.

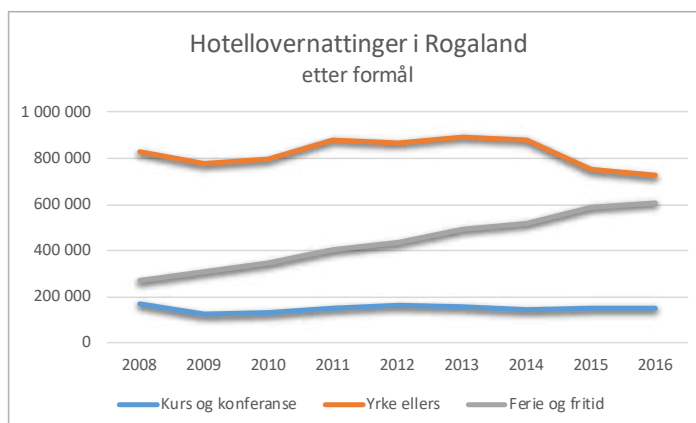
Hotellene i Rogaland hadde mer enn en dobling i antall hotellovernattinger knyttet til ferie og fritid fra 2008 til 2016 (+125%), mens overnatting knyttet til kurs og konferanse og yrke annet varierte en del mellom år og viste en nedgang på henholdsvis -10% og -12% fra 2008 til 2016.

Figur 2.14: Produksjon laks (venstre akse) og rensefisk (høyre akse) Kilde: Fiskeridirektoratet

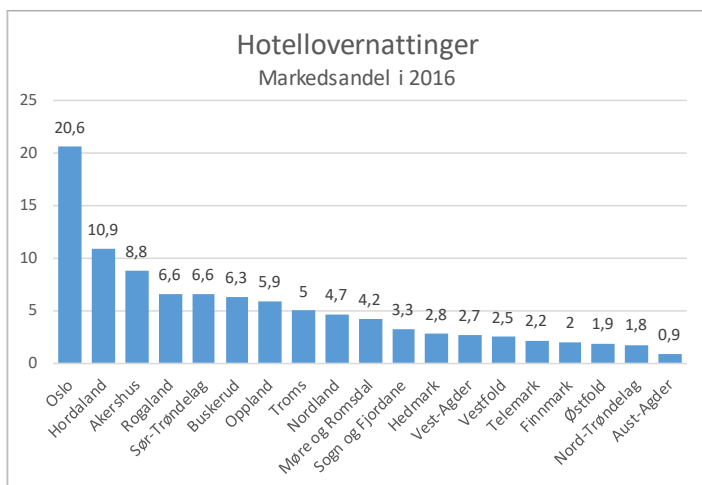
Figur 2.15: Miljøtilstand Kilde: Fiskeridirektoratet

Figur 2.16: Hotellovernattinger etter formål Kilde: Statistikknett Reiseliv

Fra 2008 til 2016 økte antall hoteller i Rogaland fra 55 til 69 (+25%), noe som gav en økning i antall tilgjengelige hotellrom og hotellsenger på henholdsvis 49% og 45%.

Til tross for at det var en økning i antall solgte rom på 7% fra 2008 til 2016, gikk kapitalutnyttelsen per rom ned med 27% og kapitalutnyttelsen per seng ned med 21%. I tillegg gikk losjiinntekter ned med 18%, inntekt per overnatting ned med 31% og inntekt per solgte rom ned med 23% fra 2008 til 2016.

Figur 2.17: Hotellovernattinger, markedsandel
Kilde: Statistikknett Reiseliv

2.5 Eksport

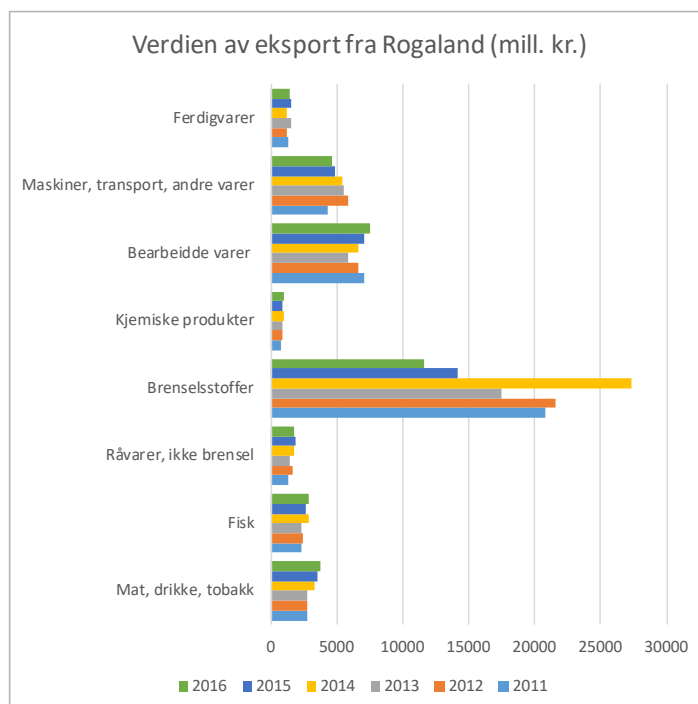
Olje og gass var i perioden 2011-2016 den desidert største eksportvaren fra Rogaland, etterfulgt av kategoriene bearbejdede varer og maskiner, transport og andre varer (figur 2.18). Kjemiske produkter var varegruppen med lavest andel eksport. Ferdigvarer og råvarer lå på de to nederste plassene.

Til tross for en økning i eksport av ulike varegrupper, spesielt råvarer, så var den samlede nedgangen i eksportverdi for Rogaland på 15% fra 2011 til 2016. Nedgangen i eksportverdien for olje og gass var hovedårsak til reduksjon i samlet eksportverdi fra Rogaland fra 2011 til 2016. Eksport av olje og gass utgjorde 51,1 % av den totale eksportverdien fra Rogaland i 2011 men kun 33,7% i 2016.

Tabell 2.3 Inntekt og kapasitetsutnyttelse

	2008	2012	2016
Losjiinntekter (1000 kr)	1 184 731	1 279 743	966 358
Inntekt per overnatting (kr)	937	872	650
Inntekt per solgt rom (kr)	1 133	1 086	867
Inntekt per disp. rom (kr)	719	633	404
Inntekt per gjest (kr)	1 588	1 478	1 062
Antall solgte rom	1 045 805	1 178 360	1 114 959
Kap.utnyttning rom (%)	64	58	47
Kap.utnyttning senger (%)	42	39	34
Hoteller (antall)	55	64	69
Senger (antall)	8 157	10 284	12 125
Rom (antall)	4 502	5 527	6 535
Romdøgn tilbudt (antall)	1 647 626	2 022 996	2 391 821

Kilde: Statistikknett Reiseliv

Figur 2.18: Eksport Kilde: SSB

3 Arbeidsmarked

Høy arbeidsledighet

Etter en urovekkende rask vekst i 2015, har ledigheten stabilisert seg på et høyt nivå i 2016. NAV Rogaland forventer at toppen ble nådd i rekordmåneden januar 2017, da 12779 var registrert som helt ledige.

NAV Rogaland forventer en svak nedgang i antall arbeidsledige i 2017. På kort sikt blir det færre helt ledige ved at de kommer i aktivitet gjennom arbeidsmarkedstiltak. Mot slutten av året forventer NAV at også bruttoledigheten har falt ned mot 13.000, fra nærmere 15.000 i januar.

3.1 Arbeidsledighet

I mars var det registrert 81 300 helt arbeidsledige i landet totalt sett, en nedgang på 8 000 sammenlignet med mars i fjor. Arbeidsledigheten i Norge er nå på 2,9 prosent, ned fra 3,2 prosent i mars i fjor. 60 prosent av de helt ledige mottok dagpenger. Samtidig er arbeidsledigheten i Rogaland 4,4 prosent.

Til sammen var 104 100 personer registrert som enten helt arbeidsledige eller arbeidssøkere som deltar på tiltak fra NAV (bruttoledigheten). Det er 3 200 færre enn for ett år siden, og tilsvarer 3,8 prosent av arbeidsstyrken, ned fra 3,9 prosent i fjor.

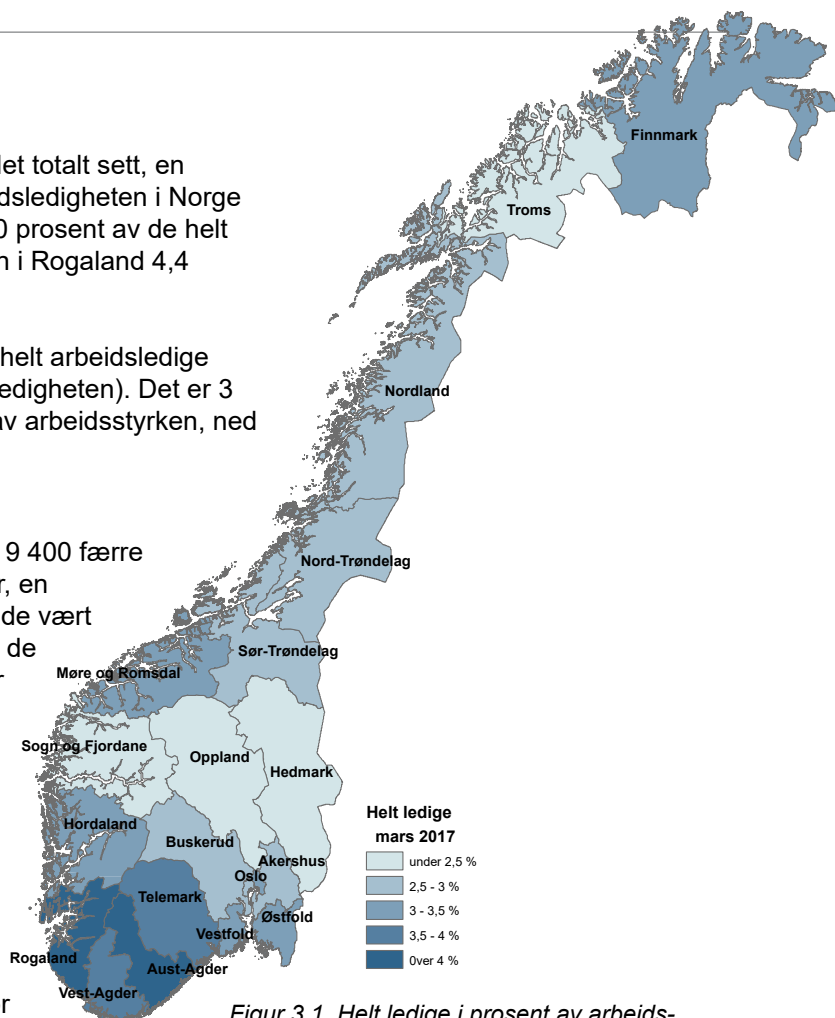
Færre kortidsledige og flere langtidsledige

Sammenlignet med i fjor var det ved utgangen av mars 9 400 færre helt ledige som hadde vært arbeidssøkere i under ett år, en nedgang på 14 prosent. Samtidig var det flere som hadde vært arbeidssøkere i mer enn ett år. I mars hadde 22 700 av de helt ledige vært arbeidssøkere i mer enn ett år. Dette er 1 400 flere enn i samme måned i fjor, en økning på 6 prosent. Økningen i langtidsledigheten er klart størst i Rogaland og Hordaland, mens mange andre fylker har hatt en nedgang.

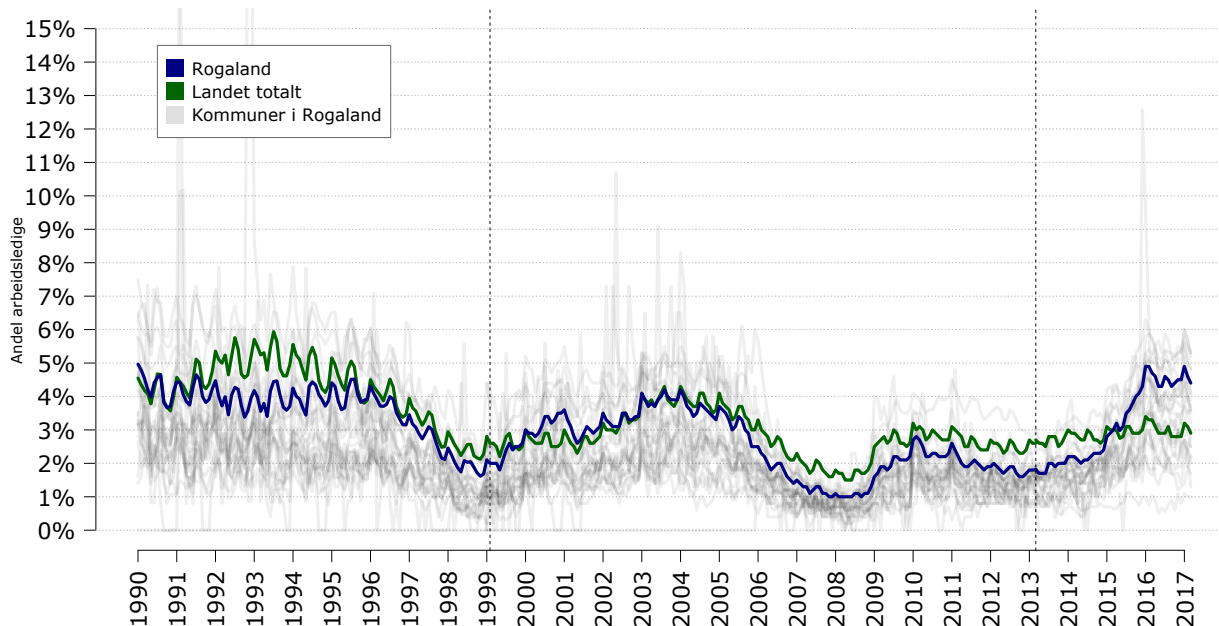
Nedgang i de fleste fylker

Sammenlignet med mars i fjor er det Aust-Agder som har hatt størst nedgang i ledigheten med 20 prosent, fulgt av Hedmark og Nord-Trøndelag med en nedgang på 16 prosent. Bare to fylker har flere helt ledige enn for ett år siden. Vestfold har 7 prosent flere, mens Finnmark har en økning på 2 prosent.

Arbeidsledigheten er høyest i Rogaland med 4,4 prosent av arbeidsstyrken. Deretter følger Vestfold, Aust-Agder, Vest-Agder, Hordaland og Finnmark som alle har en arbeidsledighet på 3,4 prosent. Den laveste ledigheten finner vi i Sogn og Fjordane og Oppland, begge med 1,9 prosent.

Figur 3.1 Helt ledige i prosent av arbeidsstyrken, mars 2017
Kilde: NAV

Figur 3.2 Utvikling i andel arbeidsledige i Rogaland og landet totalt, januar 1990 – mars 2017

3.2 Arbeidsledige i Rogaland

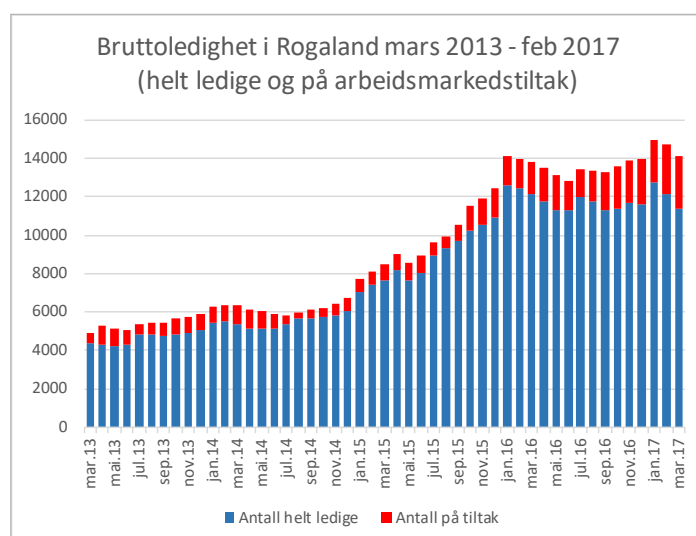
Rogaland opplevde tilsvarende nivåer i andel arbeidsledige tidlig på 90-tallet, men da var nivåene høye i hele landet. Noe av det spesielle med dagens ledighet, er at Rogaland skiller seg tydelig ut fra landstotalen. Figur 3.2, over, illustrerer utviklingen i andel arbeidsledige i landet totalt, Rogaland og kommuner i fylket i perioden januar 1990 til mars 2017. Figuren er basert på to ulike kilder (SSB og NAV) og to ulike beregningsmåter, som gjør at nivåene i de tre delene av figuren ikke er fullstendig sammenlignbare med hverandre. De har imidlertid tilstrekkelig mye til felles til at de sammen kan illustrere utviklingen over tid.

Tallene er oppgitt per måned, noe som gjør at sesongvariasjonene i ledigheten kommer fram. Ledigheten i Rogaland totalt har for det meste ligget lavere enn eller på samme nivå som landstotalen. Fra starten av 2015 skjer det imidlertid et tydelig brudd med denne tendensen – ledigheten i Rogaland steg raskt til et nivå på drøyt fire prosent, med to topper på 4,9 prosent. I samme periode er ledigheten i landet totalt grovt sett uforandret.

De lysegrå linjene i bakgrunnen illustrerer ledigheten per kommune i Rogaland. På kommunenivå er det noen markerte, kortvarige topper. Den vi ser i årsskiftet 2015-16 er for eksempel Lund kommune, og skyldes skadene etter flommen i desember 2015.

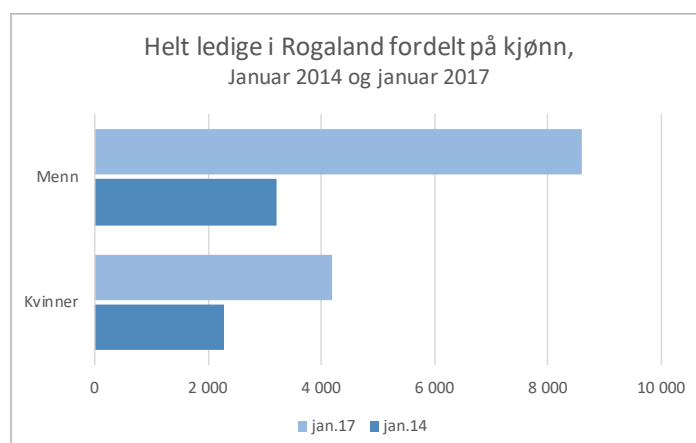
Hvem er rammet?

Det er en overhyppighet av innvandrere og personer uten utdanning utover grunnskolen i ledighetsstatistikken. Innvandrere utgjorde bare 16 prosent av arbeidsstyrken i Rogaland i 4. kvartal 2016, men 37 prosent av de helt ledige i fylket var innvandrere.

Figur 3.3 Bruttoledighet i Rogaland

Kilde: NAV

Figur 3.4 Helt ledige fordelt på kjønn

Kilde: NAV

Om vi ser på kjønn og alder, er arbeidsledigheten størst blant menn under 30 år. Menn i alderen 25-29 år har nesten dobbelt så stor arbeidsledighet som gjennomsnittet av befolkningen, 9 prosent i januar 2017.

Mange flere menn enn kvinner har mistet jobben. Antallet ledige kvinner var 84 prosent høyere i januar 2017 enn det hadde vært tre år tidligere. I samme periode hadde antallet ledige menn steget med hele 168 prosent. Se figur 3.4.

Dette er et symptom på at arbeidsmarkedet i Rogaland er mer kjønnsdelt enn i resten av Norge. Rogaland er det fylket i Norge hvor det er størst forskjell på hva menn og kvinner tjener (per 2015). Fylket har også lavest andel menn som offentlig ansatte. I 2015 var menn kun 25 prosent av alle offentlige ansatte i Rogaland, mens andelen i Troms og Oslo, som ligger høyest, var på 35 og 37 prosent ifølge SSB.

Regional fordeling – sammenligning av mars 2014 og mars 2017

Konjunkturedgangen har ikke rammet alle kommuner i Rogaland likt. Mens ledigheten i fylket totalt sett har økt fra 2,2 til 4,4 prosent i perioden mars 2014 – mars 2017, varierer den kommunevis endringen fra en økning på 3,7 prosentpoeng i Sola til nedgang i ledigheten i Bokn og Lund. Det er også verdt å merke seg at økningen i ledighet ikke er helt proporsjonal med antall tapte arbeidsplasser. En del flytter fra Rogaland når de mister jobben, og kommer dermed ikke med i ledighetstallene for Rogaland, og noen melder seg ikke ledige selv om de er uten jobb.

Mange kommuner som hadde lav ledighet så lenge oljebransjen blomstret, ligger nå blant fylkets høyeste. Ledigheten har økt mest i Sola, Eigersund, Randaberg og Sandnes, mens Haugalandet og Ryfylke har hatt en mye mindre endring. Sola hadde 1,4 prosent ledighet i februar 2014, men lå på fylkestoppen med 5,7 prosent ledighet i februar 2017. Kommunene på Nord-Jæren har den høyeste konsentrasjonen av oljearbeidsplasser. I tillegg har Eigersund har mistet mange arbeidsplasser. Kommunen har en forholdsvis høy andel av oljerelatert industri og servicevirksomhet, selv om arbeidslivet i kommunen også har flere solide ben å stå på.

Haugalandet har tidligere hatt fylkets høyeste ledighet, men ligger nå lavere enn storbyområdet på Nord-Jæren. Haugesund hadde en arbeidsledighet på 3,3 prosent i februar 2014, som var fylkets høyeste den gang. Men med 4,5 prosent ledighet i 2017 lå Haugesund bak Sola, Eigersund, Sandnes, Stavanger, Randaberg og Strand, og bare så vidt forbi Gjesdal.

Ledigheten har også vært lav i Ryfylke, og det er den fortsatt. Unntakene er Rennesøy og Strand, hvor mange har pendlet inn til oljejobber i Stavanger-området. Strand har i tillegg hatt en del industri som leverer tjenester og produkter til oljebransjen.

Tabell 3.1 Endring arbeidsledighet

Kommune/ region	Andel helt arbeidsledige i prosent av arbeids- styrken		Antall prosentpoeng endring
	mars 2014	mars 2017	
1101 Eigersund	2,1 %	5,3 %	3,2
1102 Sandnes	2,6 %	5,3 %	2,7
1103 Stavanger	1,9 %	4,8 %	2,9
1106 Haugesund	3,4 %	4,1 %	0,7
1111 Sokndal	2,2 %	3,5 %	1,3
1112 Lund	1,8 %	1,7 %	-0,1
1114 Bjerkreim	1,4 %	3,2 %	1,8
1119 Hå	1,8 %	2,9 %	1,1
1120 Klepp	1,7 %	4,0 %	2,3
1121 Time	1,7 %	3,6 %	1,9
1122 Gjesdal	2,0 %	4,1 %	2,1
1124 Sola	1,5 %	5,2 %	3,7
1127 Randaberg	1,6 %	4,6 %	3
1129 Forsand	1,0 %	2,5 %	1,5
1130 Strand	2,6 %	4,8 %	2,2
1133 Hjelmeland	1,0 %	2,0 %	1
1134 Suldal	0,6 %	1,0 %	0,4
1135 Sauda	1,6 %	2,5 %	0,9
1141 Finnøy	1,6 %	2,2 %	0,6
1142 Rennesøy	1,6 %	3,7 %	2,1
1144 Kvitsøy	1,1 %	2,8 %	1,7
1145 Bokn	1,8 %	1,3 %	-0,5
1146 Tysvær	2,1 %	2,2 %	0,1
1149 Karmøy	3,0 %	3,6 %	0,6
1151 Utsira	1,6 %	*	*
1160 Vindafjord	2,80 %	3,90 %	1,1
Dalane	2,0 %	4,5 %	2,5
Jæren	2,0 %	4,8 %	2,8
Ryfylke	1,7 %	3,4 %	1,6
Haugalandet	3,0 %	3,7 %	0,7
Rogaland	2,2 %	4,4 %	2,2
Norge	2,9 %	2,9 %	0

Kilde: NAV

Mange har vært ledige lenge

Når mange mister jobben samtidig og få av dem får jobb raskt, stiger naturligvis andelen som går lenge uten jobb. Dette er en veldig sårbar gruppe. De er spesielt utsatt for å utvikle psykiske belastninger. Siden det er lettere å få jobb når man er i jobb, eller nettopp har vært det, kan mange fra denne gruppen fortsatt slite med å få jobb selv om arbeidsmarkedet blir bedre igjen. I mars 2017 har 33 prosent av de arbeidsledige vært sammenhengende ledige i mer enn 26 uker, mot 27 prosent i mars 2014.

Lysere utsikter

Ifølge NAV er det færre som mister jobben nå. NAV mottar færre varsler om oppsigelser, fra de store selskapene, og de varslene som kommer er i større grad varsler om permitteringer. Det kan være en målestokk på optimisme i arbeidslivet. Flere store arbeidsgivere ser et glimt av lysere tider. De har et håp om at de kommer til å trenge nøkkelansatte med på laget videre, så de velger heller å permittere, enn å si opp folk.

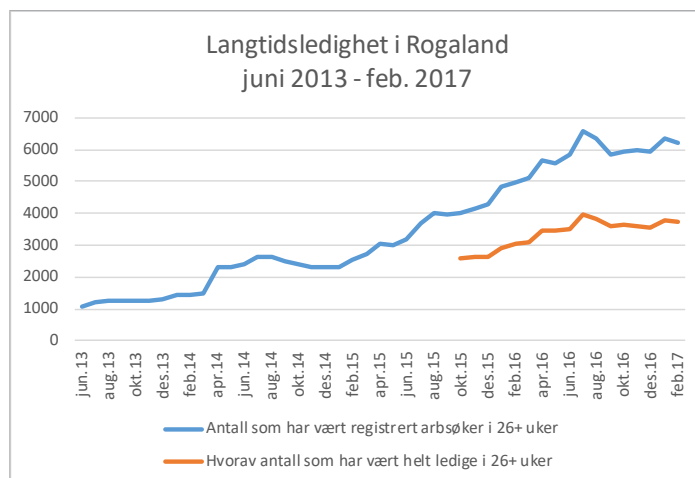
Det lyses ut flere stillinger enn de to tidligere årene (se figur 3.6), så de som mister jobben nå har større mulighet for å komme seg fort ut i arbeid enn det som har vært tilfellet de siste to årene. Men paradoksalt nok vil de som har vært ledige lenge være de som sliter mest med å komme seg ut på arbeidsmarkedet igjen.

Sysselsetting og arbeidsstyrke

Arbidsmarkedet i Rogaland preges av at det er mange som flytter hit for å jobbe. Når jobben er den viktigste tilhørigheten man har til et sted, er det ikke unaturlig å flytte hvis man mister jobben. Dette merkes her i Rogaland – antall arbeidsledige stiger ikke like mye som antall oppsigelser skulle tilsi.

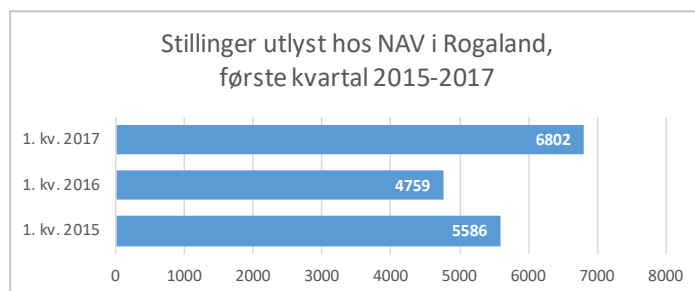
Rogaland har opplevd negativ sysselsettingsutvikling siden 2014, men reduksjonen i antall sysselsatte er markant større enn økningen i antall arbeidsledige. Sysselsatte er de som utfører inntektsgivende arbeid, enten de er arbeidstakere eller næringsdrivende. Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og de arbeidsledige, dvs. personer som tilbyr sin arbeidskraft i arbeidsmarkedet. I Norge måles sysselsettingen ut i fra registrering hos NAV, skatteetaten og SSB.

Rogaland har erfart negativ sysselsettingsutvikling siden 2014. Men reduksjonen i antall sysselsatte er markant større enn økningen i arbeidsledigheten. Rogaland sitter med andre ord igjen med en noe mindre arbeidsstyrke enn før oljekrisen. Fra 4. kv. 2015 til 4. kv. 2016 mistet Rogaland om lag 7300 sysselsatte, men bruttoarbeidsledigheten (helt ledige og på tiltak) økte kun med rundt 2000 mennesker.

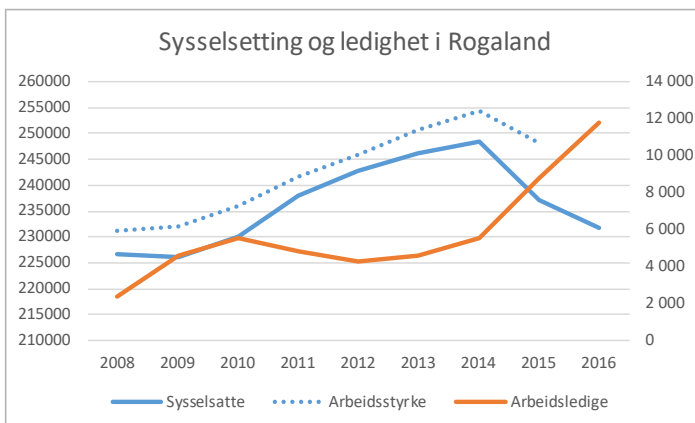
Figur 3.5 Langtidsledige

Kilde: NAV

Figur 3.6 Utlyste stillinger

Kilde: NAV

Figur 3.7 Sysselsetting, arbeidsstyrke og ledighet i Rogaland siden 2008 Kilde: SSB

4 Utviklingen mot 2040

Prognoser for sysselsetting og befolkning

Når vi skal utarbeide prognoser for sysselsetting og befolkning for Rogaland velger vi å benytte Statistisk sentralbyrå sine prognoser for norsk økonomi som bakteppe for våre beregninger. Størrelser som forventet oljepris, investeringer i petroleumssektoren og fastlands-investeringer i Norge ligger fast i våre beregninger. Viktige områder som kan skille den økonomiske og befolkningsmessige utviklingen i Rogaland fra Norge totalt er blant annet fastlandsinvesteringer, arbeidsledighet og befolkningsutvikling, spesielt med tanke på netto innvandring.

Vi understreker at prognosene er beheftet med stor usikkerhet, større jo lenger fram i tid vi ser. Det viktigste med prognosene er å drøfte hvilke forutsetninger som legges til grunn, og forventede endringer av forutsetningene over tid.

4.1 Utvikling i Norge

Investeringer

Norsk økonomi ser ut til å bedre seg etter tre magre år. I 2014 kom oljeprisen ned på et historisk lavt nivå, noe som fikk store konsekvenser for aktiviteten i næringslivet tilknyttet oljesektoren i Norge. Fra 3. kvartal 2013 til 4. kvartal 2016 falt oljeinvesteringene med cirka en tredjedel (SSB, 2017). Dette har medført store negative ringvirkninger til andre deler av økonomien på Vestlandet, som er den landsdelen som er hardest rammet av fallet i investeringene.

Petroleumsinvesteringer

Grunnet lavere utbyggingskostnader på norsk sokkel og stigende oljepris antar SSB at oljeinvesteringene vil være på sitt laveste ved årsskiftet 2017/2018. Fra 2017 antas det at investeringene i petroleumssektoren vil reduseres med 7 prosent fra året før. Videre legges det til grunn en prosentvis reduksjon i investeringene på 0,1 prosent i 2018, en økning på 6,2 prosent i 2019 fra året før, samt en ytterligere økning på 1,9 prosent i 2020. I 2020 vil investeringsnivået være 30 prosent lavere enn toppen i 2013. Det legges her til grunn en oljepris på 56 dollar per fat i 2017 som stiger gradvis til 64 dollar per fat mot slutten av 2020.

Næringsinvesteringer

Næringsinvesteringene er betraktelig redusert fra 2008. I 2016 var imidlertid investeringene i 4. kvartal 2016 6,5 prosent høyere enn på tilsvarende tidspunkt i 2015. SSB antar et fall i investeringene på 5 prosent i 2017. Næringsinvesteringene antas å ta seg opp de kommende årene, og ligge rundt 4 prosent per år fram til 2020.

Boliginvesteringer

I 2016 har boliginvesteringene økt med 9,9 prosent (SSB, byggearealstatistikk). Det ventes en økning på 9,2 prosent i 2017 med en svak nedgang fram til 2020.

Offentlig forvaltning¹

Investeringer i offentlig forvaltning antas å øke med 5,1 prosent i 2017, 2,3 prosent i 2018 og 2019, og 1,5 i 2020. (moderat økning i sivil infrastruktur, kjøp av kampfly).

Arbeidsmarked

Ser vi på arbeidsledighet legges det til grunn at arbeidsledigheten reduseres til 4,1 mot 2020. Antall sysselsatte antas å øke med rundt en prosent årlig mot 2020.

Befolkningsutvikling

SSB legger til grunn i sitt hovedalternativ (MMMM) at befolkningen i Norge vokser med over 20 prosent i perioden 2016-2040². Sentraliseringen i Norge øker, og de store byene vokser mest. De unge flytter til sentrale strøk, som medfører en aldning av befolkningen i mer perifere områder.

Innvandringen i årene som kommer vil blant annet avhenge av den økonomiske situasjonen i Norge. I tillegg vil inntektsutviklingen i resten av verden også være avgjørende for om utenlandske borgere velger å komme til Norge.

¹ Offentlig konsum og investeringer angir hvor store ressurser offentlig forvaltning anvender for å skaffe til veie varer og tjenester, for eksempel innenfor helse, utdanning, forsvar og politi.

² Økonomiske analyser 3/2016 Regionale befolkningsframskrivninger 2016-2040

I hovedalternativet antas at inntektsforskjellene mellom Norge og resten av verden reduseres. Det blir en stabil innvandring på lang sikt fra landgruppe 1³, stor nedgang fra landgruppe 2, og en økning i innvandring fra landgruppe 3. I dette bildet antas det at netto innvandring vil være på et noe lavere nivå enn i dag.

4.2 Utvikling i Rogaland

SSB lager sine prognoser for Norge basert på et gjennomsnitt for hele landet. Dette innebærer at det kan være store avvik for de ulike regionene i Norge. Den økonomiske og befolkningsmessige utviklingen i Rogaland antas å avvike fra andre fylker da Rogaland er et av fylkene som er hardest rammet av nedgangen i oljeinvesteringene.

Næringsinvesteringer

Konjunkturbarometeret, som utgis av Sparebank1 SR-bank, er en spørreundersøkelse blant 600 bedrifter i Rogaland, Hordaland og Vest-Agder. Spørsmålene som stilles dreier seg blant annet om omsetning, ordresreserve og lønnsomhet. Undersøkelsen våren 2017 viser at optimismen øker. Det har gått fra en synlig oljenedgang, til en synlig oljeoppgang. Det antas at grunnen til det er at undersøkelsen ikke bare måler oljeindustrien, men alle bedrifter som har oljeeksponering. Undersøkelsen viser at mange bedrifter rapporterer om bedre lønnsomhet og økt ordresreserve. Sysselsettingsplanene i bedriftene viser også en positiv trend.

Norges bank gjennomførte intervjuer i sitt regionale nettverk i perioden 20. januar til 17. februar. I følge undersøkelsen for Norge som helhet planlegger bedriftene uendret investeringsnivå de neste 12 månedene. Det har vært noe vekst i sysselsettingen de tre forutgående måneder, og veksten er sterkest i bygg og anlegg samt i kommune- og sykehussektoren. Når det gjelder oljeleverandører ventes det fortsatt markert nedgang i sysselsettingen. Samlet sett antar bedriftskontaktene noe tiltakende vekst i sysselsettingen de neste tre månedene. Det antas uendrede investeringer innen varehandel og noe reduserte investeringer i annen tjenesteyting de neste 12 måneder.

På litt lenger sikt er det store private aktører som skal investere milliardbeløp i perioden mot 2019. Ikea skal bygge nytt til 500-600 millioner på Forus, SR-Bank nytt hovedbygg i Bjergsted i samme størrelsesorden, Øgreid skal investere opp mot 700 millioner i Ankerkvartalet og Straensenteret og Rema bygger nytt lager på Vagle. Her skal også posten investere i ny terminal.

Forventet utvikling i næringsinvesteringene i Rogaland i perioden 2017-2040

SSB antar en reduksjon i investeringene på 5 prosent i 2017. Næringsinvesteringene antas å ta seg opp de kommende årene, og ligge rundt 4 prosent per år fram til 2020. Vi antar at næringsinvesteringene også i Rogaland reduseres i 2017 og 2018, men tar seg gradvis opp fra 2019 fram mot 2030. Fram til 2040 antar vi at investeringsnivået holdes konstant.

Boliginvesteringer

Rentenivået og husholdningenes inntekt er viktige faktorer som er med å legge premisser for investeringer i bolig. I tillegg er arbeidsledighet av betydning. Tabell 4.1 viser økningen i boliginvesteringer i Rogaland i februar 2016 og februar 2017.

Tabell 4.1 Boliginvesteringer i Rogaland februar 2016 og februar 2017

	2016M2	2017M2
Igangsatte boliger*	251	319
Boliger under arbeid	4343	4465
Fullførte boliger	183	226

**Igangsettingstallene i byggearealstatistikken bygger på datoer for når tillatelsene registreres av kommunene i Matrikkelens. At det gis en igangsettingstillatelse, innebærer ikke alltid at bygging settes i gang umiddelbart. Særlig i nedgangstider vil det kunne være en del byggeprosjekter som ikke blir satt i gang, eller som blir utsatt etter at tillatelse for bygging er gitt. Når byggeaktiviteten vender fra et lavt til et høyt nivå, eller omvendt, kan dette få betydning for tolkingen av statistikken. Kilde: SSB*

Utbyggere melder om økende interesse for boligprosjekter. Etterspørselen etter nye boliger er i ferd med å ta seg opp. Byggeprosjekter på Nord-Jæren (Stavanger, Sandnes, Sola, Randaberg) i perioden 2016-2019 er anslått til 15 milliarder kroner.

Forventet utvikling i boliginvesteringene

SSB forventer en økning i boliginvesteringene på 9,2 prosent i 2017. I Rogaland er det en større usikkerhet på grunn av høyere arbeidsledighet enn på landsbasis. Det knyttes også stor usikkerhet til netto innvandring de kommende årene. Det kan imidlertid se ut som at norsk økonomi har nådd bunnen og er i ferd med å stabilisere seg. Fram mot 2020 antar SSB en svak reduksjon i boliginvesteringene.

Vi antar en noe svakere vekst i boliginvesteringene i Rogaland mot 2020 sammenlignet med SSB sine anslag. Boliginvesteringer i perioden 2020 til 2040 vil avhenge av befolkningsutviklingen og det boligbehovet som da oppstår.

3 Se kapittel 1/side 9 for beskrivelse av landgruppene

Offentlig forvaltning

I Rogaland er det en historisk høy utbygging innen samferdselssektoren. Store investeringer som pågår i dag er Ryfast og bussvegen. Første delstrekning av bussvegen ble ferdig i 2013, og utbyggingen vil pågå fortløpende til 2021. Den finansieres av statlige midler samt bompenger. Byggingen av Ryfast ble satt i gang i 2015, og ventes utbygd i 2019. Utbyggingskostnaden for tunnelen er 6,4 milliarder (2014-kroner). I tillegg kommer bygging av Eiganes-tunnelen til en kostnad av 2,9 milliarder kroner. Kostnadene i tilknytning til disse utbyggingene dekkes av statlige midler, kommunale midler og bompenger. I byggeperioden av Ryfast er det utenlandsk hovedentreprenør på en av fire store kontrakter. Dagens sysselsetting per år på dette prosjekt er på cirka 900 årsverk. Rogfast vil igangsettes i 2018/2019, og ferdigstilles i 2025. Investeringskostnadene er beregnet til 16 milliarder kroner, og finansieres ved statlige midler og bompenger.

I henhold til NTP 2018-2029 er byggestart av E39 Ålgård-Hove utsatt til 2021. Prosjektkostnader antas å bli på 4 milliarder. Rv509 Transportkorridor vest bygges i perioden 2019-2023 der prosjektkostnaden også er på omlag 4 milliarder. I tillegg skal det bygges rassikringstuneller langs Rv13 der byggeperioden er 2024-2029. Prosjektkostnad her er 2,5 milliarder kroner.

Det vil også bli en betydelig investeringsaktivitet i forbindelser med bygging av nytt sykehus på Ullandhaug. Byggestart er planlagt til januar 2019. Sykehuset skal være ferdig i 2022 og tas i bruk i 2023. Byggingen er beregnet til å koste cirka åtte milliarder kroner. (www.helse-stavanger.no)

Et virkemiddel for å øke aktiviteten i Rogaland er også oppgradering av offentlige bygg, for eksempel skoler. I Stavanger blir det store investeringer til bygg og rehabilitering. Tiltakspakken er på 800 millioner kroner. Sysselsettingseffekten er om lag 200 personer årlig i perioden 2016-2019. Når det gjelder investeringer var det stipulert med 106 millioner kroner i 2016. I 2017 skal det investeres for 311 millioner; i 2018 planlegges investeringer for 268 millioner, og i 2019 skal det investert for 124 millioner kroner. Også i Sandnes har man store investeringsplaner. Det omfatter både interkommunale, kommunale og private bygg.

Det skal også investeres i sorteringsanlegg og nybygg når det gjelder IVAR. I perioden 2016 til 2018 investeres det 615 millioner kroner. Det nye sorteringsanlegget til IVAR er ett av mange prosjekter som gir flere hundre arbeidsplasser i byggeperioden. Gjennomsnittlig behov for arbeidskraft inklusiv ringvirkninger i forbindelse med byggingen av nytt avfallssorteringsanlegg er beregnet til om lag 500 sysselsatte frem til 2017. Etter 2017 vil sysselsettingseffekten av utbyggingen begrense seg til

økningen i antall ansatte i driften ved anlegget, i tillegg til noe sysselsetting generert av ringvirkninger knyttet til blant annet vedlikehold.

I februar 2017 ble det meldt at fornybarfondet skal plasseres i Stavanger. Fondet skal forvalte 20 milliarder kroner, og det skal investeres i fornybarselskaper og grønn teknologi i hele Norge. Det er cirka 150 arbeidsplasser som følger med til Stavanger. Fornybarfondet vil være en nøkkel i arbeidet med omstilling fra petroleum til fornybare kilder. Plasseringen av fornybarfondet i Rogaland kan bidra til at flere nye bedrifter etableres og dermed flere arbeidsplasser i fylket.

Forventet utvikling i offentlige investeringer i Rogaland i perioden 2017-2040

Det blir en historisk satsing på offentlige investeringer i Rogaland fram mot 2030. SSB antar at på landsbasis vil det være en vekst i offentlige invester på 5,1 prosent i 2017 for så å gradvis reduseres til 1,5 prosent i 2020. Vi kan anta at i Rogaland vil offentlige investeringer ligge på et høyere nivå enn i Norge sett under ett. Fram mot 2030 antar vi at offentlige investeringer i Rogaland fremdeles holde seg på et relativt høyt nivå, men vil gradvis reduseres fram mot 2040.

Arbeidsmarked

NAV Rogaland melder at det er signaler om økt oppdragsmengde i leverandørindustrien i 2017. Dette antas å ha en positiv effekt på arbeidsledigheten i løpet av 2017. Det forventes også færre varsler om permitteringer og oppsigelser i 2017 sammenlignet med nivåene i 2015 og 2016.

I 1. tertial 2017 mottok NAV Rogaland 1221 varsler om driftsinnskrenkninger, fordelt på 719 varsler om oppsigelser og 502 varsler om permitteringer. Til sammenligning mottok NAV Rogaland i 1. tertial 2016 7 012 varsler. Den markante nedgangen i antall varsler de siste månedene kommer etter to år og et halvt år med et meget høyt antall varsler fra olje og gassindustrien, og fra leverandørindustrien. Majoriteten av varslene har kommet fra Stavanger-regionen (Stavanger, Sandnes, Sola og Randaberg)

Et utviklingstrekk i 1. tertial 2017 er også at varslene fra olje og gass industrien og fra leverandørindustrien er stoppet helt opp. Varslene i 1. tertial kommer fra andre bransjer.

NAV Rogaland legger til grunn at det vil være 11 200 personer helt uten arbeid i ved utgangen av 2017. Dette er 4,6 prosent av arbeidsstyrken. Sammenlignet med 4. kvartal 2016 forventer NAV Rogaland i 4. kvartal 2017 en reduksjon i antall sysselsatte på ca. 5 600 personer

(- 2,0 prosent). I så fall vil antall sysselsatte per 1.12.2017 utgjøre i overkant av 225 000 sysselsatte.

Tabell 4.2 viser at antall helt ledige mellom 16-67 er redusert fra 4,6 prosent i april 2016 til april 2017 til 4,2 prosent. Bruttoarbeidsledigheten er redusert fra 5,3 prosent til 5,2 prosent i samme tidsrom.

Tabell 4.2 Arbeidsledighet

	April 2016	April 2017
Helt uten arbeid 16-67 år	11 763 (4,6%)	10 865 (4,2%)
Bruttoarbeidsledighet	13 485 (5,3%)	13 579 (5,2%)

Kilde: NAV Rogaland

Det var nedgang størst nedgang i arbeidsledigheten i bygg- og anleggsbransjen, mens det også er en nedgang innen blant annet reiseliv og transport, industriarbeid og ingeniør- og ikt-fag.

De tre kommunene Eigersund, Sandnes og Sola har i april 2017 den høyeste arbeidsledigheten i fylket med en bruttoarbeidsledighet på 6,2 prosent, mens Stavanger har 5,8 prosent og Haugesund har 5,0 prosent.

NAV Rogaland gjennomførte en bedriftsundersøkelse våren 2017 som ble besvart av 900 private og offentlige bedrifter. Undersøkelsen viser at det er en akutt mangel på ca. 1 500 sysselsatte i Rogaland. Undersøkelsen viser også at det er flere bedrifter som forventer oppgang enn nedgang i antall ansatte i løpet av de neste 12 månedene. Dette er en meget positiv utvikling fordi våren 2016 var det langt flere bedrifter som forventet nedgang enn oppgang i antall ansatte

Forventet utvikling på arbeidsmarkedet fram mot 2040

Grunnet stor aktivitet innen bygg- og anlegg antas det at arbeidsledigheten innen denne bransjen vil reduseres også i de kommende årene. En usikkerhet her er hvor mange av utbyggingsprosjektene som tildeles utenlandske entreprenører. Økt aktivitet i økonomien i Rogaland kan føre til økt aktivitet også innen tjenesteyting og varehandel. Den økonomiske utviklingen vi ser i Rogaland i dag gir grunn til å anta at den positive trenden i den totale ledigheten vil fortsette.

Antall sysselsatte med arbeidssted i Rogaland gikk ned med 2,2 prosent fra 4. kvartal 2015 til samme kvartal året 2016. Dette var den største endringen i antall sysselsatte blant landets fylker i denne perioden. På landsbasis økte antall sysselsatte derimot med 0,2 prosent (SSB).

De store samferdselsinvesteringene vil imidlertid bidra positivt til utvikling på arbeidsmarkedet da vi kan anta en årlig sysselsetting i anleggsbransjen på mellom 2000 og 3000 årsverk.

Vi antar at antall helt arbeidsledige holdes seg på dagens nivå i 2017 og 2018, for så å reduseres gradvis mot 2030. Deretter holdes ledigheten konstant. Men dette er svært usikkert.

Befolkningsutvikling

Per 1.1 2017 er det drøyt 470 000 innbyggere i Rogaland. Dette er en økning på 0,4 prosent fra 1.1 2016. Tabell 4.3 viser antall innflyttinger og utflyttinger fra Rogaland i 2016.

Netto innflytting til Rogaland har endret seg markant fra 2015 til 2016. I Rogaland var det 1 900 færre nettoinnflyttinger i 2016 enn i 2015.

I 2016 var det 11 622 personer som flyttet til Rogaland. Samtidig var det 12 842 personer som flyttet fra Rogaland. Dette gir en negativ netto innflytting på 1 220 personer. Dette er det første året etter 2000 der flere flyttet fra enn til fylket.

Tabell 4.3 Alle flyttinger, innenlandske og fra og til utlandet 2016

	Innflyttinger			Utflyttinger			Netto innflytting		
	Alle	Fra utlandet	Innenlands	Alle	Til utlandet	Innenlands	Alle	Fra utlandet	Innenlands
Rogaland	11 622	5 753	5 869	12 842	5 191	7 651	-1 220	562	-1 782

Kilde: SSB

Fylker på Vestlandet har hatt en sterk økning av arbeidsinnvandrere spesielt fra landgruppe 2, nye EU-land i Øst-Europa. Rogaland har flest innvandrere fra EU med 41 prosent, og 26 prosent fra Norden. I Rogaland er 16,5 prosent av innvandrerne fra Polen, mens 6,3 prosent kommer fra Litauen. Deretter kommer Tyskland, Storbritannia og Danmark med henholdsvis 5,1; 4,8 og 3,2 prosent. Hovedårsakene til innvandring er muligheten til å få arbeid og familiegjenforening.

Rogaland er et av fylkene med høyeste utvandningsfrekvens de siste årene. Utvandningsfrekvensen viser antall utvandring per 100 bosatte i den aktuelle gruppen. Reduserte forskjeller i arbeidsledighet og inntektsnivå mellom Norge og fraflyttingslandet ser ut til å være viktig for utvandringen. Det er størst utvandring blant 0-6-åringene og 18-34-åringene. I Rogaland kommer flest innvandrere fra Øst-Europa. Polakker er den største innvandrergruppen. Polen har hatt stor økonomisk vekst de siste årene, og arbeidsledigheten har sunket. Dette kan påvirke hvorvidt polakkene velger å bli værende i Rogaland eller returnerer til Polen. Litauen har også hatt jevnt høy økonomisk vekst de senere årene.

Befolkningsframskriving

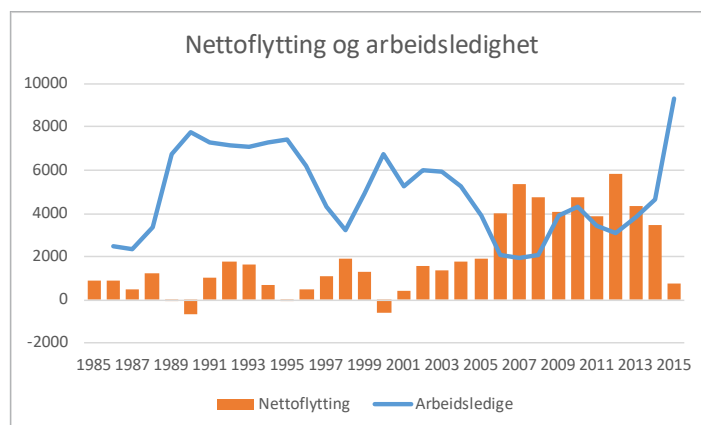
Når vi framskriver befolkningsutviklingen i Rogaland bygger vi på antagelsene som er skissert i dette kapitlet. Aktiviteten i næringslivet i Rogaland legger premisene for utvikling av sysselsettingen. Selv om arbeidsledigheten reduseres, kan sysselsettingen også reduseres. Dette kan skyldes blant annet at flere velger å studere eller trekker seg ut av arbeidsmarkedet av andre årsaker. I SSBs befolkningsframskrivinger tas det ikke hensyn til planer om nedleggelse, infrastrukturprosjekter, boligbygging eller lignende. Befolkningsframskrivingen vi gjør her tar derimot høyde for lokale forhold innen disse områdene.

Figur 4.2 viser mulige utviklingsbaner for folketallet i Rogaland mot 2040. Svart stiplet linje er den historiske utviklingen. De lyseblå stolpene viser befolkningsutviklingen basert på en negativ eller konstant utvikling i sysselsettingen. Det vil si at dagens utvikling fortsetter. Det blir her bortimot 0 netto innenlands innflytting, og en svak innvandring. I dette tilfelle vil befolkningen øke fra 470 000 innbyggere i 2017 til 510 000 innbyggere i 2030, og 525 000 innbyggere i 2040. Befolkningsveksten er her svak.

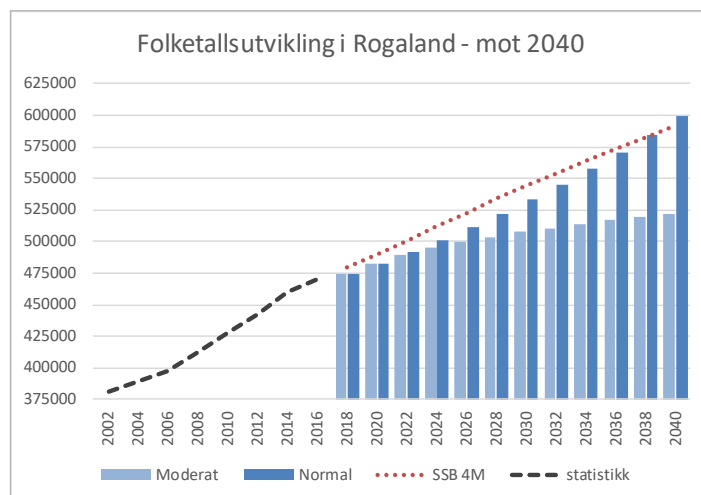
De mørkeblå søylene viser befolkningsutviklingen ved en høyere økonomisk aktivitet i Rogaland. Næringsinvesteringene øker raskere enn antatt, og infrastrukturprosjektene genererer flere arbeidsplasser enn forventet. Netto innenlands innflytting er igjen positiv, og innvandringen tar seg opp. Under disse forutsetningene vil folketallet være 535 000 i 2030, og 600 000 i 2040.

Rød stiplet linje viser folketallsutviklingen i Rogaland basert på deres MMMM alternativ. I henhold til SSBs beregninger vil folketallet øke sterkere fram mot 2040. I denne framskrivingen er det ikke korrigeret for lokale forhold. Befolkningsveksten er derfor høyere fram mot 2040.

I Rogaland legger befolkningsutviklingen føringer for blant annet arealplanlegging. Boligbygging, utbygging av næringsareal og jordvern er viktige aspekter her. Dimensjonering av videregående skoler berøres også av befolkningsutviklingen. Framskrivning av folketall er derfor viktig for Rogaland fylkeskommunes planarbeid.

Figur 4.1 Sammenheng mellom nettoflytting og arbeidsledighet

Figur 4.2 Mulige utviklingsbaner for folketallet i Rogaland mot 2040

5 By og bygd

Den moderne by- og tettstedsutviklingen skal ivareta både miljømessig, kulturell og sosial bærekraft.

Målet er tette og urbane byområder med levende sentrum og miljøvennlig transport, mangfoldige byområder med rom for ulike kulturuttrykk og livsstiler, og grønne byområder med mulighet for bokvalitet og rekreasjon.

Dette krever først og fremst en samordning mellom arealbruk og transportmuligheter, men også en avveining mellom arealutnyttelse og ulike interesser som jordvern, kulturvern og folkehelse.

Tettsteder i Rogaland

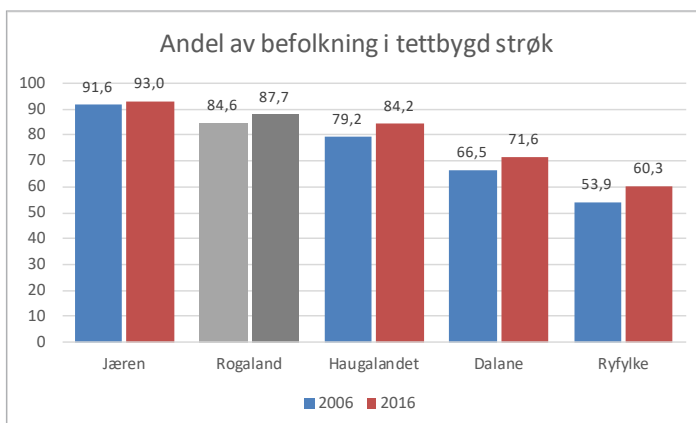
I 2016 var det totalt 188 km² tettstedsareal i Rogaland. Dette er en økning fra 186 km² fra 2015. Totalt bodde 412 385 innbyggere innenfor dette området, noe som utgjør 88 prosent av befolkningen. Tilsvarende tall for 2015 var 407 288 innbyggere innenfor tettstedsarealet, noe som da utgjorde 87 prosent av befolkningen.

Av regionene har Jæren den høyeste andelen av befolkningen i tettsteder, med 93 prosent. Ryfylke har den laveste med 60 prosent. Men, som figur 5.1 viser, er dette en solid økning fra 2006 da andelen lå på 54 prosent.

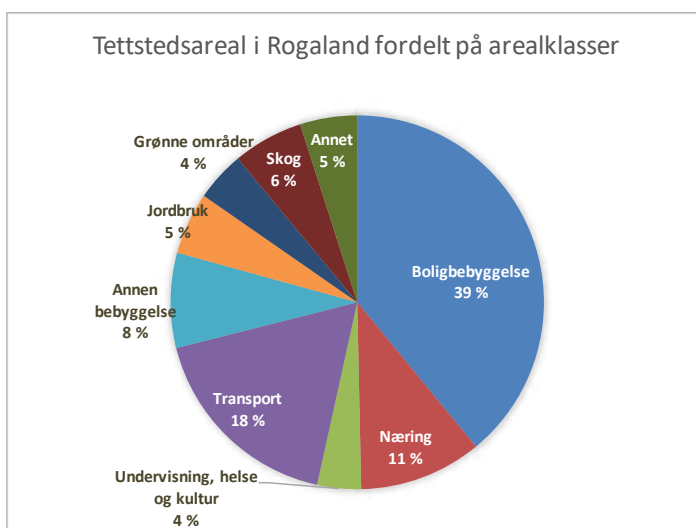
Arealbruk i tettstedene

39 prosent av tettstedsarealet er brukt til boligformål. Transport og næringsformål følger deretter med 18 og 11 prosent. Se figur 5.2.

Størstedelen av tettstedsarealet finnes innenfor de tre bykommunene Haugesund, Stavanger og Sandnes. Disse har til sammen 45 prosent av det totale tettstedsarealet.

Figur 5.1 Andel av befolkningen i tettbygd strøk
Kilde: SSB

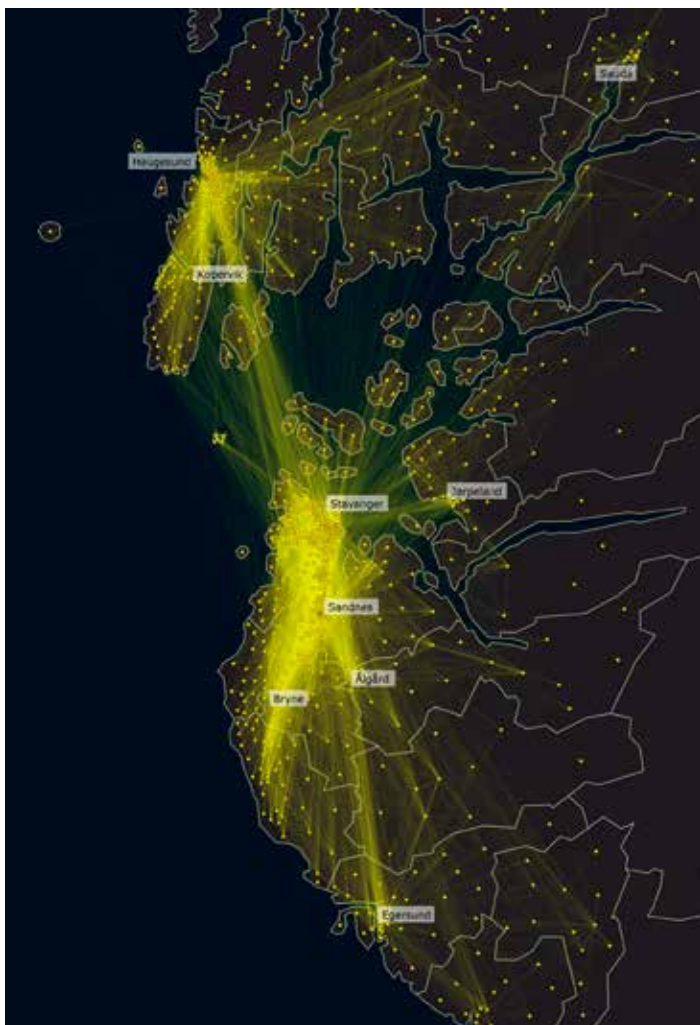
Figur 5.2 Tettstedsareal i Rogaland fordelt på arealklasser
Kilde: SSB

5.1 Fra bygd til by

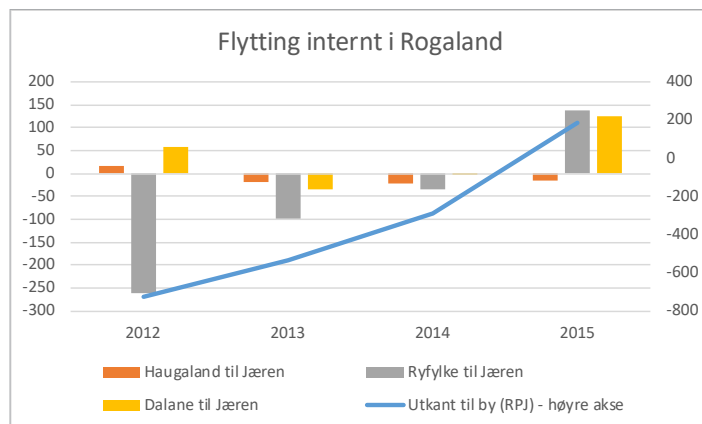
Økende pendling mot byområdene

I 2015 flyttet 15 132 mennesker internt i Rogaland. Av disse flyttet 12 036 innenfor sin egen region, noe som utgjorde 79,5 prosent. Figur 5.3 viser flyttemønsteret til de 3096 som i 2015 flyttet til en annen region og tilsvarende for årene 2012-2014. Figuren viser nettoflyttetall. Dette betyr forskjell mellom utflytting og innflytting. For eksempel har 757 mennesker flyttet fra Ryfylke til Jæren i 2015, mens 620 har flyttet motsatt vei. Dette resulterer i et nettoflyttetall fra Ryfylke til Jæren på 137 mennesker, som vises i den grå søylen.

Av figur 5.3 kan vi se at det vært en endring i flyttemønsteret mellom Jæren og Ryfylke i løpet av de fire siste årene. Mens det i 2012 var en klar overvekt av mennesker som flyttet til Ryfylke, har det gradvis snudd

Figur 5.4 Pendlingsstrømmer i Rogaland

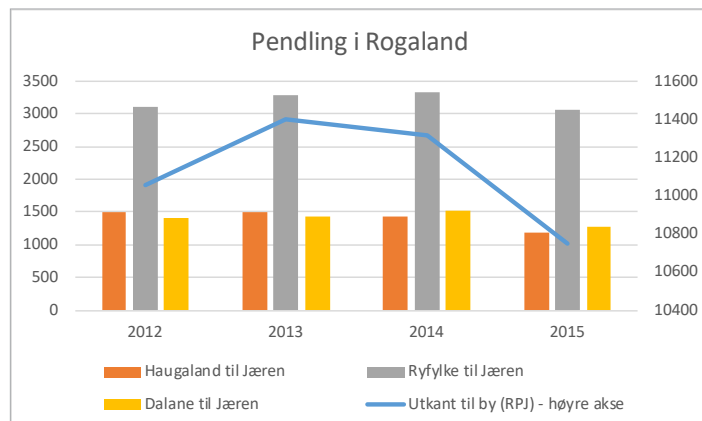
Figur 5.3 Flytting internt i Rogaland Kilde: SSB

til motsatt retning. Det samme mønsteret kan vi se av den blå linjen som viser forholdet mellom de fire bykommunene på Nord-Jæren og de resterende kommunene innenfor planområdet i regionalplanen. Mens det lenge var en trend at det var en flytting til utkantkommunene så viser tallene for 2015 at det er flere som flytter til de fire bykommunene enn motsatt vei.

Jæren fikk også en økning på nettoflytting fra Dalane i 2015, men ellers har det vært små utslag mellom Jæren og Haugalandet/Dalane.

Pendling

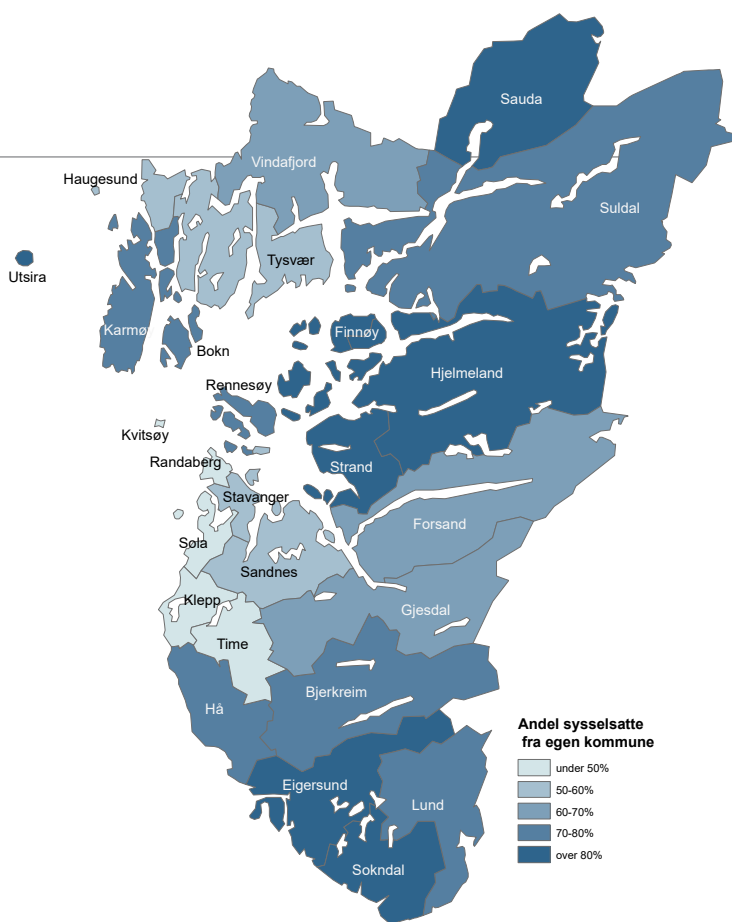
I 2015 var det 237 082 sysselsatte i Rogaland. Av disse bodde 14 537 utenfor fylket. Dette betyr at 222 545 av de sysselsatte bodde i Rogaland. Av disse jobbet 135 425 i sin bostedskommune, mens 87 120, eller 39,2 prosent av de sysselsatte som er bosatt i fylket, pendlet til en annen kommune. Kartet til venstre (figur 5.4) illustrerer pendlingsstrømmene i fylket.

Figur 5.5 Pendling i Rogaland Kilde: SSB

Figur 5.5 viser nettoppendling til Jæren fra de tre andre regionene. Det kommer tydelig frem at pendling mot Jæren har blitt redusert i 2015, sannsynligvis grunnet tap av oljerelaterte arbeidsplasser spesielt på Nord-Jæren. Enda tydeligere er endringen i pendlingsmønsteret for plankommunene i regionalplan Jæren, mellom utkantkommunene og bykommunene som har mistet flest arbeidsplasser (den blå linjen).

Kartet til høyre (figur 5.6) gir en oversikt over hvor stor del av kommunens sysselsatte som bor i egen kommune. Sauda har den høyeste andel sysselsatte fra egen kommune i 2015 med 93,3 prosent, mens Sola har klart færrest med 23,5 prosent. Også Kvitsøy, Randaberg, Klepp og Time har mindre enn 50 prosent sysselsatte bosatt i kommunen.

Figur 5.6: Andel sysselsatte fra egen kommune

5.2 Boliger

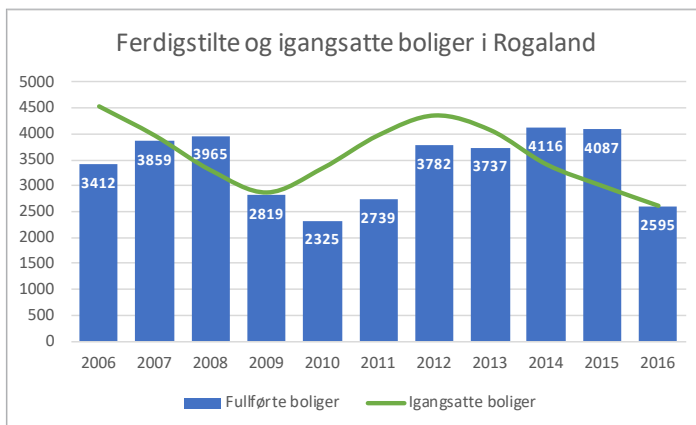
Boligbygging

I 2016 ble det ferdigstilt 2595 boliger i Rogaland. Dette var en markant nedgang sammenlignet med perioden 2012 - 2015. Også igangsatte boliger har vist en tilsvarende nedgang, noe som kan bety at boligbyggingen ikke tar seg opp de første par årene. Se figur 5.7.

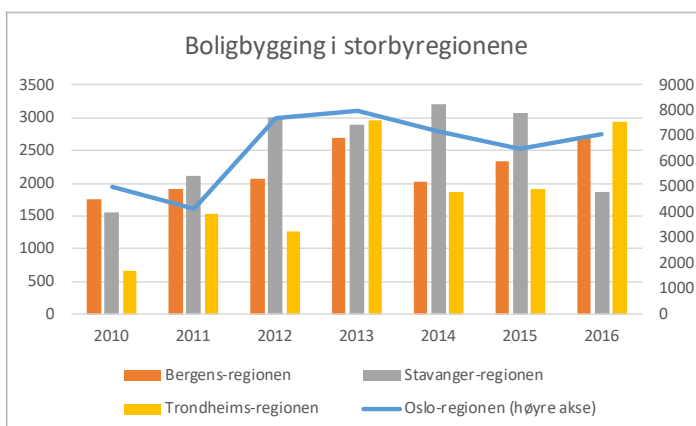
Men historisk er ikke dette tallet spesielt lavt for Rogaland. Gjennomsnittet for årene siden 1990 ligger på i underkant av 2900 boliger per år. Og det er spesielt årene 2005-8 og 2012-15 som har trukket opp totaltallet med over 3800 boliger i året i gjennomsnitt.

Figur 5.8 viser boligbygging i Stavangerregionen sammenlignet med de andre storbyregionene i Norge. Også her ser vi den samme trenden. For første gang på flere år er boligbyggetallet i 2016 lavere i Stavanger-regionen enn i Bergen og Trondheims.

Definisjonen på "igangsatte boliger", for bygg som er behandlet etter søknad i samsvar med Plan- og bygningslovens §93, er som hovedregel igangsettingstillatelse gitt som dato for igangsetting.

Figur 5.7: Ferdigstilte og igangsatte boliger

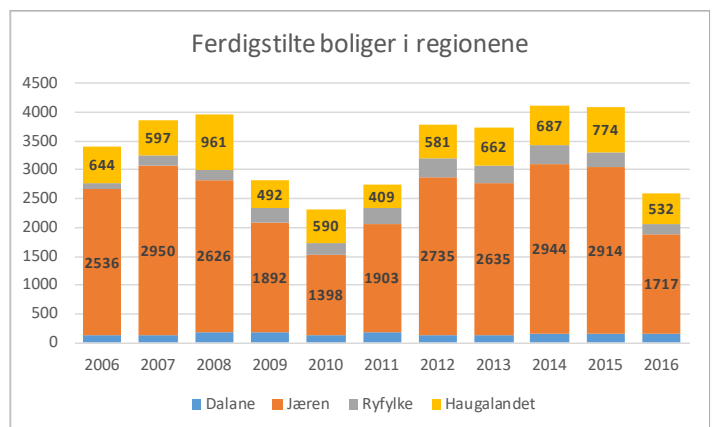
Figur 5.8: Boligbygging i storbyregionene

Boligbygging i regionene

Av de 2595 boligene som ble bygget i Rogaland i 2016 ble 1717 bygget på Jæren. Dette er andel på 66,2 prosent. Andelen for 2015 var på 71,3 prosent. Og figur 5.9 viser at det er Jær-regionen som har hatt de største svingningene i boligbygging siden 2006.

Boligstruktur

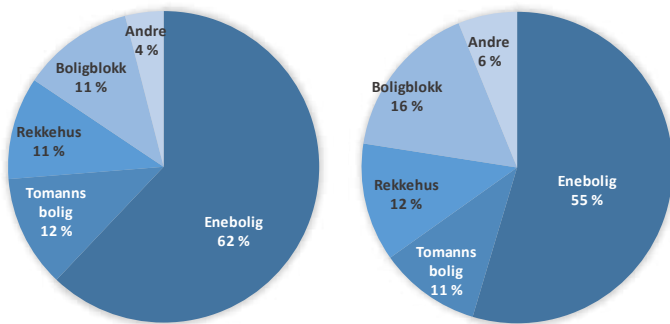
Det er i dag omlag 207 500 boliger i Rogaland. Av disse er 55 prosent eneboliger, men andelen går nedover. Bare siden 2006 har andelen eneboliger blitt redusert fra 62 til 55 prosent. Se figur 5.10 nedenfor.

Figur 5.9: Boligbygging fordelt på regionene
Kilde: SSB

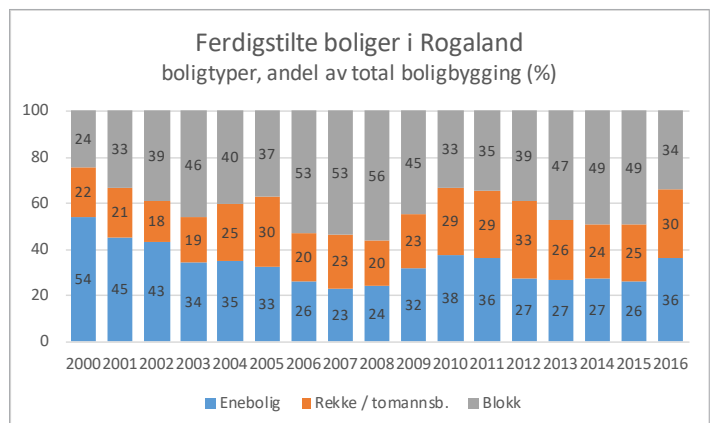
Boligstruktur 2006

Boligstruktur 2016

Figur 5.10: Boligstruktur i Rogaland. 2006 og 2016
Kilde: SSB

Figur 5.11 viser at andel nye eneboliger har hatt en jevn nedgang siden 2000. 2016 skiller seg litt ut, men det skyldes ikke at det ble bygget flere eneboliger men at antall blokkleiligheter ble redusert fra 2011 til kun 883 i 2016.

Figur 5.11: Ferdigstilte boliger fordelt på boligtype
Kilde: SSB

Boligpriser

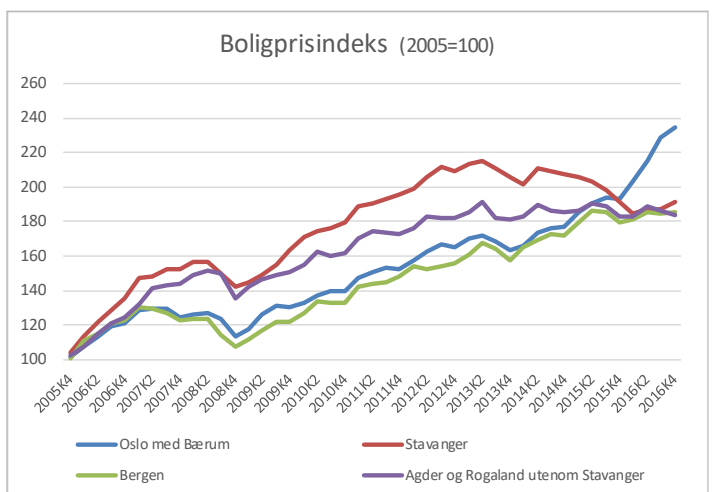
Prisindeksen (figur 5.12) med utgangspunkt i 2005 priser viser at Stavangerområdet har hatt en klar nedgang de siste par årene sammenlignet med andre regioner. Og figuren viser også den svært sterke prisveksten Osloområdet har hatt i samme periode.

Men tabellen under viser at nedgangen i boligpriser har blitt snudd til en liten oppgang.

Tabell 5.1 Prisindeks siste kvartal og siste år

	4. kv. 2016 - 1. kv. 2017	4. kv. 2016 - 1. kv. 2017
Hele landet	1,7	10,1
Oslo med Bærum	3	21
Stavanger	2	5,4
Bergen	0,2	4,5
Trondheim	1,3	7,4

Kilde: SSB

Figur 5.12: Boligprisindeks
Kilde: SSB

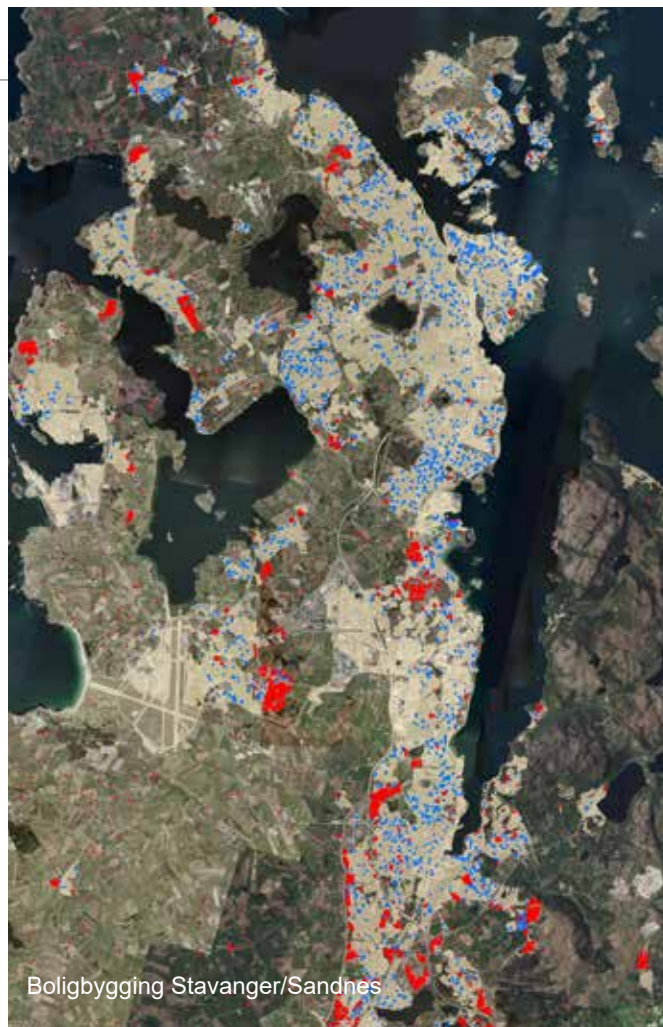
5.3 Fortetting

Metodikken for beregning av fortetting er basert på et definert bebygd tettstedsareal pr 2003. (vist på kartene som lyst areal) Dette ble utarbeidet med hjelp av gamle DMK kart (digitalt markslag) fra 2003 i tillegg til noe skjønn.

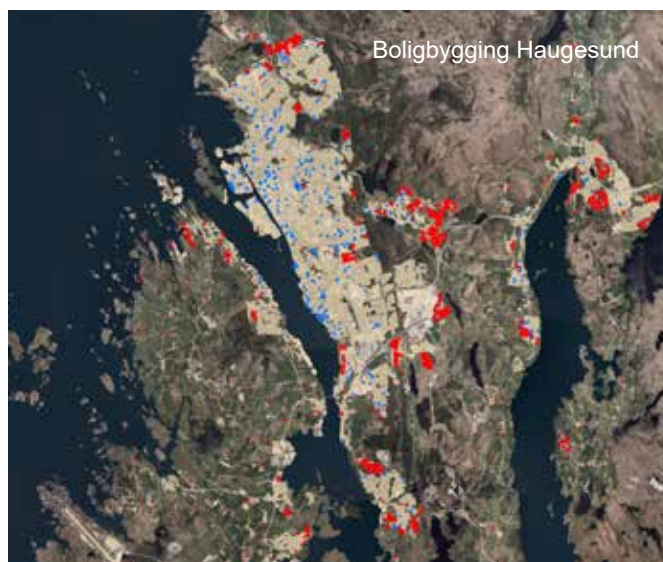
Frengangsmåte: Vi bruker data fra Matrikkelen som utgangspunkt for analysen. Punktene er nybygg med boliger 'tatt i bruk' i perioden 2004-2016. De røde er bygd på nytt areal (utenfor eksisterende tettstedsareal), mens de blå er bygd i eksisterende tettsted og får dermed betegnelsen fortetting.

Av kommunene er det Stavanger som har den klart største andelen av nye boliger på allerede bebygd areal. Store transformasjonsområder i østre bydel blir nå etterfulgt av nye byfornyingsområder både i Paradis og Hillevåg.

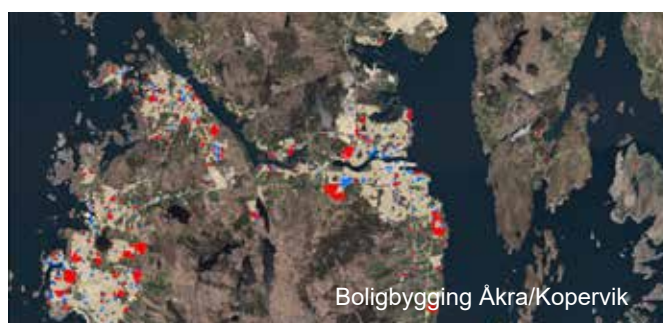
Figur 5.13 viser også at fortetting og transformasjon er mye vanligere i Haugesund enn i Sandnes. Dette kan forklares med at det finnes mindre tilgjengelig boligareal i Haugesund enn i Sandnes.

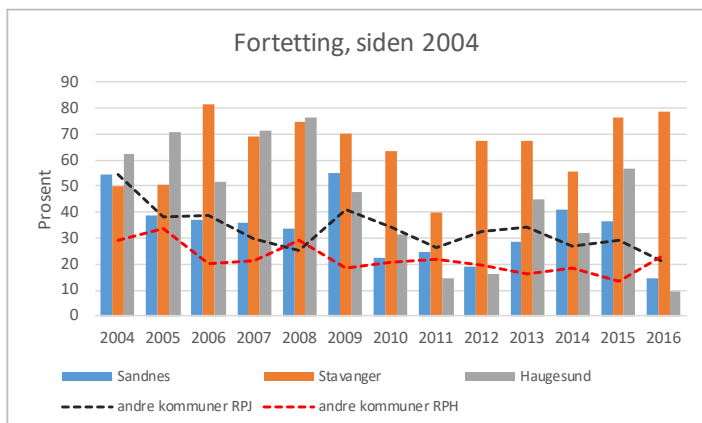
Boligbygging Stavanger/Sandnes

Boligbygging Haugesund

Boligbygging Åkra/Kopervik

Figur 5.13 Fortetting i Stavanger, Sandnes og Haugesund samt de andre kommunene i planområdene RPJ og RPH
Kilde: Matrikkelen

6 Folkehelse

Helse i alt vi gjør, og utjevning av sosiale helseforskjeller

Folkehelse omfatter alle faktorer som direkte eller indirekte påvirker befolkningens helsetilstand, trivsel og velvære. Dette inkluderer både økonomi og arbeidsliv, fysisk planlegging og infrastruktur, utdanning, kulturliv og en rekke andre faktorer.

Dette innebærer at de aller fleste temaene som berøres i dette heftet er relatert til folkehelse. Denne erkennelsen, at svært mye av det vi gjør har helsekonsekvenser, er et sentralt poeng i folkehelsearbeidet.

God og dårlig helse er ujevnt fordelt i befolkningen – helseproblemer har en tendens til å hope seg opp hos personer som har kort utdanning og dårlig økonomi. Utjevning av denne skjevfordelingen er et viktig mål i folkehelsearbeidet.

For å få bedre helse og trivsel, og mindre sosiale helseforskjeller, er det viktig at alle sektorer er bevisste på hvordan det de gjør påvirker helse, trivsel og sosial fordeling av dette. Folkehelse er ikke først og fremst helsesektorens ansvar, men angår alle som tar beslutninger som direkte eller indirekte kan påvirke helse og trivsel.

Sånn sett kunne folkehelsekapitlet godt vært fordelt ut over hele dette heftet. Vi har imidlertid valgt å utarbeide et eget kapittel om folkehelse hvor vi trekker fram noen få faktorer som illustrerer deler av folkehelsesituasjonen i Rogaland. Disse er fysisk aktivitetsnivå og røyking, samt noen indikatorer på psykisk og somatisk helse, kosthold, egenvurdert helse og tannhelse.

Å trekke fram enkeltfaktorer på denne måten gir naturlig nok bare et begrenset inntrykk av totalsituasjonen. Et noe bredere grunnlag finnes på www.rogalandstatistikk.no. Under «folkehelse» er det også lenker til en mer omfattende kartlegging av folkehelsen i Rogaland, til utvidede folkehelseprofiler for kommunene i Rogaland, og til Folkehelseinstituttets helseprofiler.

I dette dokumentet kan en imidlertid trekke en del slutninger om folkehelsesituasjonen fra de andre kapitlene også. Kapittel 1, om demografi, viser for eksempel at Rogaland har en økende andel eldre, noe som gir grunn til å vente større utfordringer for folkehelsen i framtiden.

I kapittel 3 ser vi at Rogaland har opplevd en kraftig økning i arbeidsledigheten. Dette er negativt for folkehelsen, både fordi arbeidsledige oftere har problemer med den psykiske helsen, og fordi det bidrar til å øke ulikhetene i fylket.

Kapittel 7, om opplæring, viser blant annet at det er betydelige regionale variasjoner i hvor mange som fullfører videregående opplæring. Selv om det går bra med de fleste som ikke fullfører innen stipulert tid, er dette en gruppe som i større grad enn de som fullfører opplever helseproblemer og arbeidsledighet.

Også samferdsel, presentert i kapittel 10, har stor betydning for folkehelsen. Dette handler blant annet om reisevaner – om en ferdes til fots eller med sykkel, men også om hvorvidt vi har en infrastruktur som legger til rette for denne typen ferdsel.

6.1 Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet er en av samfunnets beste medisiner, og lavt fysisk aktivitetsnivå bidrar til flere av de viktigste helseutfordringene vi har. Fysisk aktivitet bidrar til å forebygge og i en del tilfeller lindre både somatisk og psykisk sykdom. Sammenlignet med stillesitting kan selv et moderat aktivitetsnivå bidra vesentlig til å bedre helsen. Hverdagsmosjon som å rydde i hagen, leke med barna eller gå en tur kan være tilstrekkelig til å gi en reell forbedring sammenlignet med å sitte stille det meste av tiden.

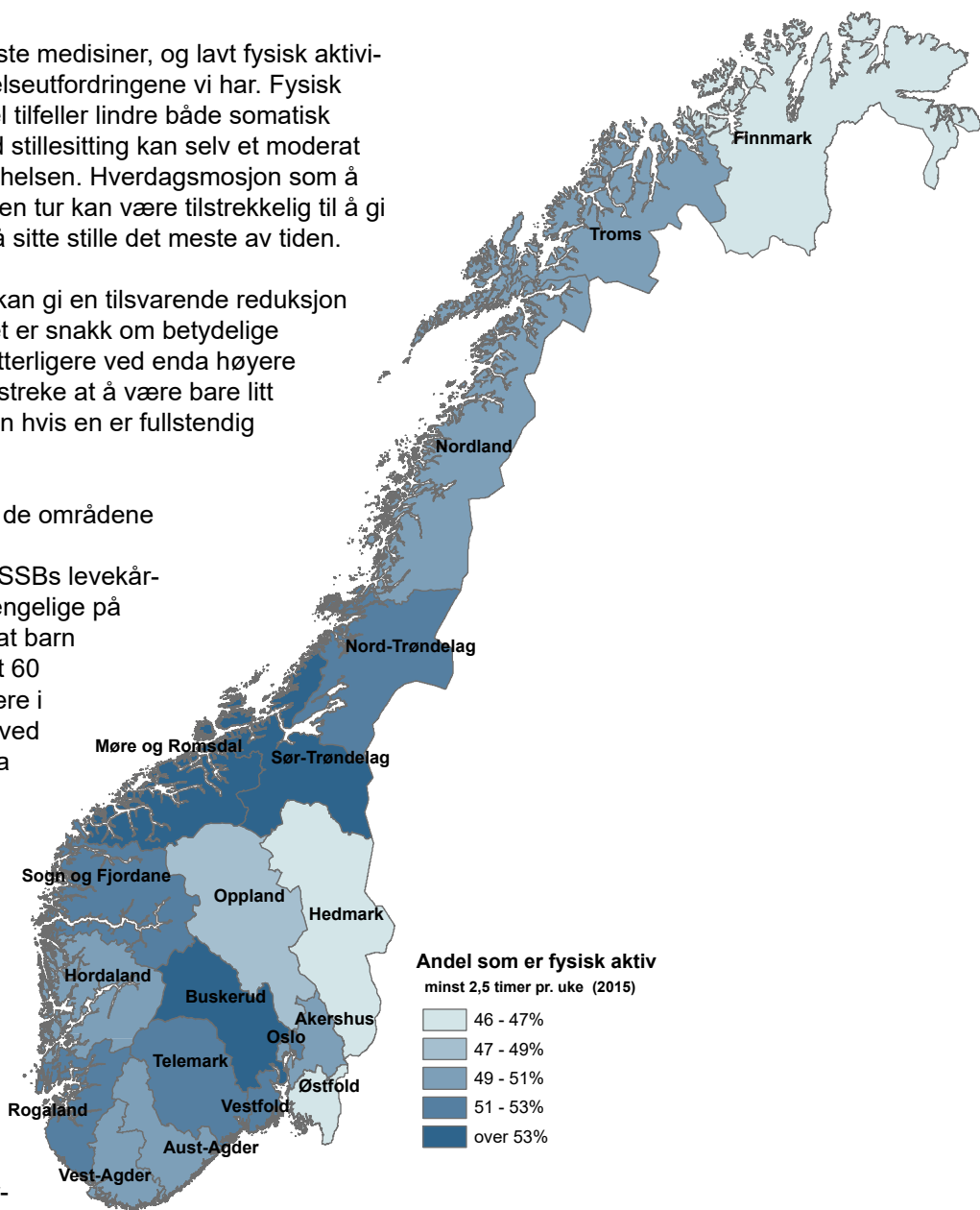
Det å gå fra å være inaktiv til i aktivitet kan gi en tilsvarende reduksjon i dødelighet som å slutte å røyke, så det er snakk om betydelige helsegevinster¹. Gevinsten forsterkes ytterligere ved enda høyere aktivitetsnivå, men det er viktig å understreke at å være bare litt fysisk aktiv gir betydelig bedre helse enn hvis en er fullstendig inaktiv.

Dessverre er fysisk aktivitetsnivå ett av de områdene hvor vi mangler gode data. Tallene som presenteres nedenfor kommer fra SSBs levekårsundersøkelse for 2015, og er kun tilgjengelige på fylkesnivå. Helsedirektoratet anbefaler at barn og unge bør være i fysisk aktivitet minst 60 minutter hver dag, mens voksne bør være i fysisk aktivitet minst 150 minutter i uka ved moderat intensitet eller 75 minutter i uka ved høy intensitet².

I tillegg til selve aktivitetsnivået, er det nødvendig å vurdere faktorer som påvirker det. En samfunnsmessig infrastruktur som gjør det enkelt med bruk av bil, men vanskelig å gå eller sykle, vil bidra til redusert fysisk aktivitetsnivå.

På samme måte kan en arealplanlegging som vektlegger lett tilgang til turterreng, gåavstand til nødvendige funksjoner og tjenester (som butikker og kollektivknutepunkter) og sykkelstier som gjør det enkelt å sykle mellom hjem og jobb/skole bidra til å øke aktivitetsnivået. Hvordan samfunnet planlegger infrastruktur og arealutforming har stor betydning for hvor lett det er for den enkelte å ta sunne valg – som å gå til stasjonen eller sykle til jobb, i stedet for å kjøre bil.

52 Prosent av de spurte rogalendingene har oppgitt at de er bruker mer enn 2,5 timer i uken på sport, trening eller andre fysiske aktiviteter, mens syv prosent har oppgitt at de ikke er aktive. Sammenlignet med landstotalen har Rogaland samme andel som er aktive minst 2,5 timer i uken, men en litt lavere andel inaktive.

Figur 6.1 Andel som er fysisk aktiv minst 2,5 time pr dag Kilde: SSB

¹ Se <http://tidsskriftet.no/article/3233613/>

² Helsedirektoratet 2014: Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet

6.2 Psykisk helse

Rogaland er et av fylkene som, sett i forhold til befolkningsstørrelsen, har færrest brukere med psykiske symptomer eller lidelser i primærhelsetjenesten. Psykiske symptomer og lidelser er en bred kategorisering som dekker alle psykiske diagnosekoder i ICD-2-systemet. Her dekkes alt fra lettere angst og depresjoner til alvorlig psykisk sykdom.

Dette gjelder både aldersgruppene 15-29 år og 0-74 år. Se figur 6.2. Samtidig ser vi en vekst i andelen som har kontakt med primærhelsetjenesten på grunn av psykiske symptomer og lidelser de senere årene. Fra perioden 2010-12 til 2013-15 opplevde Rogaland og landet totalt en økning på henholdsvis 7,7 og 9,8 prosent i aldersgruppen 15-29 år. For 0-74 år er de tilsvarende tallene 6,7 og 7,1 prosent.

Disse tallene viser kontakt med primærhelsetjenesten, ikke faktisk sykdomsproblematikk. Selv om det er grunn til å vente en tett sammenheng mellom disse, kan også for eksempel ulikheter eller endringer i bruk av helsetjenestene, diagnosepraksis el. påvirke nivåene.

6.3 Somatisk helse

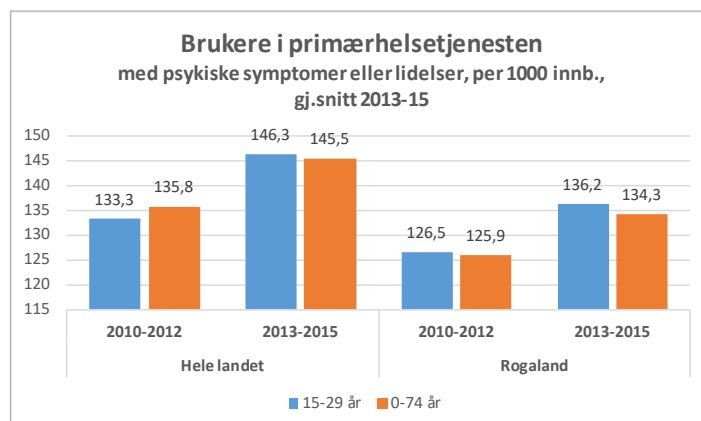
Figur 6.3 illustrerer gjennomsnittlig antall brukere i primærhelsetjenesten med hjerte/karsykdommer eller muskel/skjelettplager eller lidelser, per 1000 innbyggere, perioden 2012-14. Rogaland har de nest laveste nivåene for muskel- og skjelett, og nest lavest blant fylkene i forhold til hjerte- og karsykdommer. Det er en tydelig sammenheng mellom aldersfordeling og både disse og en rekke andre sykdommer, og den unge befolkningen i Rogaland er en viktig delforklaring på hvorfor vi har såpass lave nivåer i forhold til andre fylker.

Kreftstatene i Rogaland, Norge og den vestlige verden for øvrig har steget betydelig de senere tiårene. Aldrende befolkning er en viktig delforklaring, men det er ikke tilstrekkelig til å forklare alt, ikke minst fordi kreft hyppigheten øker i alle aldersgrupper. Livsstil spiller en viktig rolle – anslagsvis hvert tredje krefttilfelle kan forebygges³.

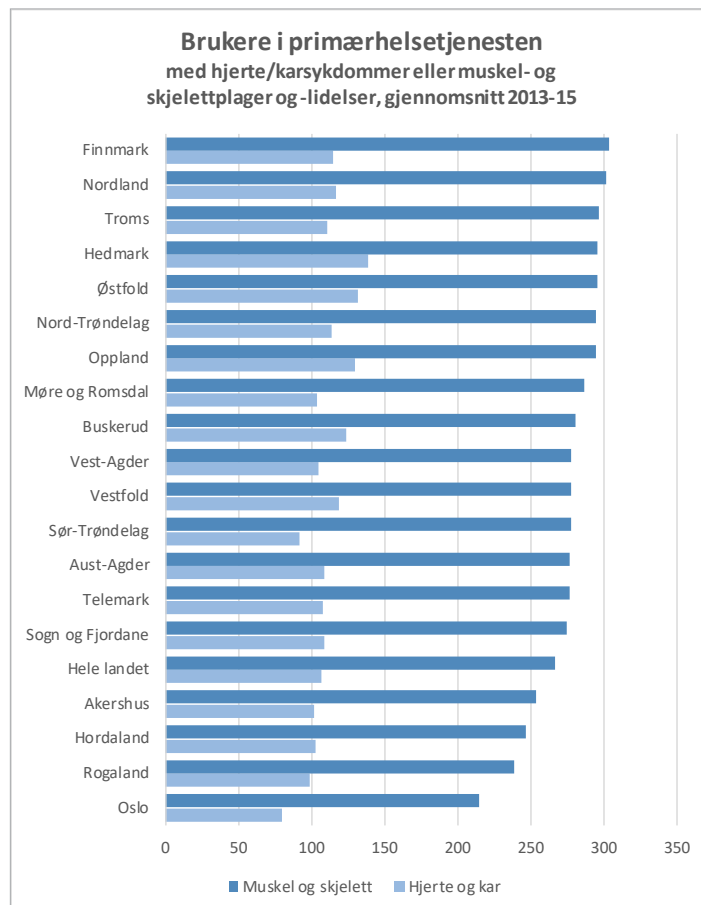
Folkehelseinstituttet omtaler reduksjon av røyking som det viktigste man kan gjøre for å få ned kreftforekomsten⁴. Andelen som røyker er på vei nedover i Norge, men ettervirkningene gjør at vi fortsatt venter en økning i lungekreft blant kvinner, på grunn av at røyking blant kvinner ble vanlig senere enn det ble blant menn.

³ <https://kreftforeningen.no/forebygging/>, <http://kreftregisteret.no/no/Generelt/Fakta-om-kreft-test/Forebygging-og-risiko/>

⁴ Folkehelse rapporten 2014 – om kreft

Figur 6.2 Brukere med psykiske symptomer eller lidelser. Kilde: Kommunehelse statistikkbank.

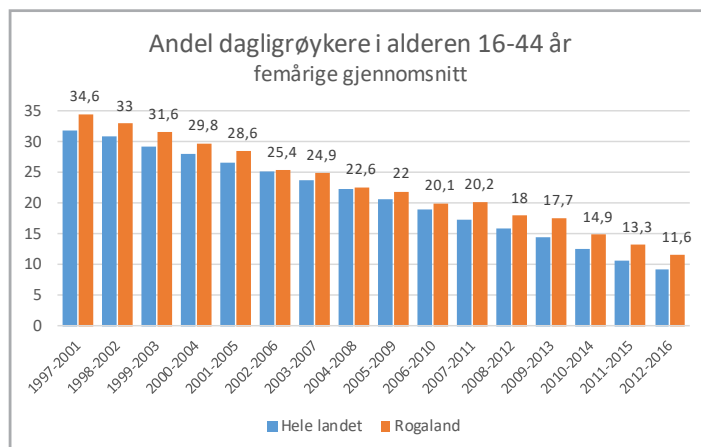
Figur 6.3 Brukere med hjerte/karsykdommer eller muskel/skjelettlidelser. Kilde: Kommunehelse statistikkbank.

Alkoholforbruket i Norge stiger, noe som bidrar til å øke hyppigheten av bl.a. kreft i fordøyelsessystemet og alkoholrelaterte skader. Uheldig kosthold, fedme og mangel på fysisk aktivitet bidrar også til økningen i kreftrisiko.

6.4 Røyking

Både i Rogaland og Norge totalt har andel dagligrøykere i alderen 16-44 år falt betydelig siden årtusenskiftet. For aldersgruppen 45-64 år ser vi også en nedgang, men den er atskillig svakere, mens i aldersgruppen 65-74 år ser vi en viss nedgang på landsbasis, men en økning i Rogaland. Denne økningen skyldes sannsynligvis en overgang av røykere fra aldersgruppen under.

I landet totalt sett er det en tendens til at flere menn enn kvinner røyker til daglig, men i Rogaland er det små kjønnsforskjeller – i noen perioder er det flere kvinner enn menn som røyker i aldersgruppene 16-44 og 45-64 år. For den eldste aldersgruppen er det for lite tilgjengelige data til å si noe om kjønnsforskjeller. Skadeeffekter fra røyking er regnet som en av de viktigste folkehelseutfordringene, og det er gledelig å se at nedgangen fortsetter.

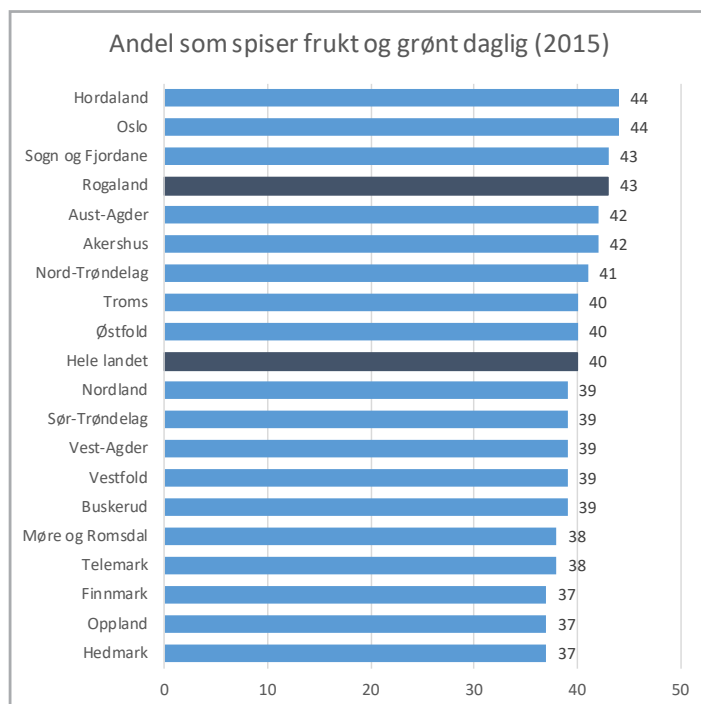

Figur 6.4 Andel dagligrøykere

6.5 Inntak av frukt og grønt

I 2015 oppga 43 prosent⁵ av de spurte rogalendingene at de spiste frukt og grønt (unntatt poteter og fruktjuice) hver dag. Dette var det fjerde høyeste fylkesvise nivået i 2015-undersøkelsen. Resultatene sier imidlertid ikke noe om hvor stor andel av kostholdet som er frukt og grønt, bare hvor ofte respondentene spiser noe av det. Et kosthold med en høy andel frukt og grønt bidrar til å forebygge en rekke sykdommer og helseproblemer⁶.

En studie gjennomført i 2012 viser en sammenheng mellom sosioøkonomisk status og kostholdsvaner i Norge. Ungdommer fra familier med god råd og høy kulturell kapital spiser mer frukt og grønt, de spiser oftere frokost og middag, og de har et lavere inntak av snop og sukkerholdig drikke. Velstandsutviklingen i Rogaland kan sånn sett være en del av forklaringen på de (relativt) høye nivåene. Tallene er justert slik at ulikheter som skyldes ulik aldersfordeling er korrigert bort.

Figur 6.5 Andel som spiser frukt og grønt daglig. Kilde: SSB.

⁵ Spørsmålsformuleringen er endret i forhold til tidligere undersøkelser, så disse tallene er ikke sammenlignbare med tidligere år.

⁶ Helsedirektoratet, "Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet," 2014. Helsedirektoratet, "Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet," Helsedirektoratet, Oslo, IS-2170, 2014.

6.6 Egenvurdert helse

82 prosent av de spurte Rogalendingene svarte i 2015 at de hadde god eller meget god helse. Seks prosent svarte at helsen var dårlig eller meget dårlig, mens 12 prosent svarte at helsen var verken god eller dårlig. Nivåene er marginalt bedre enn landstotalen. Tallene er aldersstandardisert, noe som innebærer at forspranget Rogaland normalt har på grunn av den unge befolkningen er korrigert bort. Nivåene har stort sett vært stabile siden målingene startet i 2002.

6.7 Tannhelse

Tabell 6.1 Andel uten karieserfaring

Tannhelsedistrikt	5-åringer	12-åringer	18-åringer
Nord-Rogaland	83	62	23
Nord-Jæren & Ryfylke	80	52	20
Stavanger	84	61	23
Sandnes	80	62	22
Sør-Jæren	82	60	21
Rogaland	82	60	22

5- åringene

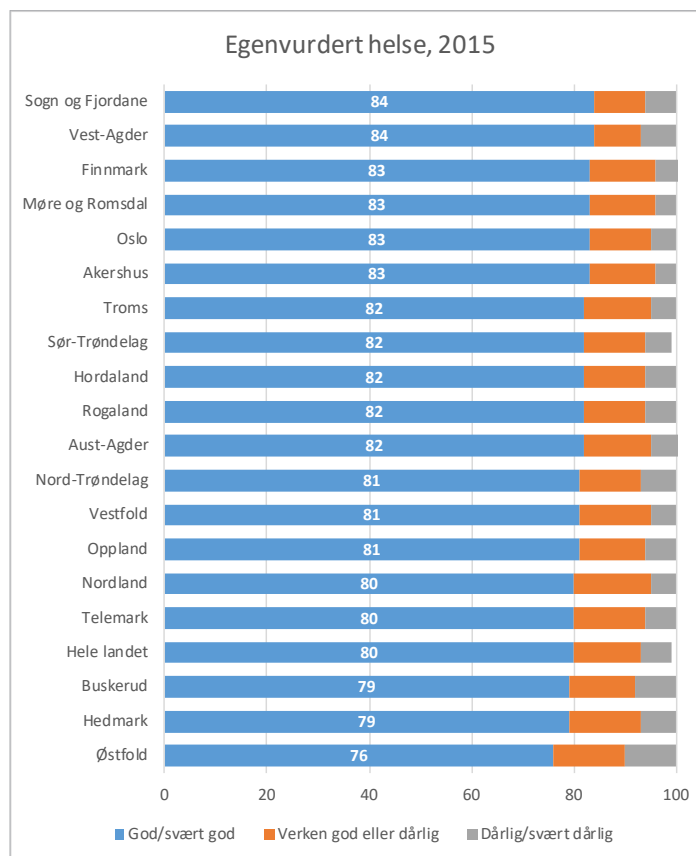
Signaler fra andre fylker, forteller om en mulig nedgang i kariesfrie femåringer. Dette kan være bekymringsfullt, i den grad vi her ser konturene av en nedadgående trend. Også i Rogaland kan vi ane samme tendens. Det kan være ulike årsaker til en slik utvikling. Ett forhold er at denne aldersgruppen oftere enn tidligere har kontakt med sukkerholdige produkt. Det være seg i dagligvarebutikker, sosiale sammenhenger og til og med i barnehager. Et annet forhold kan være at barn av innvandrerfamilier har dårligere tannhelse enn norske barn. Om så er tilfelle, ligger det et håp om at disse forskjellene utjevner seg frem til 12-års alder. Tannhelse Rogaland har satset mye på folkehelsearbeid i denne og yngre aldersgrupper over flere år, gjennom samarbeid med helsesøstre, tiltak på helsestasjoner og i barnehager. Ut fra tannhelsesdata, er det all grunn til å opprettholde denne satsningen, - om ikke også styrke den.

12- åringene

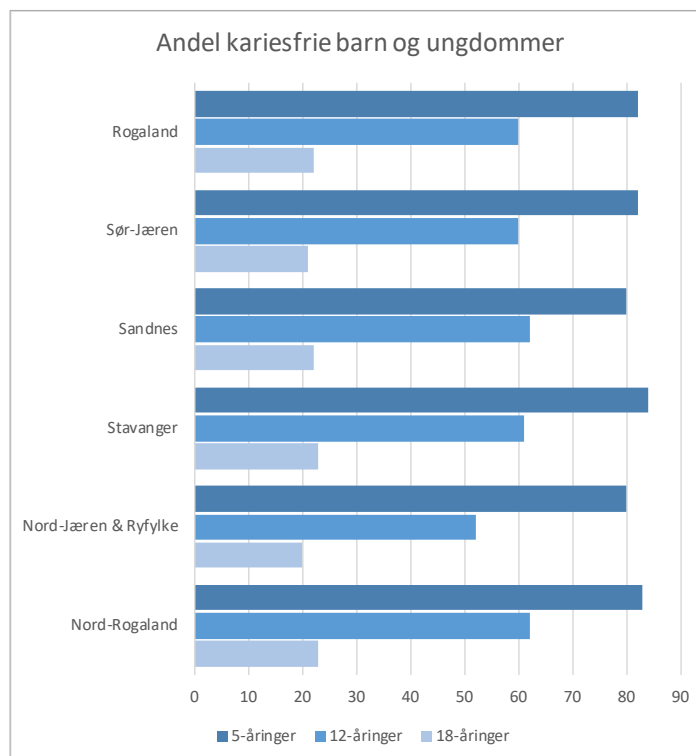
Andelen 12-åringer helt uten sykdom i permanente tenner, var for Rogaland 60 prosent i 2016. Dette er samme nivå som for 2014 og 2015.

18- åringene

Når det gjelder individer helt uten sykdom i permanente tenner, var dette tallet i 2016 22 prosent. En forbedring på to prosentpoeng fra 2015

Figur 6.6 Egenvurdert helse. Kilde: SSB.

Figur 6.7 Andel kariesfrie barn. Kilde: Tannhelse Rogaland.

7 Opplæring

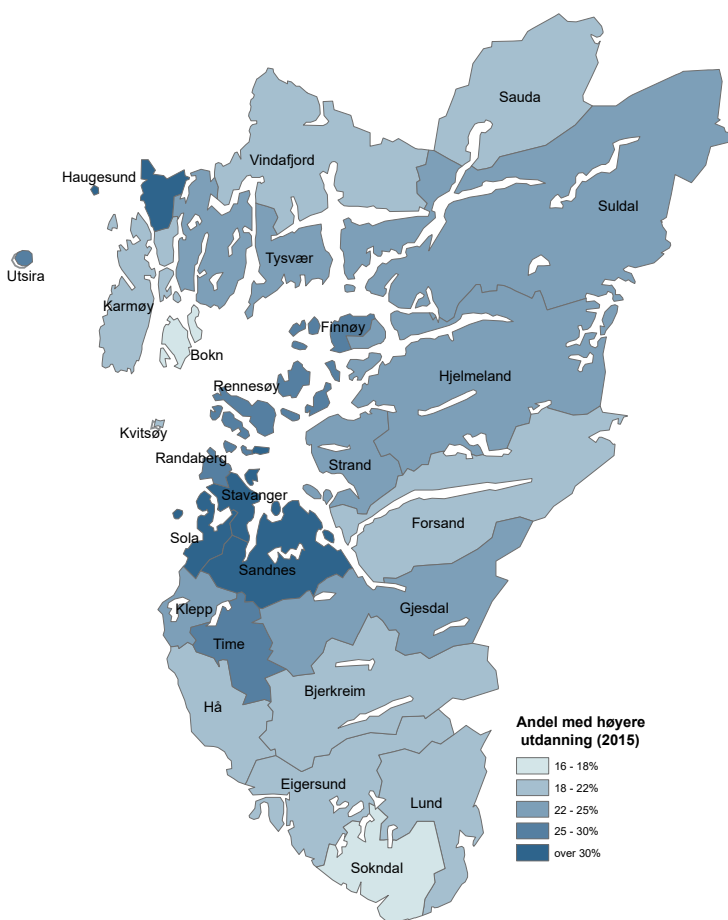
I Rogaland har i underkant av 2000 ungdommer med opplæringsrett årlig valgt bort videregående opplæring.

Mange av disse har vært i jobb, men når arbeidsledigheten, er det ofte unge uten formell utdanning som må gå først. De som ikke tok ut retten til videregående opplæring innen fristen, står nå uten videregående opplæring samtidig som de ikke lenger har opplæringsrett. Rogaland forskutterer derfor ungdomsretten

Rogaland fylkeskommune er en viktig pådriver i arbeidet med å skaffe arbeids- og næringsliv den kompetanse og arbeidskraft det er behov for. Utvikling av kompetanse skjer gjennom rekruttering, videreutdanning og livslang læring.

«Utdanning i regionene» skal fremme livslang læring uavhengig av bostedsadresse. Ved hjelp av kommunikasjonsteknologi for fjernundervisning, kan undervisning tilrettelegges der folk bor, og tilpasses jobb og familiesituasjon.

Videregående regionskoler utvikles til regionale kompetansesentre for å skape en felles arena for utvikling av arbeidslivet. De regionale kompetansesentrene leverer utdanning på både videregående nivå, fagskolenivå og høyskolenivå. Deltakere fra hele Rogaland har gjennomført utdanning organisert av Utdanning i Regionene.

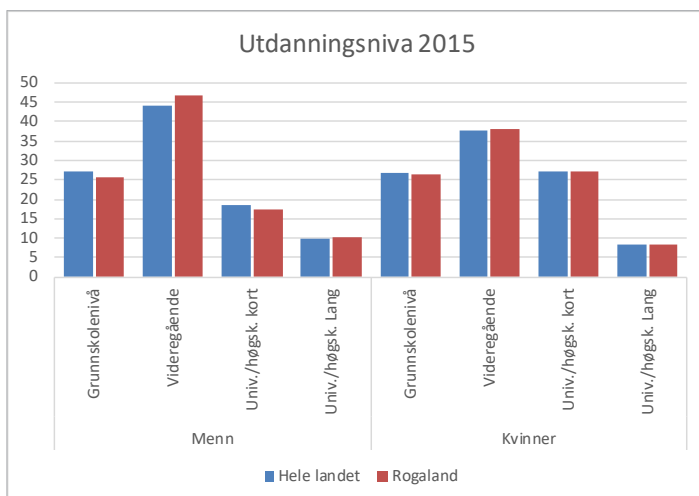

Figur 7.1: Utdanningsnivå, kommunene 2015. Kilde: SSB.

7.1 Utdanningsnivå

Utdanningsnivået i den voksne befolkningen i Rogaland kjennetegnes av at menn oftere enn menn i resten av landet har videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning (figur 7.2). Utdanningsnivået blant kvinner i Rogaland, er nesten identisk med landsgjennomsnittet. Dette viser at arbeidsmarkedet i Rogaland kjennetegnes av en høy andel fagarbeidere – særlig blant menn.

Det er stor spredning mellom regionene i Norge når det gjelder andelen av befolkningen med høyere utdanning. Totalt har 31,4 pst. av befolkningen over 16 år høyere utdanning. I Rogaland har Stavanger, Sandnes og Haugesund den største andelen høyt utdannede (figur 7.1).

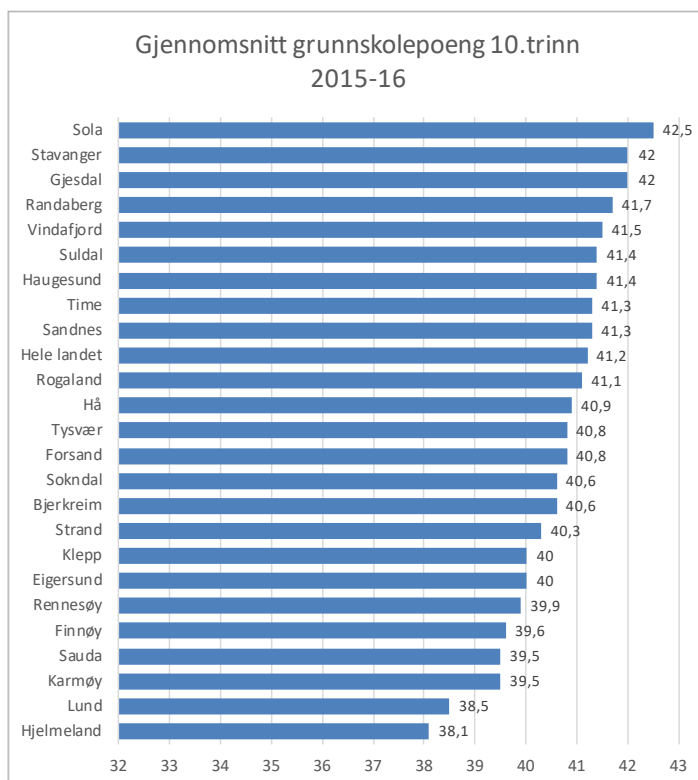

Figur 7.2: Utdanningsnivå 2015. Kilde: SSB.

7.2 Grunnskolepoeng

Det er store regionale forskjeller i andelen som fullfører og består videregående opplæring i løpet av fem år (se figur 7.4).

I Rogaland er gjennomføringen bedre i nordfylket enn i sørfylket. Dette kan reflektere både situasjonen på arbeidsmarkedet og kvaliteten på den opplæringen ungdommen har fått i grunnskolen og i videregående opplæring. I tillegg vet vi at foreldrenes utdanningsnivå har betydning for elevenes grunnskolepoeng. Figur 7.3 viser gjennomsnittlig grunnskolepoengsum etter kommune for elever som gikk ut av 10. trinn 2015/2016.

Figur 7.3: Gjennomsnittlige grunnskolepoeng. Kilde: SSB.

7.3 Gjennomføring

Gjennomføring videregående opplæring

I den nasjonale gjennomføringsstatistikken måles elevenes og lærlingenes kompetanseoppnåelse i løpet av fem år. Gjennomføring måles i andelen som har fullført og bestått videregående opplæring etter fem år blant dem som begynte i videregående opplæring for første gang, og kullene betegnes ut fra første gang de begynte i videregående opplæring. Fra 2007-kullet til 2010-kullet økte gjennomføringen i løpet av fem år i Rogaland fra 71,5 til 74,1. Gjennomsnittet for 2010-kullet for hele landet er 72 prosent. SSB har også sett på kullet som begynte sin videregående opplæring i 2004, for å se hvordan gjennomstrømningen endrer seg over en tiårsperiode.

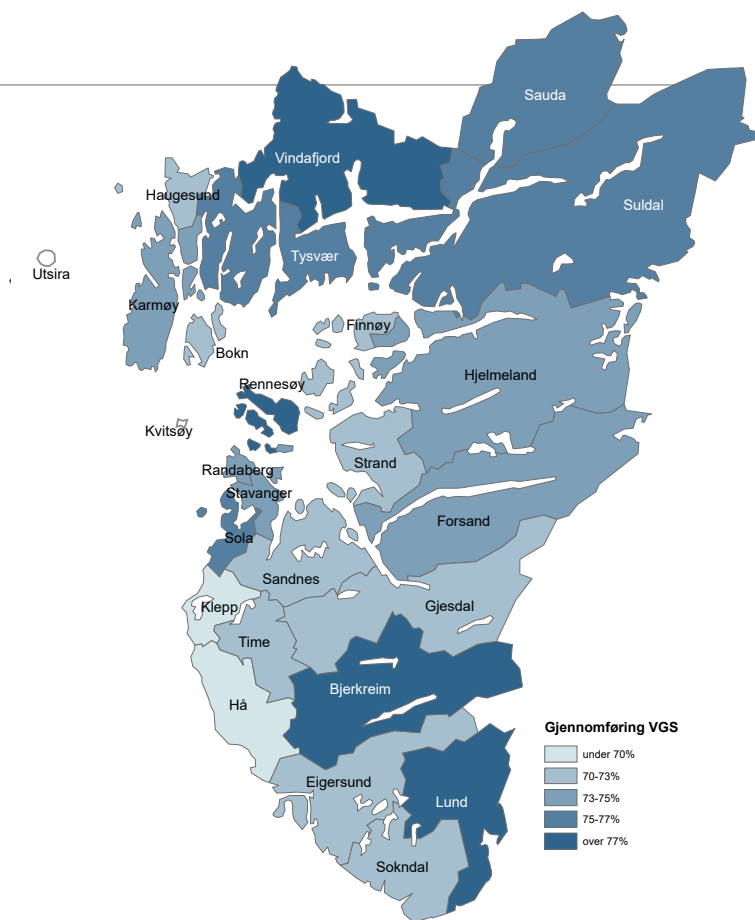
For 2004- kullet i Rogaland, som hadde en gjennomføring etter fem år på 72,8 prosent, er gjennomføringen etter ti år 81,3 prosent, en økning på 8,5 prosent. Dette viser at det skjer mye kompetanseproduksjon også etter måletids-punktet «fem år etter oppstart i videregående». Det er derfor viktig å tilby gode systemer for å kunne fullføre utdanning som ikke er gjennomført og bestått.

I Rogaland har i underkant av 2000 ungdommer med opplæringsrett årlig valgt bort videregående opplæring. Mange av disse har vært i jobb, men når arbeidsledigheten øker, er det ofte er unge uten formell utdanning som må gå først. De som ikke tok ut retten til videregående opplæring innen fristen, står nå uten videregående opplæring samtidig som de ikke lenger har opplæringsrett.

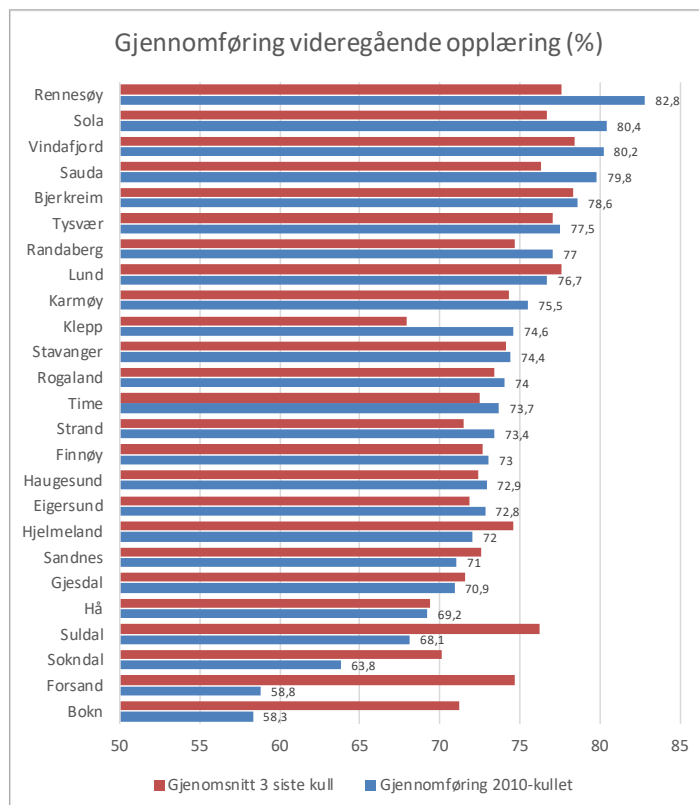
Fylkestinget vedtok i 2016 at Rogaland fylkeskommune innfører direkte overgang mellom ungdoms- og voksenrett til videregående opplæring i tråd med forslagene i Meld. St. 16 (2015-2016). Innføringen av direkte overgang vurderes på nytt dersom lovendringen ikke vedtas. I samarbeid med fylkesrådmannen tar NAV kontakt med arbeidsledige som er under 25 år, og som ikke har fullført videregående opplæring. Det gis informasjon om mulighetene for videregående opplæring, og hvilke rettigheter som nå vil gjelde.

Figur 7.4 viser andel for gjennomsnitt av kullene 2007-10 som har gjennomført videregående opplæring i løpet av fem år.

Figur 7.5 sammenligner gjennomføringen for kullene 2007-10 (gjennomsnitt) med 2010-kullet.

Figur 7.4: Gjennomføring videregående opplæring i løpet av fem år. Gjennomsnitt for kullene 2007-10. Kilde: SSB.

Figur 7.5: Gjennomføring videregående opplæring. 2010-kullet og gjennomsnitt 3 siste kull. Kilde: SSB.

7.4 Yrkesfag

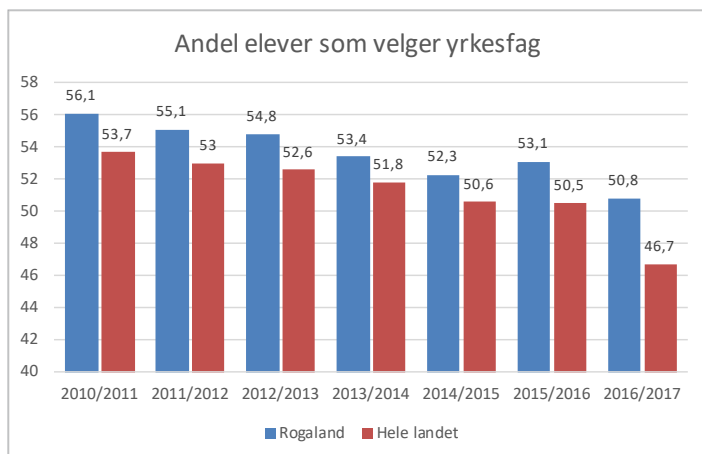
Andelen som velger yrkesfag synker i Rogaland, som i resten av landet (figur 7.6). Analyser fra konjunkturbarometeret viser at bedriftene melder om mangel på faglært arbeidskraft, og analyser fra NAV peker på at det er et stort behov for fagarbeidere framover, selv om konjunktorene akkurat nå er dårlige¹.

Fra 2014 til 2017 har det, på grunn av konjunktorene, blitt redusert tilgang på læreplasser i bedriftene. Det er derfor etablert flere tilbud om Vg3 i skole, der skolen – i samarbeid med opplæringskontor og bedrifter – tilbyr praktisk opplæring i flere lærefag.

En fjerdedel av fag- og svenneprøvene i Rogaland i 2016 ble avlagt av praksiskandidater. Praksiskandidatene er voksne som har minst 25 prosent lengre praksistid i et lærefag enn den fastsatte læretiden i faget.

Årsrapporten for fagopplæring² viser at andelen praksiskandidater er høyest innenfor helse- og oppvekstfag (46 prosent av de avlagte prøvene ble avlagt av praksiskandidater), service og samferdsel (43 prosent) og bygg og anlegg (33 prosent). En kartlegging fra Fafo, viser at den største gruppen som tar fag - eller svennebrev som praksiskandidater som voksne, ikke har fullført videregående opplæring tidligere. Dette viser at praksiskandidatordningen representerer en vei til å fullføre videregående utdanning for en gruppe som ellers ville ikke fullført.

Voksenopplæringen i Rogaland tilbyr også både yrkesfaglig og studieforberedende opplæring til voksne.

Figur 7.6: Andel elever som velger yrkesfag. Kilde: skoleporten.

¹ Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse 2016.

² OA -sak 41/16

8 Kultur

'Kulturen skal være et viktig element i utviklingen av et attraktivt Rogaland med høy livskvalitet for dens innbyggere.'

Sitatet over er et av fire hovedmål som er formulert for Rogaland fylkeskommune i ny regional kulturplan. Man finner en utfyllende presentasjon av kulturlivet i Rogaland i denne kulturplanen.

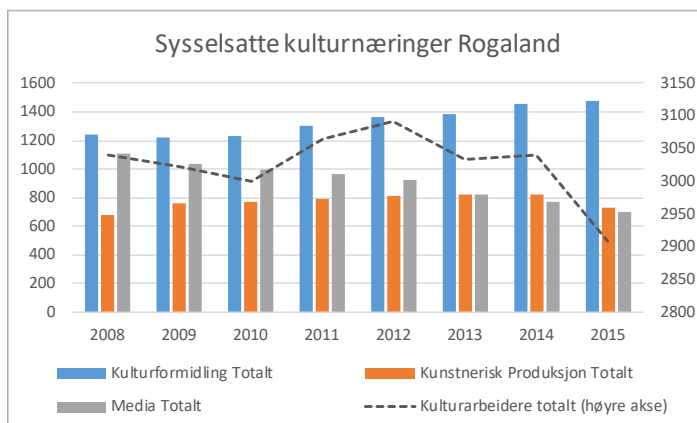
For Rogaland fylkeskommune er det viktig å legge til rette for gode vilkår og infrastruktur for kulturaktører i hele fylket. Som regionalpolitisk aktør skal fylkeskommunen ivareta balansen mellom nyskapende, tradisjonsbærende og folkelige kulturuttrykk.

8.1 Kulturarbeidere

Kulturyrkene genererer i stor grad kulturtilbudet lokalt, og sysselsettingstallene i disse yrkene kan derfor fortelle noe om kulturlivet generelt i fylket. Flere steder jobbes det også målrettet for å styrke det kulturbaserte næringslivet. Figur 8.1 inkluderer både ansatte og selvstendige næringsdrivende, i både privat og offentlig sektor. Sysselsatte er registrert på arbeidsadresse.

I Rogaland var det 3040 kulturarbeidere i 2008¹. I 2014 var antallet økt til 3067. Dette er en økning på 1 prosent i en periode hvor befolkningen vokste med 11 prosent. Grunnet endring i registreringsmetoden kan endringene ikke sammenlignes med registreringene i 2015. Som figur 8.1 viser er det flest kulturarbeidere i kategorien kulturformidling². Tallene er hentet fra SSBs sysselsettingsstatistikk.

Sysselsatte innen kulturformidling økte fra 1242 i 2008 til 1453 i 2014. Dette er en økning på 18 prosent. Størst økning var det innen drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet og produksjon og utgivelse av musikk og lydopptak. I samme periode ble sysselsatte innen kunstnerisk produksjon redusert med seks prosent. Innen med media var reduksjonen på 23 prosent, og den største nedgangen her var innen utgivelse av aviser.

Figur 8.1: Sysselsatte i kulturnæringer i Rogaland

¹ Telemarksforskning

² Se vedlegg side 50 for definisjon av kulturarbeidere

8.2 Sentrale tildelinger

Støtte til kunst og kultur sier noe om aktiviteten i fylkene. Telemarksforskning ser på tre støtteordninger: frifond, tildelinger fra Riksantikvaren og Kulturminnefondet samt tildelinger fra Norsk kulturråd og tildelinger over statsbudsjettet til stedbunden aktivitet.

Tildelinger over statsbudsjettet og fra Kulturrådet indikerer verdsettingen sentrale kulturmyndigheter gjør av profesjonelt og halvprofesjonelt kulturarbeid. Vurderingene og prioriteringene er basert på kunstnerisk kvalitet og, særlig for Kulturrådets del, samfunnsrelevans. Rogaland mottar 200 kroner per innbygger, mens Oslo tildeles drøyt 400 kroner per innbygger. Lavest ligger Akershus og Vestfold.

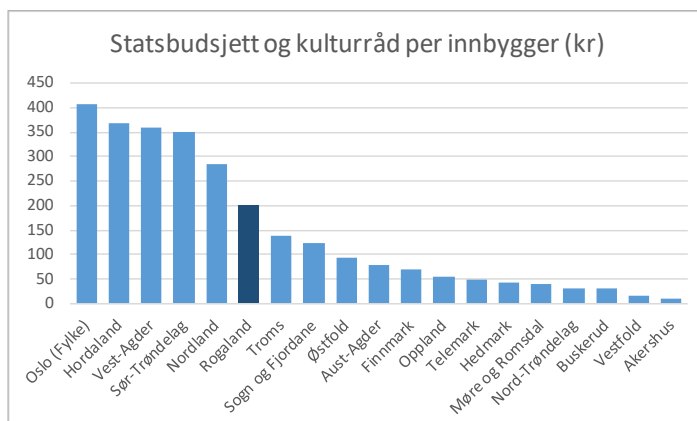
Figur 8.2 viser tildelinger over statsbudsjettet og kulturråd per innbygger. 2016.

Riksantikvar og kulturminnefond

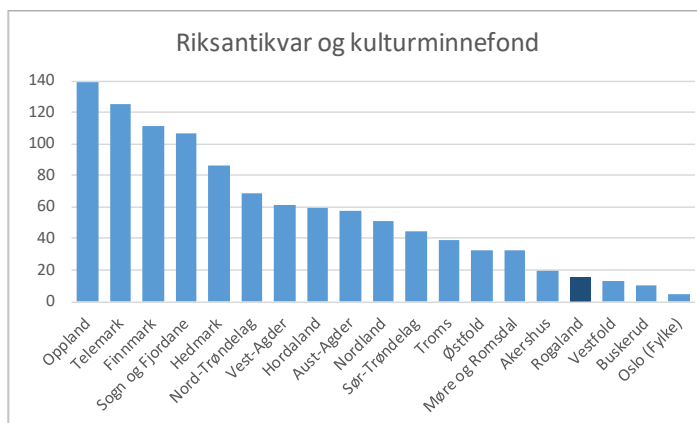
Tildelinger fra Riksantikvaren og Kulturminnefondet indikerer verdsettingen sentrale myndigheter gjør av kulturarbeid og kulturminnevern. Figur 8.3 viser at Rogaland mottar under 20 kroner per innbygger. Oppland tildeles mest med omtrent 140 kroner per innbygger.

Frifond

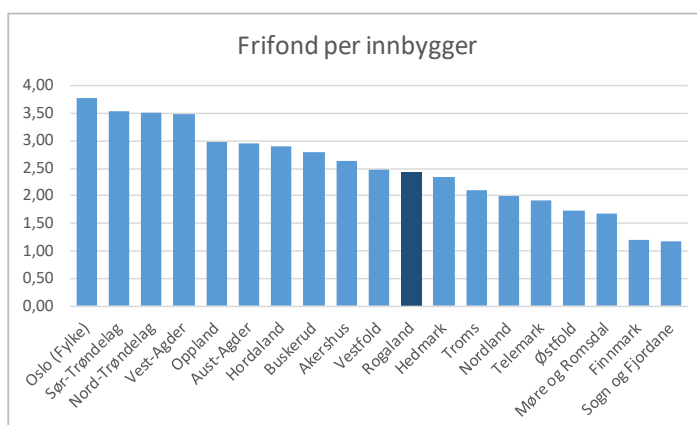
Frifond-tildelinger per innbygger sier noe om verdsettingen kulturmyndigheter gjør av demokratisk og frivillig aktivitet knyttet til musikk i lokalsamfunnet. Vurderingene og prioriteringene er basert på kunstnerisk kvalitet og samfunnsrelevans. I figur 8.4 ser vi at Oslo mottar mest med drøyt kroner 3,50 per innbygger mens Rogaland mottar i underkant av 2,50. I denne kategorien er det Sogn og Fjordane og Finnmark som mottar minst midler.

Figur 8.2: Statsbudsjett og kulturråd - per innbygger

Figur 8.3: Riksantikvar og kulturminnefond

Figur 8.4: Frifond per innbygger

9 Miljø og klima

Rogalands klimagassutslipp fortsetter å øke.

Klimaavtaler og teknologifremskritt til tross; Rogalands klimagassutslipp fortsetter å øke. Dette kan i stor grad forklares av økt produksjon av olje og gass, som medfører økte utslipp.

Bildet av konsekvensene begynner å tegne seg: høyere temperaturer og mer nedbør. Det blir mindre snø og mer regn, særlig i form av kraftige regnbyger, som igjen krever at fylket kan takle større og hyppigere flomsituasjoner, økt rasfare og erosjon.

9.1 Klimaendringer i Rogaland

Høyere temperatur

Norsk klimaservicesenter forventer at årstemperaturen i Rogaland vil stige med ca 3,5°C frem til 2100. Dette kan forlenge vekstsesongen med 1-3 måneder, men det innebærer også økt fare for tørke om sommeren. Fordampningen øker i takt med høyere temperatur, snømengdene blir mindre og snøsmeltingen inntreffer tidligere.

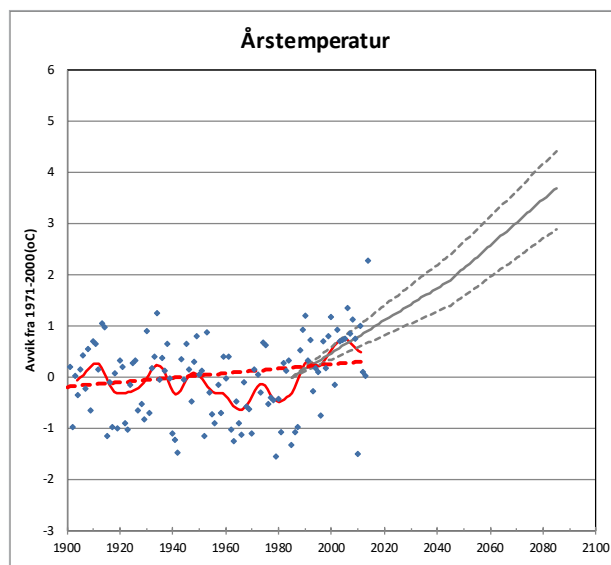
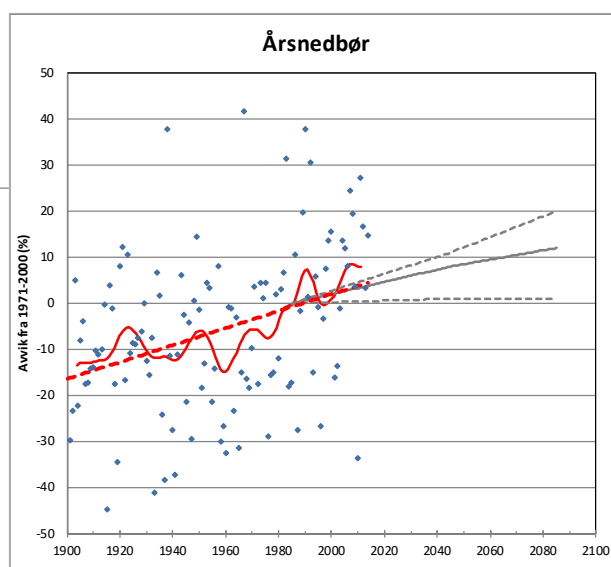
Økt nedbør

Årsnedbøren er forventet å øke med ca. 10% i Rogaland frem til 2100. Selv om det blir størst økning om vinteren (20%), blir det stadig mindre snø og mer regn, også på fjellet. Økningen blir ikke like stor om sommeren (5%).

Det blir flere og større episoder med kraftig nedbør. Dette vil medføre mer overvann og økt flomfare etter kraftige regnværs episoder. Klimatilpasning av bebodde områder må derfor fokusere på blant annet overvannshåndtering og flomsikring. Kraftig nedbør konsentrert på korte perioder kan også gi en betydelig økt rasfare og erosjonsproblematikk, blant annet for landbruket. Dette, i kombinasjon med mer uforutsigbare værforhold, gjør at avlingene ikke nødvendigvis blir større selv om vekstsesongen blir lengre.

Spesielt bør man se på små, bratte vassdrag som reagerer raskt på regn, og mindre bekker og elver som kan finne nye flomveier. Det er laget flomfarekart for flere strekninger i Rogaland. Disse er tilgjengelig digitalt på NVEs kartkatalog og i fylkeskommunens egen temakartportal.

Dette kapitlet bygger på publikasjonen *Klimaprofil Rogaland*, publisert i januar 2017 av Norsk Klimaservicesenter. Teksten er et kortfattet sammendrag fra publikasjonen. Figurer er gjengitt med tillatelse fra Norsk Klimaservicesenter.

Figur 9.1/9.2: Historiske og beregnede avvik fra gjennomsnittsverdier (1971-2000). Blå prikker viser verdier for enkeltår i perioden 1900-2014. Stiplet rød strek er observert trend, mens rød kurve viser glattede 10-års variasjoner. Grå strek viser midlere, lav og høy prognose frem til 2100. Opprinnelig publisert i *Klimaprofil Rogaland* (Januar 2017). Gjengitt med tillatelse fra Norsk klimaservicesenter.

ØKT SANNSYNLIGHET	
 Kraftig nedbør	Det er forventet at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørmengder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke

MULIG ØKT SANNSYNLIGHET	
 Tørke	Det forventes små endringer i sommernedbør, og høyere temperatur og økt fordampning kan derfor gi noe økt fare for tørke
 Isgang	Kortere isleggings sesong og tidligere isgang. Isganger vil muligens kunne skje i andre vassdrag enn i dag
 Snøskred	Med et varmere og våtere klima vil det oftere falle regn på snødekket underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred og øke faren for våt snøskred i skredutsatte områder

UENDRET ELLER MINDRE SANNSYNLIGHET	
 Snøsmelteflom	Snøsmelteflommene vil komme stadig tidligere på året og bli mindre mot slutten av århundret

USIKKERT	
 Sterk vind	Trolig liten endring
 Kvikkleireskred	Økt erosjon som følge av kraftig nedbør og økt flom i elver og bekker kan utløse flere kvikkleireskred
 Steinsprang og steinskred	Hyppigere episoder med kraftig nedbør vil kunne øke hyppigheten av disse skredtypene, men hovedsakelig for mindre steinspranghendelser
 Fjellskred	Det er ikke forventet at klimaendringene vil gi vesentlig økt fare for fjellskred

Figur 9.3: Sammendrag som viser forventede endringer i Rogaland fra 1971-2000 til 2071-2100 i klima, hydrologiske forhold og naturfarer som kan ha betydning for samfunnsikkerheten. Figuren ble først publisert i Klimaprofil Rogaland, januar 2017. Den blir gjengitt her med tillatelse fra Norsk klimaservicesenter.

9.2 Utslipp av klimagasser

Utslipp i Norge opp 1 prosent i 2015

I 2015 ble det sluppet ut totalt 53,9 millioner tonn klimagasser fra norsk territorium. Det er 0,6 millioner tonn eller drøyt 1 prosent mer enn året før. Økningen skyldes først og fremst mer utslipp fra olje- og gassutvinning og industri.

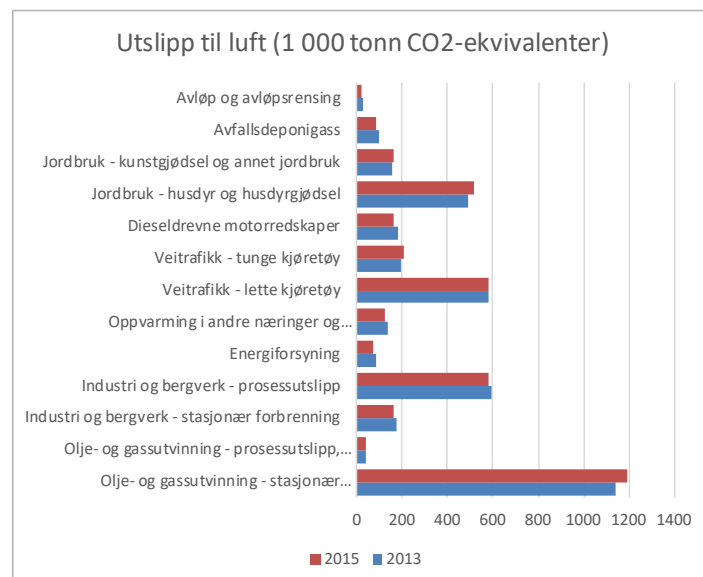
Vekst i utslippene fra industri og offshorevirksomhet

Fra 2014 til 2015 økte klimagassutslippene med nesten 600 000 tonn. I 2015 lå dermed klimagassutslippene 4,2 prosent over utslippene i 1990. Det aller meste av veksten det siste året skyldtes CO₂-utslipp fra olje- og gassutvinning, der økt produksjon medførte økt forbruk av naturgass. Innen industri og bergverk bidro særlig oljeraffinering og produksjon av kunstgjødsel til økte CO₂-utslipp. I tillegg har flere sauer og mer kunstgjødsel gitt større utslipp av metan og lystgass fra jordbruk.

For offshorevirksomheten har utslippene stort sett økt i takt med produksjonen i hele perioden siden 1990. Innen industri og bergverk har ny teknologi og bedre prosesstyring gitt vesentlig lavere utslipp i samme periode. Vi må imidlertid tilbake til 2008 for å finne betydelige utslippskutt som skyldes omlegging til miljøteknologi. *Kilde: SSB*

Klimagassutslipp i Rogaland

Figur 9.4 viser utslipp av klimagasser i Rogaland fordelt på kilder. Som figuren viser er det relativt små endringer fra 2013 til 2015, men man kan merke seg at utslipp fra olje og gass også har økt noe i denne perioden.

Figur 9.4: Utslipp til luft, Rogaland Kilde: SSB

9.3 Tilgang rekreasjonsområder

Tilgang til rekreasjonsareal

Tilgang til grøntareal har blitt et viktig begrep når man vurderer bokvalitet. Nærrområder innbyr til bruk dersom de har gode grøntarealer, og aktivitet i friluft har positive helsemessige effekter¹. I 2011 etablerte SSB et nytt datasett som skal måle befolkningens tilgang til grøntareal. Økt befolkningstetthet og fokus på fortetting i byer og tettsteder kan fort føre til nedbygging av grøntarealer, noe som vil svekke tilgangen til leke- og rekreasjonsareal for befolkningen. Formålet med statistikken er å følge utviklingen i rekreasjonsareal og nærturterreng og tilgangen til disse arealene.

Det er viktig med tilgang på og tilgjengelighet til grøntarealer i nærhet til bolig. Bruken av grøntarealene faller ved økende avstand fra bolig (Folkehelseinstituttet, 2009). Dette gjelder spesielt barn og eldre, som ikke beveger seg i store avstander fra boligen. Områdene som ligger innen 400 meter fra boligen er de som i praksis blir brukt av disse to gruppene.

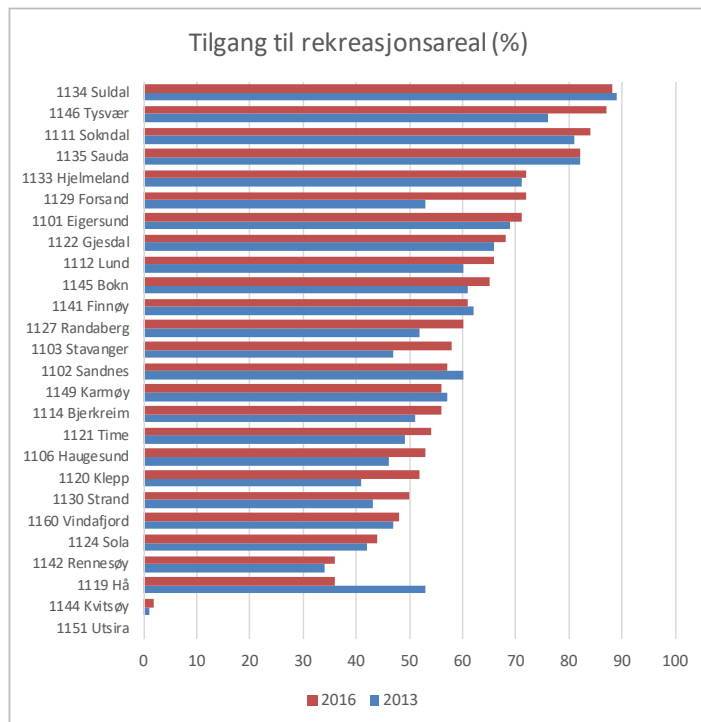
Leke- og rekreasjonsareal og nærturterreng

I SSB sine beregninger, skilles det mellom nærturterreng og leke/rekreasjonsareal basert på arealstørrelsen. For arealbruksavgrensningen har de tatt med skog, åpen fastmark, våtmark, bart fjell, grus- og blokkmark, park- og idrettsområder. Innsjøer og tjern som er mindre enn 1 dekar inngår også. Idrettsanlegg som normalt ikke er tilgjengelig for allmenne rekreasjonsaktiviteter regnes ikke med.

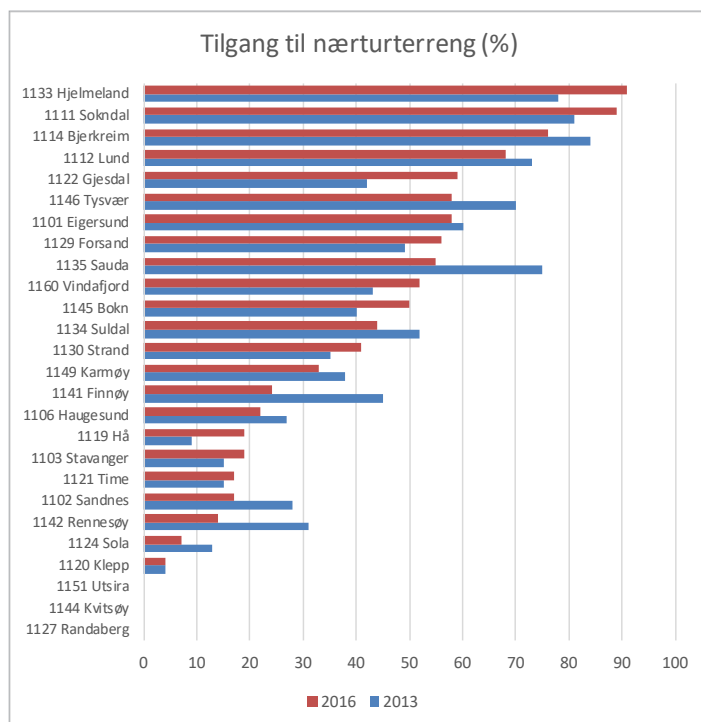
Statistikken omfatter rekreasjonsareal og nærturterreng innen alle tettsteder i Norge, men også slike arealer som grenser inn til tettstedene regnes med (rekreasjonsarealer innen 300 meter fra tettsted og nærturterreng innen tre kilometer fra tettsted). Figur 2.19 viser prosentvis andel av bosatte i tettstedene i Rogaland, fordelt på kommuner, med tilgang til grøntareal.

Det er imidlertid viktig å være obs på at dette tallmaterialet har betydelige svakheter – for eksempel regnes ikke kystområder som grøntareal, selv om mange strender og er mye brukt som turområder. Heller ikke jordbruksområder og innbeitemark regnes med, da disse i liten grad kan brukes som turområder. Dette gjør at en del jordbrukskommuner med mye grøntarealer ikke regnes som å ha særlig tilgang til nærturterreng.

¹ Folkehelseinstituttet, 2009

Figur 9.5: Tilgang til rekreasjonsareal: naturområder (minst 5 dekar) i tettsteder eller som grenser til tettsteder. Parker og de fleste idrettsanlegg er inkludert. Kilde: SSB.

Figur 9.6: Tilgang til nærturterreng: naturområder (minst 5 dekar) i tettsteder eller som grenser til tettsteder. Parker og de fleste idrettsanlegg er inkludert. Kilde: SSB.

10 Samferdsel

Reisevaneundersøkelsene er viktige for å få kunnskap om folks mobilitet og reisevaner. Nasjonale reisevaneundersøkelser har tidligere blitt gjennomført hvert fjerde år, sist 2013/2014, og undersøkelsene vil bli gjort kontinuerlig og løpende. Resultatene brukes til planlegging av samferdselstiltak og forskning.

Formålet med undersøkelsene er å kartlegge befolkningens reiseaktivitet, reisemønstre, og kartlegge utviklingen samt effekten av reisevaner.

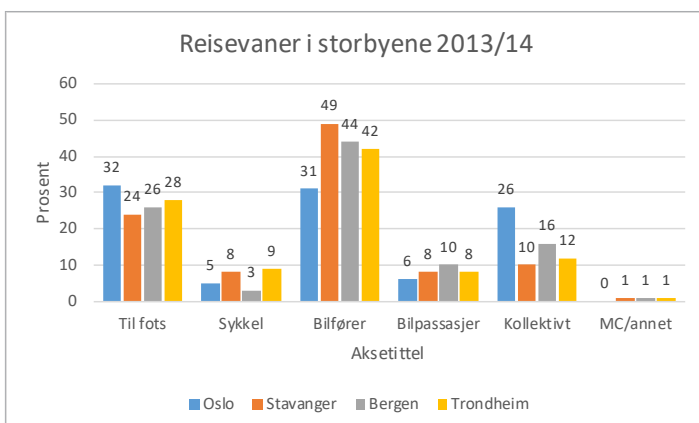
Som figur 10.1 viser, så er Stavanger det storbyområdet i landet som har høyest andel bilbruk. Stavanger har også den laveste andelen kollektivreiser og gående. På den annen side har byområdet en høy andel sykkelreiser i forhold til de øvrige byområdene.

10.1 Reisevaner

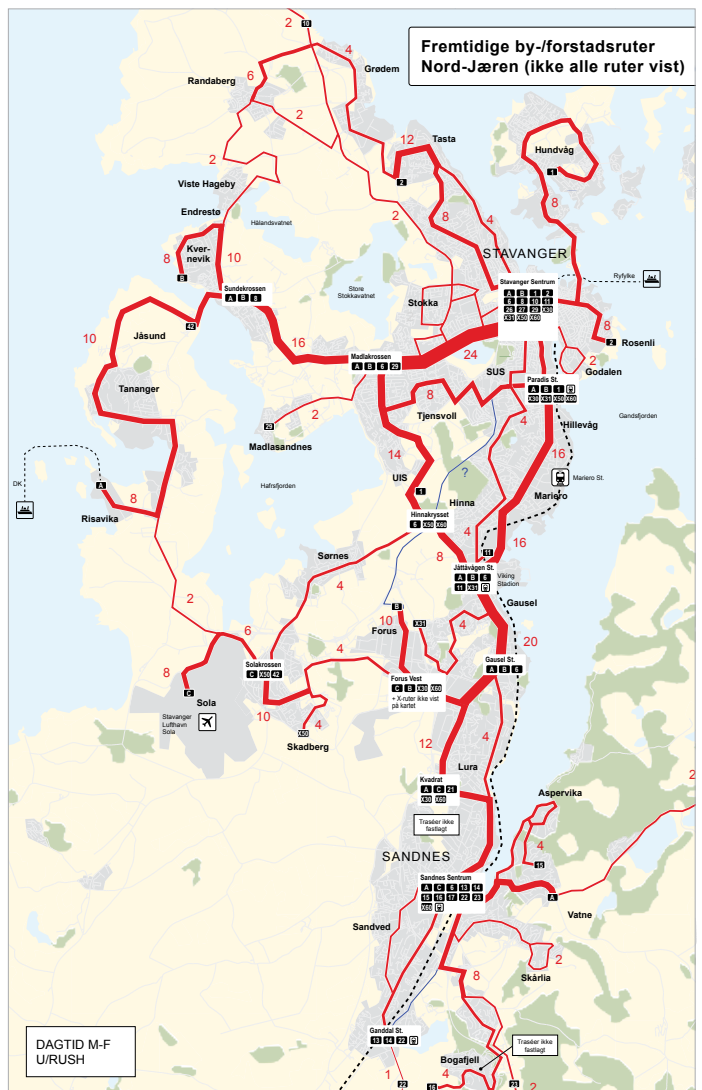
Kollektivtransport

Selv om kollektivtrafikken har relativt beskjedne markedsandeler, har Nord-Jæren opplevd en relativ nedgang i biltrafikken. Andel turer med personbil har gått ned med fire prosent i perioden 1998 – 2013/14. De miljø- og byvennlige transportformene har gått tilsvarende opp. Se figur 10.1 "Reisevaner i storbyene".

I perioden opp mot åpningen av Bussveien i 2023 vil rutetilbudet økes ytterligere med om lag 15 prosent. Les mer om prosjektet som skal bli Europas lengste bussvei på www.bussveien.no

Figur 10.1: Reisevaner i storbyene

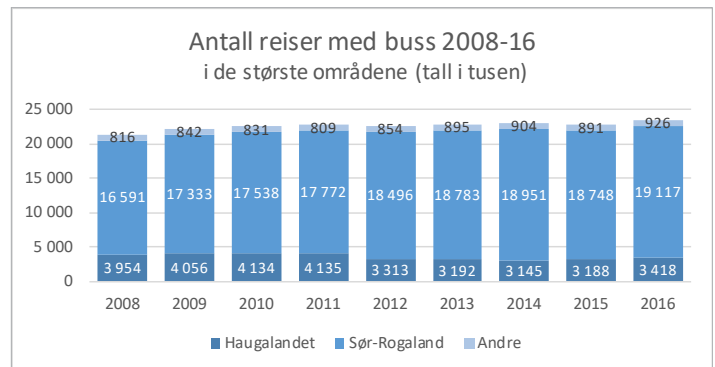

Figur 10.2: Fremtidig kollektivsystem på Nord-Jæren. Les mer om prosjektet som skal bli Europas lengste bussvei på www.bussveien.no

10.2 Vei og trafikk

Kollektivtilbudet har blitt betraktelig forbedret de siste årene. Rutestrukturene er forenklet i byområdene og tilbudet økt, og betydelig flere reiste med buss i 2015 enn 2008. Sommeren 2016 ble rutene på Nord-Jæren lagt om og tilbudet utvidet.

Mens det var en nedgang i antall reiser i 2015 har det vært en økning i antall reiser i 2016. (se figur 10.3)

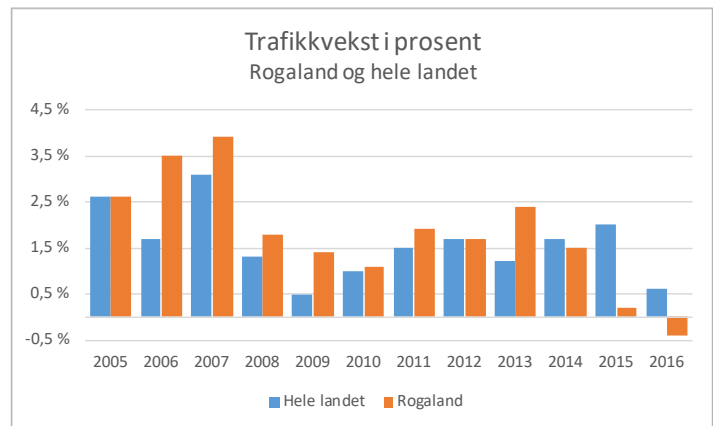

Figur 10.3: Antall reiser med buss Kilde: Kolumbus

Trafikkvekst

Regionens befolkningsvekst i perioden fra 1998 til 2014 har bidratt til at alle transportmidlene har opplevd en vekst i absolutte tall. Andre transportmidler har imidlertid ikke stor nok trafikkvekst til å begrense veksten i antall personbilturer. Det er et overordnet mål å klare å håndtere befolkningsveksten i storbyområdene i Rogaland uten en økning i biltrafikken.

Fram til 2014 hadde Rogaland en betydelig befolkningsvekst, noe som bidrar til at Rogaland siden 2005 ofte har hatt en høyere årlig prosentvis trafikkvekst for alle transportmidler enn landet for øvrig. Nedgangen i arbeidsmarkedet merkes også her. I 2015 var trafikkveksten atskillig lavere, og i 2016 har det blitt registrert en trafikknedgang i Rogaland.

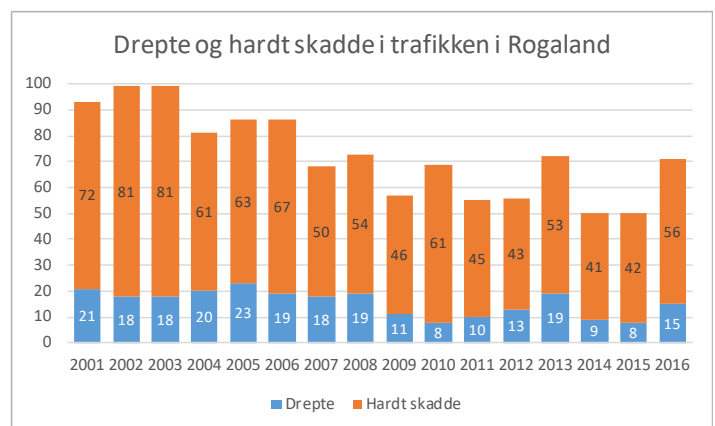

Figur 10.4: Trafikkvekst, Rogaland og hele landet Kilde: Statens vegvesen

Trafikksikkerhet

Trafikksikkerhetsarbeidet bygger på en visjon om at det ikke skal forekomme ulykker med drepte og hardt skadde i trafikken. Ambisjonen i det nasjonale etappemål er å halvere andelen drepte og hardt skadde innen 2024.

Antall trafikkdrepte i Rogaland har de siste 15 årene hatt en nedadgående trend, men det har svingt noe fra år til år de fire siste årene, se figur 10.5. Det er derfor grunn til å fortsette med det trafikksikkerhetsarbeidet som allerede pågår, både til fysiske tiltak og holdnings-skapende arbeid.

Figur 10.5: Drepte og hardt skadde i trafikken Kilde: SSB

Godstransport

Transport av gods i Norge øker. Norsk godstransport, både innenriks og utenriks, domineres av transport på vei og sjø. Målt i tonnkilometer foregår 48 prosent av godstransporten på sjøen mens 46 prosent skjer på vei (Fylkesdelplan for samferdsel i Rogaland 2008 – 2019).

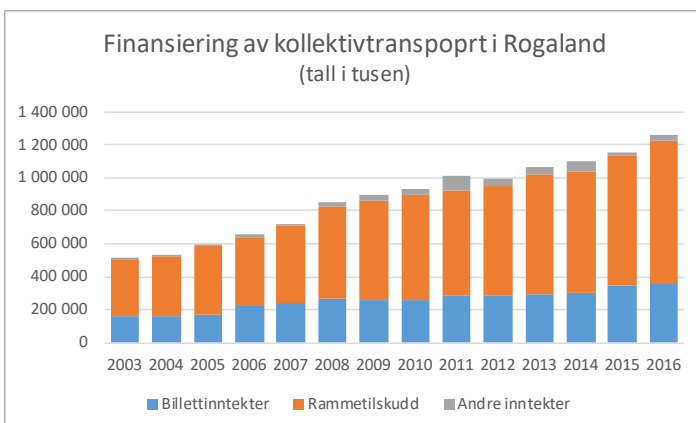
10.3 Myke trafikanter

Finansiering

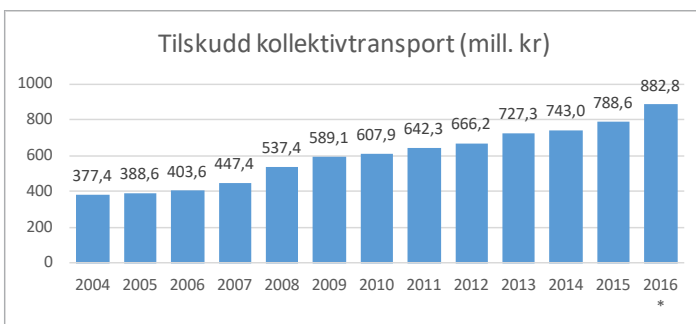
Drift av kollektivtrafikk er ikke bedriftsøkonomisk lønnsomt. Fylkeskommunen yter i 2016 nærmere 900 millioner kroner i tilskudd til drift av buss og båtruter i Rogaland. Det fylkeskommunale tilskuddet er den største finansieringskilden til kollektivtransporten. Se figur 10.6.

Siden 2003 har tilskuddet til kollektivtrafikk økt mye, mens inntektene ikke har økt samme grad. Økningen skyldes både høyere kostnadsnivå og et økt rutetilbud.

Et utvidet og mer markedsrettet tilbud har imidlertid gitt flere passasjerer, slik at antall reiser med buss har økt vesentlig i samme periode. Figur 10.7 viser fylkeskommunens tilskudd til kollektivtransport siden 2004.

Figur 10.6: Finansiering av kollektivtransport
Kilde: Kolumbus

Figur 10.7: Tilskudd til kollektivtransport i millioner kroner.
Kilde: Kolumbus

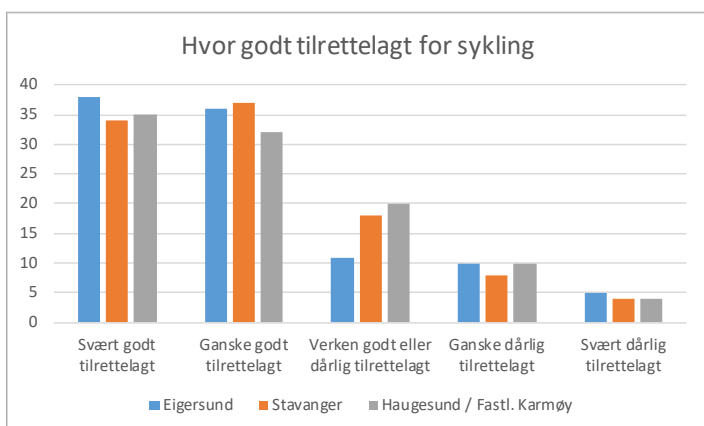
Tilrettelegging for syklister

Rapporten "Sykkellundersøkelse i Region vest 2016" viser hvor godt tilrettelagt syklistene synes om strekningene de syklet på registreringsdagen. Figur 10.8 viser at syklister fra Egersund var mest fornøyde.

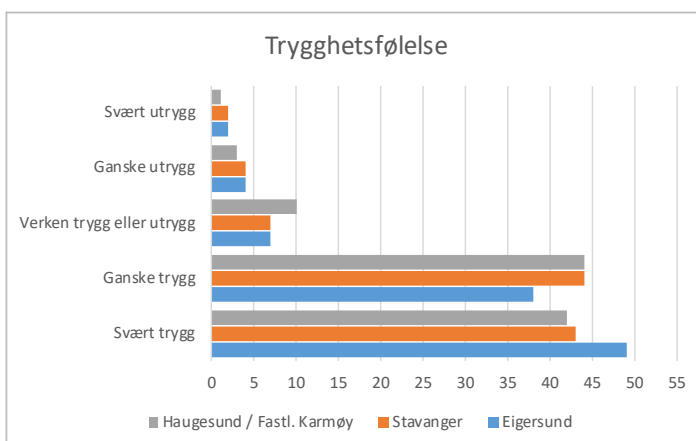
De som hadde syklet på registreringsdagen ble spurt om hvor trygge eller utrygge de følte seg som syklister.

Figur 10.9 viser at Egersund følte seg minst trygg ellers er det ingen stor forskjell mellom de tre byene. Med andre ord er syklister fra Egersund både de mest fornøyde samtidig som de føler seg mest utrygg.

Generelt sett har andelen sykkelreiser holdt seg stabil, men det er en tendens til at folk sykler lengre enn tidligere.

Figur 10.8: Tilrettelagt for sykling

Figur 10.9: Trygghetsfølelse

11 Likestilling

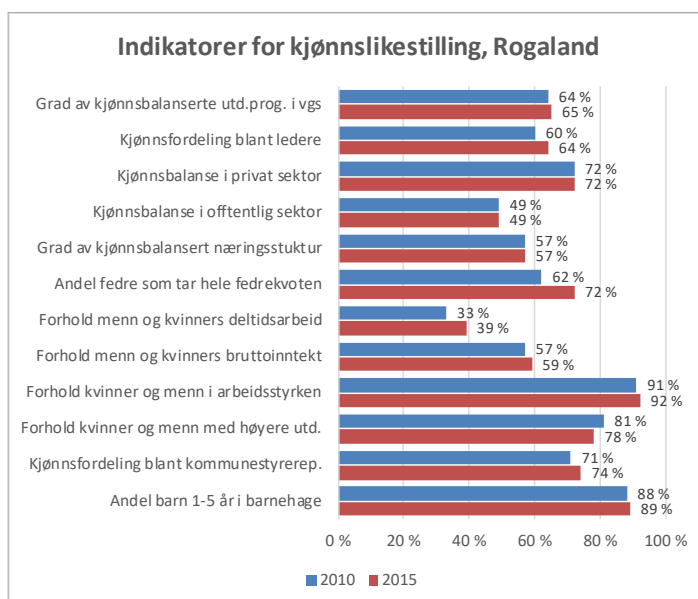
Det norske arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt. Kun tre av ti offentlig ansatte er menn, og mer enn én av tre kvinner jobber deltid.

Kvinnens månedslønn utgjorde i gjennomsnitt 86,4 prosent av menns månedslønn i 2014. Denne forskjellen har vært relativt stabil de siste 20 årene. 55 prosent av de med høyere utdanning i dag er kvinner, men utdanningsvalgene er fremdeles tradisjonelle. Få menn utdanner seg innenfor omsorg og undervisning, og få kvinner innenfor teknikk og naturvitenskap.

Arbeidsmarkedet i Rogaland er på flere områder mer kjønnsdelt enn i resten av Norge. Rogaland er for eksempel det fylket hvor det er størst forskjell på hva menn og kvinner tjener (per 2015). I 2015 var heltidsansatte kvinners gjennomsnittlige månedslønn 87,5 prosent av menns gjennomsnittlige månedslønn. For deltidsansatte er gjennomsnittlig månedslønn omtrent lik for menn og kvinner. Forskjellene er atskillig større hvis man ser på bruttoinntekt, hvor all skattepliktig inntekt blir inkludert. Kvinners bruttoinntekt i fylket utgjør kun 59,2 prosent av menns gjennomsnittlige bruttoinntekt.

Fylket har også lavest andel menn som offentlig ansatte. I 2015 var menn kun 25 prosent av alle offentlige ansatte i Rogaland, mens andelen i Troms og Oslo, som ligger høyest, var på 35 og 37 prosent ifølge SSB.

Den største fylkesvise utviklingen over tid ser man i fordeling av foreldrepermisjonen. Fedre i Rogaland har blitt mye mer opptatt av å ta ut hele fedrekvoten enn de var i 2010. Kjønnsfordeling blant ledere og kommunestyrerepresentanter har blitt noe jevnere, og deltidsstillinger er jevnere fordelt på kjønnene enn i 2010.

Figur 11.1: Indikator for kjønnslikestilling for Rogaland

De tolv indikatorene sier noe om likestilling mellom menn og kvinner. Dette kalles kjønnslikestilling. Når fordelingen er lik (100%), og ikke i favør av det ene eller det andre kjønn, antas det å være likestilling. Indikatorene for kjønnslikestilling ble publisert første gang i 2008. Fra år til år er forskjellene relativt små, men over tid har enkelte av indikatorene hatt en betydelig utvikling – for de fleste indikatorene som har hatt en utvikling er skårene høyere i dag enn de var for åtte år siden.

I dag snakker vi også om likestilling mellom personer med ulik opprinnelse, funksjonsevne eller seksuell orientering. Mens tidligere ble likestilling hovedsakelig definert som likestilling mellom kvinner og menn.

Kilde: SSB

Om likestilling

Det er viktig å huske at likestilling i denne statistikken betyr balanse i forholdet mellom menn og kvinner. Det er kun én indikator som viser en tilbakegang, det vil si mindre likestilling de siste årene, nemlig forholdet mellom kvinner og menn med høyere utdanning. Det er blitt flere kvinner enn menn med universitetsgrader, og forskjellen øker stadig. Samtidig er utdanningsvalgene fortsatt ganske tradisjonelle, som igjen forsterker kjønnsdelingen i arbeidsmarkedet. Menn utdanner seg i liten grad innen omsorg og undervisning, mens kvinner i mindre grad utdanner seg innen teknisk-naturvitenskapelige fag og håndverksfag. Dette er et godt eksempel på at en større kvinneandel ikke nødvendigvis er lik mer likestilling.

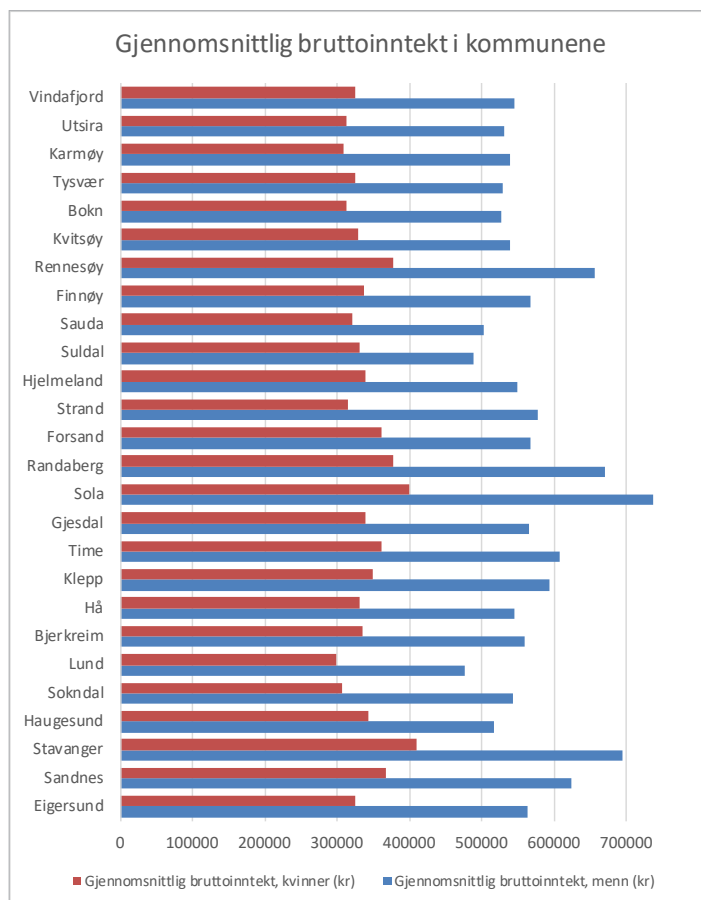
Et annet eksempel er at Randaberg, som har høyest andel kvinner i kommunestyret, 55,6 prosent, rangeres som 8. mest likestilt på denne indikatoren. Dette fordi indikatoren viser hvor tett kommunene kommer på en 50/50 inndeling, og det er syv kommuner i Rogaland som kommer enda tettere på en nøyaktig kjønnsbalanse enn det Randaberg gjør. Likevel viser helhetsbildet at menn utgjør flertallet av 25 av 26 kommunestyre i Rogaland, det vil si alle unntatt i Randaberg.

Ikke et entydig bilde

Selv om det er store kommunevise forskjeller på enkelte indikatorer, er det intet entydig bilde hvor noen kommuner peker seg ut som verstinger. Eksempelvis har Kvitsøy det mest kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Rogaland, hvor offentlig sektor er enda mer kvinnedominert enn i andre kommuner (85,9 prosent av de sysselsatte er kvinner), mens tre fjerdedeler av de sysselsatte i privat næringsliv er menn. Her er det også lavest andel fedre som tar hele fedrekvoten av foreldrepermisjonen, kun 40 prosent. Men ser man på lederroller i samfunnet, både i kommunestyret og blant ledere i arbeidslivet, rangerer Kvitsøy blant de fem mest likestilte kommunene i fylket.

Av de fire regionene i Rogaland fremstår Jæren som mest likestilt, mens Ryfylke får lavest samlet skår. Det er særlig indikatorer som kjønnsbalanse i høyere utdanning og næringsstruktur som trekker Jæren, og spesielt storbyområdet, opp. Samtidig har storbyområdet fylkets største forskjeller mellom menn og kvinners inntekt. I Sola kommune var kvinners gjennomsnittlige bruttoinntekt i 2015 kun 54 prosent av hva gjennomsnittsmannen tjente i løpet av samme år.

Noe av det lave likestillingskåret i Ryfylke skyldes et kjønnsdelt næringsliv. Samtidig er menn og kvinner i Ryfylke mer likestilte i inntekt og andelen lederstillinger i arbeidslivet, enn det storbyområdet og Jæren ellers kan skryte av.

Figur 11.2: Gjennomsnittlig bruttoinntekt fordelt på kvinner og menn. Kommunene i Rogaland

Kilde: SSB

Vedlegg

Kulturarbeidere

Tabell: Kulturarbeidere, definisjon (se kapittel 8.1 - side 40)

Kategori	Navn
Kulturformidling	Kommunal kulturskoleundervisning
	Drift av kulturhistoriske museer
	Drift av folkebiblioteker
	Tjenester tilknyttet underholdningsvirksomhet
	Filmframvisning
	Drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet
	Utgivelse av bøker
	Produksjon og utgivelse av musikk- og lydopptak
	Undervisning i kunsthøgskole
	Impresariovirksomhet
	Drift av kunst- og kunstindustrimuseer
	Forlagsvirksomhet ellers
	Annen undervisning innen kultur
Kunstnerisk Produksjon	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk
	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst
	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst
	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur
	Produksjon av gull- og sølvvarer og lignende artikler
	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk
	Selvstendig kunstnerisk virksomhet ikke nevnt annet sted
	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet ikke nevnt annet sted
	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst
	Produksjon av bijouteri og lignende artikler
Produksjon av musikkinstrumenter	
Media	Utgivelse av aviser
	Utgivelse av blader og tidsskrifter
	Produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer
	Fjernsynskringkasting
	Radiokringkasting
	Etterarbeid knyttet til produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer
	Distribusjon av film, video og fjernsynsprogrammer

Kontaktpersoner:

*Kari Jøsendal
Torbjørn Rathe
Rune Thorkildsen Slettebak
Herdis Sigurgrimsdottir*

*email: Kari.Josendal@rogfk.no
email: Torbjoern.Rathe@rogfk.no
email: Rune.Slettebak@rogfk.no
email: Herdis.Sigurgrimsdottir@rogfk.no*

ROGALAND FYLKESKOMMUNE

Regionalplanavdelingen
Postboks 130 Sentrum, 4001 Stavanger
Telefon 51 51 66 00
Fax: 51 51 66 20
E-post: firmapost@rogfk.no
www.rogfk.no